

Rapport 2025:1

Vil vi ha barn?

Andre runde av
spørreundersøkelsen om fertilitet,
arbeidsliv og familiepolitikk

Ester Bøckmann, Sara Cools og Marte Strøm

© Institutt for samfunnsforskning 2025
Rapport 2025:1

Institutt for samfunnsforskning

Munthes gate 31
Postboks 3233 Elisenberg
0208 Oslo

ISBN (digital): 978-82-7763-855-3

ISSN (digital): 1891-4314

www.samfunnsforskning.no

Innhold

Forord	7
Sammendrag	8
English summary	10
1 Innledning	12
2 Data	13
2.1 Innhenting av data	13
3 Ønsker om antall barn	17
3.1 Hvor mange barn ønsker menn og kvinner seg?	17
3.1.1 Gjennomsnittlig antall per kjønn og aldersgruppe	17
3.1.2 Egenskaper ved personer etter hvor mange barn de ønsker seg . . .	18
3.2 Ønsker og intensjoner	21
3.2.1 Intensjoner blant de som ønsker seg flere barn	22
3.2.2 Sammenhengen mellom ønsker om barn og intensjoner	23
3.3 Ønskede og faktiske barnetall	25
3.4 Frivillig og ufrivillig barnløse	28
3.4.1 Barnløshet blant menn og kvinner, etter alder	28
3.4.2 Egenskaper ved barnløse mellom 41 og 46 år	29
3.5 Ulike ønsker innad i par	31
3.5.1 Gjennomsnittlig oppfatning av partnerens ønsker, per kjønn og aldersgruppe	32
3.5.2 Egenskaper ved menn og kvinner etter om de har samme/ulikt barneønske som partneren	33
3.5.3 Vilje til å imøtekomme partnerens ønske	35
3.5.4 Er ulike ønsker en kilde til konflikt?	37
3.5.5 Sammenhengen mellom egne og partnerens ønsker og antall barn .	38
3.6 Sammendrag	40
4 Når vil menn og kvinner ha barn?	43
4.1 Ønsket alder ved første fødsel	43
4.2 Ønsket alder ved siste fødsel	45
4.3 Betydningen av ulike forhold for beslutningen om å få første barn	45
4.4 Grunner til at man ikke fikk barn ved ideell alder	48
4.5 Gjetning av antall år til første barn	50
4.6 Forventninger om antall barn ved fylte 35 og 40 år	51
4.7 Sammendrag	54

5 Familiepolitiske tiltak	55
5.1 Vurdering av ulike tiltaks betydning for ønsket om flere barn	56
5.2 Score og rangering av tiltak	57
5.3 Bakgrunnsegenskaper som forklarer vektleggingen av ulike tiltak	61
5.4 Sammendrag	64
6 Konsekvenser av å få barn	65
6.1 Opplevde og forventede konsekvenser blant menn	65
6.2 Opplevde og forventede konsekvenser blant kvinner	67
6.3 Sammendrag	68
7 Grunner til å ikke få eller ønske (flere) barn	70
7.1 Grunner til å ikke få like mange barn som ønsket, blant respondenter som regner seg som ferdige med å få barn	70
7.2 Vurderinger blant ulike grupper av foreldre	73
7.2.2 Grunner til ikke å få flere barn blant de som fikk ett barn, men ønsket flere	73
7.2.3 De som fikk to barn, men ønsket flere	75
7.3 Grunner til å ikke ønske seg flere barn, blant respondentene som ikke regner seg som ferdige med å få barn	78
7.4 Sammendrag	80
8 Balanse mellom familie og jobb	82
8.1 Arbeid hjemmefra: Før og etter pandemien	82
8.2 Opplevelse av balanse mellom familie og jobb	85
8.3 Sammendrag	87
Litteraturliste	89

Figuroversikt

Figur 2.1: Antallet respondenter, etter kjønn og alder	14
Figur 3.1 Antallet barn respondentene ideelt sett ønsker seg. Menn og kvinner etter alder	18
Tabell 3.2 Ønsket antall barn som funksjon av bakgrunnsegenskaper. Menn og kvinner. Regresjonsanalyse	20
Figur 3.2 Forventninger om å få flere barn. Menn og kvinner som ønsker seg flere barn enn de har.	22
Figur 3.3 Andelen som forventer å få flere barn, etter alder. Menn og kvinner som ønsker seg flere barn enn de har.	23
Figur 3.4 Ønskede og faktiske barnetall. Menn og kvinner etter alder. Gjennomsnitt	26
Figur 3.5 Andelene som ønsker – og andelene som har – minst ett, to eller tre barn. Menn og kvinner etter alder.	27
Figur 3.6: Andelene som ikke har barn, og andelene som ikke har barn, men som ønsker barn. Menn og kvinner etter alder.	29
Figur 3.7 Andelene som ikke har barn, og andelene som ikke har barn, men ønsker barn. Menn og kvinner i alderen 41–46 år etter utdanning og inntekt.	30
Figur 3.8. Antakelser om partnerens ønske om antall barn, etter kjønn og eget ønske om antall barn. Prosent.	33
Figur 3.9 Vilje til å imøtekomme partnerens ønske om antall barn, dersom det avviker fra eget ønske. Prosentandel.	35
Figur 3.10 Andelen som er villig til å imøtekomme partnerens ønske om flere eller færre barn, etter kjønn og eget ønske om antall barn.	36
Figur 3.11 Ulike ønsker og opplevd konflikt i parforholdet.	38
Figur 4.1 Gjennomsnittlig ønsket alder ved første barns fødsel. Menn og kvinner som ønsker barn, etter aldersgrupper.	43
Figur 4.2 Andelen som passerte ideell alder før første barns fødsel. Menn og kvinner som ønsker barn, etter alder.	44
Figur 4.3 Gjennomsnittlig ønsket alder ved siste barns fødsel. Menn og kvinner som ønsker barn, etter alder.	45
Figur 4.4 Vurdering av betydningen av ulike forhold i beslutningen om å få første barn. Alle respondenter.	47
Figur 4.5 Vurdering av betydningen av ulike forhold i beslutningen om å få første barn. Menn og kvinner.	48
Figur 4.6 Vurdering av grunner til å ikke ha fått barn så tidlig som ønsket. Menn og kvinner.	49
Figur 4.7 Forventning kontra ønske om antall år til første fødsel. Menn og kvinner, etter aldersgruppe. Gjennomsnitt	51
Figur 4.8: «Hvor mange barn regner du med å ha når du er [35/40] år» sammenliknet med det ideelle og det faktiske antallet barn., etter kjønn og aldersgruppe.	52
Figur 5.1 Vurdering av familiepolitiske tiltak. Menn og kvinner med og uten barn. Svarfordeling	57
Figur 5.2 Rangering av standardisert score til ulike forslag. Menn og kvinner med og uten barn.	60

Figur 5.3 Rangering av grupper av familiepolitiske tiltak. Menn og kvinner med og uten barn.	61
Figur 6.1 Vurdering av konsekvenser av barn for ulike forhold. Menn	67
Figur 6.2 Vurdering av konsekvenser av barn for ulike forhold. Kvinner	68
Figur 7.1 Vurdering av årsakene til at man ikke fikk flere barn, blant respondentene som ikke regner med å få (flere) barn, men som har oppgitt at de ønsker flere enn de har. Menn og kvinner med og uten barn.	71
Figur 7.2 Vurdering av årsakene til at man ikke fikk flere barn, blant respondentene med ett barn og som ikke regner med å få flere barn, men som har oppgitt at de ønsker flere. Menn og kvinner	74
Figur 7.3 Vurdering av årsakene til at man ikke fikk flere barn, blant respondentene med to barn og som ikke regner med å få flere barn, men som har oppgitt at de ønsker flere. Menn og kvinner	76
Figur 7.4 Vurdering av årsaker til å ikke ønske seg flere barn, blant respondentene som ikke regner seg som ferdige med å få barn. Menn og kvinner med og uten barn.	79
Figur 8.1 Bruk av hjemmekontor, før pandemien, under pandemien og etter pandemien.	83
Figur 8.2 Andelen som nå jobber hjemmefra ukentlig, fordelt etter bruken av hjemmekontor før pandemien.	84
Figur 8.3 Andelen som er oftere på hjemmekontor nå enn før pandemien, etter foreldrestatus og alder på det yngste barnet	85
Figur 8.4 Vurdering av balanse mellom familie og jobb, alle respondentene. Svarfordeling	86
Figur 8.5 Vurdering av balansen mellom familie og jobb. Menn og kvinner med ulike antall barn.	87

Tabelloversikt

Tabell 2.1 Nøkkel for uttrekking av bruttoutvalg fra Folkeregisteret	13
Tabell 2.2: Bakgrunnsegenskaper og holdningssvar blant respondentene. Menn og kvinner.	16
Tabell 3.1 Deskriptiv statistikk for ulike underutvalg av respondenter, etter hvor mange barn de oppgir at de ønsker seg	19
Tabell 3.3 Forventning om å få flere barn som funksjon av bakgrunnsegenskaper. Menn og kvinner med og uten barn. Regresjonsanalyse	24
Tabell 3.4 Deskriptiv statistikk for ulike underutvalg av respondenter, etter om de ønsker færre, samme antall eller flere barn enn partneren. Menn og kvinner i alderen 41–46 år.	34
Tabell 3.5 Faktisk barnetall som funksjon av bakgrunnsegenskaper og egne og partnerens ønsker om antallet barn de ideelt sett ønsker seg. Menn og kvinner. Regresjonsanalyse	39
Tabell 5.1 Beregnet score gitt til ulike politikkforslag. Menn og kvinner med og uten barn. Gjennomsnitt	58
Tabell 5.2 Standardisert score gitt til ulike politikkforslag. Menn og kvinner med og uten barn. Gjennomsnitt	59
Tabell 5.3 Vektlegging av grupper av familiepolitiske tiltak som funksjon av bakgrunnsegenskaper. Regresjonsanalyse	63

Forord

Denne rapporten er en oppfølging av rapporten «Ønsker om barn – en spørreundersøkelse om fertilitet, arbeidsliv og familiepolitikk» (Cools & Strøm, 2020).

Datainnsamlingen er finansiert av Norges Forskningsråd gjennom prosjektet FAMWORK (NFR: 283603). Ytterligere finansiering av arbeidet med rapporten kommer fra Institutt for samfunnsforskning.

Oslo, mars 2025

Ester Bøckmann, Sara Cools og Marte Strøm

Sammendrag

Forfattere Ester Bøckmann, Sara Cools og Marte Strøm

Tittel Vil vi ha barn?
Andre runde av spørreundersøkelsen om fertilitet, arbeidsliv og familiepolitikk

Sammendrag Denne rapporten viser resultater fra analyser av den andre runden av Institutt for samfunnsforskning sin spørreundersøkelse om fertilitet, arbeidsliv og familiepolitikk. Undersøkelsen gir et bredt bilde av ønsker og realiteter knyttet til foreldreskap, familieliv og arbeidsliv blant respondenter bosatt i Norge.

Undersøkelsen ble sendt ut til et bruttutvalg på 150 000 personer trukket ut fra Folkeregisteret. Det endelige utvalget består av 12 831 respondenter. I likhet med første runde av spørreundersøkelsen, er det en viss overvekt av kvinner og dem med høyere utdanning blant respondentene. Vi bruker derfor utvalgsvekter i alle resultatene som er framstilt i rapporten.

Funnene fra spørreundersøkelsen viser at gjennomsnittlige barneønsker er nokså stabile på tvers av alder, mens det er større forskjeller mellom menn og kvinner og mellom ulike sosioøkonomiske grupper. Menn ønsker seg i snitt 2,1 barn, kvinner 2,2 barn. Det er særlig flere kvinner enn menn som ønsker seg tre barn, mens flere menn enn kvinner oppgir at de ikke ønsker noen barn. Blant både menn og kvinner ønsker respondenter med høyere inntekt og høyere utdanning i snitt flere barn enn respondenter med lavere utdanning og inntekt.

Vi spurte også respondentene med partner om hvor mange barn de trodde partneren ønsket. De som oppga et annet ønske for partneren enn for seg selv, fikk spørsmål om hvorvidt forskjeller i barneønsker er en kilde til konflikt i forholdet. De fleste respondentene svarte «Ikke i det hele tatt», men rundt 15 prosent av de som svarte at partneren ønsket flere barn enn de selv, sier at det er en kilde til konflikt. Vi spurte også om vilje til å imøtekomme en partner som ønsker et annet antall barn enn de selv, og de fleste svarer at de er villige til dette «i noen grad». Menn oppgir større grad av vilje til å imøtekomme partnerens ønsker enn kvinner, men både menn og kvinner er mer villige til å imøtekomme partnerens ønsker om færre barn, enn når partneren ønsker flere barn enn de selv gjør.

Respondentene har færre barn i snitt enn hva de oppgir å ønske seg. Alder ved første fødsel er en viktig faktor i denne sammenhengen. Resultatene tyder på at mange starter å få barn for sent til å rekke å få det antallet de ønsker seg. De fleste respondentene oppgir at de skulle ønske de fikk sitt første barn tidligere enn det de faktisk gjorde. Manglende partner er en av de viktigste grunnene til utsatt foreldreskap, sammen med behovet for økonomisk trygghet. Mange respondenter forventer også å få færre barn enn de ideelt sett ønsker seg, og denne avstanden mellom ønske og forventning blir større med respondentenes alder.

Når det gjelder politikkforslag som respondentene mener kan påvirke dem til å få flere barn, viser undersøkelsen at flest respondenter – og særlig menn og kvinner uten barn – har tro på tiltak som reduserer kostnaden ved å ha barn, som gratis barnehage og SFO. Kvinner som har barn allerede har særlig tro på tiltak som kan gi foreldre bedre tid, som kortere arbeidsuke og mer fleksibel arbeidstid. Respondenter i alle grupper, og særlig kvinner som har barn, har aller minst tro på tiltak som innebærer barnepass av noen andre enn foreldrene, som meråpen barne-

hage eller barnehage for barn under ett år. Denne rangeringen av tiltak er svært lik forrige runde av undersøkelsen.

Oppfatninger om hvordan barn påvirker arbeidslivet og livskvaliteten viser at de som ikke har barn, forventer en viss negativ effekt på karriere og arbeidstid, men har også en tendens til å undervurdere den positive innvirkningen på livskvalitet og alderdom. Foreldre bekrefter i stor grad at arbeidsmarkedsutfall påvirkes noe negativt, særlig for kvinner, men rapporterer også at livskvaliteten øker mer enn hva barnløse forventer. Også dette er i tråd med resultatene i forrige runde av spørreundersøkelsen.

35 prosent av respondentene oppgir at de ikke regner med å få flere barn enn de allerede har, selv om de samtidig har oppgitt å ønske seg flere. Blant de viktigste årsakene er mangel på overskudd, at partneren ikke ønsker flere barn, eller at det er for dyrt. Blant de som har to barn og ikke regner med å få flere selv om de ønsker minst tre barn, er både det at partner ikke ønsker flere barn og hensynet til barn man allerede har viktige grunner. For ufrivillig barnløse menn er brudd i parforhold den klart viktigste grunnen til at de ikke regner med å få barn, etterfulgt av at partner ikke ønsket barn og mangel på overskudd i hverdagen. Ufrivillig barnløse kvinner oppgir oftere helse, alder og fertilitetsproblemer som årsaker til at de ikke regner med å få barn.

Balansen mellom jobb og familieliv er en sentral utfordring blant respondentene. Særlig kvinner opplever at jobb gjør det vanskelig å få nok tid med familien. Samtidig er det et tydelig at flere føler at de ikke strekker til hjemme, snarere enn at de ikke strekker til på jobb. Å jobbe hjemmefra har blitt mer vanlig etter korona-pandemien og mange av respondentene oppgir å jobbe oftere hjemmefra nå sammenliknet med før pandemien. Dette gjelder særlig respondenter med små barn.

Emneord

Fruktbarhet, familiepolitikk, familieøkonomi, foreldreskap

English summary

Authors	Ester Bøckmann, Sara Cools and Marte Strøm
Title	Do we want children? Results from the second round of the Survey on fertility, employment, and family policy
Summary	This report presents results from analyses of the second round of the Institute for Social Research's survey on fertility, employment, and family policy. The survey provides a broad picture of desires and realities related to parenting, family life, and working life among respondents living in Norway. The survey was sent out to a gross sample of 150,000 people drawn from the Population Register. The final sample consists of 12,831 respondents. As for the first round of the survey, women and those with higher education are over-represented among the respondents. We therefore use sampling weights in all the results presented in the report. Findings from the survey show that the average desired number of children is quite stable across age groups, while there are larger differences between men and women and between different socioeconomic groups. Men on average want 2.1 children, and women 2.2 children. Notably, more women than men want three children, while more men than women report not wanting any children. Among both men and women, respondents with higher income and higher education want more children on average than those with lower education and income. We also asked respondents with a partner about how many children they thought their partner wanted. Respondents who responded with different numbers for their partner's wishes and their own, were then asked whether differences in desired number of children are a source of conflict in their relationship. Most respondents answered "Not at all," but around 15 percent of those who answered that their partner wanted more children than themselves said that it is a source of conflict. We also asked about respondents' willingness to accommodate a partner who wants a different number of children than they themselves do, and most responded that they are willing to accommodate their partner's wishes "to some extent." Men report a greater degree of willingness to accommodate their partner's wishes than women do, but both men and women are more willing to accommodate their partner's wishes for fewer children, than when the partner wants more children than they do. Respondents have fewer children on average than their stated desired number of children. Age at first birth is an important contributing factor. The results suggest that many start having children too late to have as many children as they would like. Most respondents reported that they wished they had their first child earlier than they actually did. Lack of a partner is one of the main reasons for postponed parenthood, along with the need for financial security. Many respondents also expect to have fewer children than they ideally want, and this gap between desire and expectation grows with the respondents' age. When asked about which policy proposals they believe could influence them to have more children, most respondents – and especially men and women without children – believe in measures that reduce the cost of having children, such as free day care and after-school programs. Women who already have children especially

believe in measures that give parents more time with their children, such as shorter work weeks and more flexible working hours. Respondents in all groups, especially women with children, have the least faith in measures that involve child-care by someone other than the parents, such as extended day care hours or day care for children under twelve months. This ranking of measures is very similar to the responses given in the first round of the survey.

Respondents' perceptions of how children affect their work and their quality of life show that those without children expect some negative influence of having children on their career and working hours, and they also tend to underestimate the positive impact of having children on quality of life and old age – compared with how those who have had children estimate these effects. Those who have children largely confirm that labor market outcomes are somewhat negatively affected, especially for women, but they also report larger positive impacts on quality of life than those without children expect. These findings are also in line with the results from the previous round of the survey.

Thirty-five percent of respondents report that they do not expect to have more children than they already have, even though they report wanting more children. Among the main reasons given by these respondents, are lack of energy, that the partner does not want more children, or that it is too expensive. Among those who have two children and do not expect to have more, but have stated that they would like to have at least three children, both the partner not wanting more children and considerations for the children they already have are given as important reasons. For involuntarily childless men, relationship breakdown is the clear main reason for not expecting to have children, followed by the partner not wanting children and lack of energy in everyday life. Involuntarily childless women more often cite health, age, and fertility problems as reasons for not expecting to have children.

The balance between work and family life is a central challenge among respondents. Particularly women feel that work makes it difficult to get enough time with the family. At the same time, it is clear that respondents to a larger extent feel inadequate at home rather than at work. Working from home has become more common after the COVID-19 pandemic, and many respondents report working from home more often now compared with before the pandemic. This is especially true for respondents with young children.

Index terms Fertility, family policy, family economics, parenthood

1 Innledning

Denne rapporten tar for seg resultater fra andre runde av Institutt for samfunnsforskning sin spørreundersøkelse om barneønsker og familiepolitikk, som ble sendt ut høsten 2022. Første runde av spørreundersøkelsen ble gjennomført i 2019, og den er dokumentert i rapporten «Ønsker om barn – en spørreundersøkelse om fertilitet, arbeidsliv og familiepolitikk» (Cools & Strøm, 2020). Målet med undersøkelsen er å undersøke oppfatninger blant menn og kvinner som er i eller nettopp har passert fruktbar alder, om hvilke forhold som betyr eller betød noe for valget om å få eller ikke få flere barn.

De fleste av spørsmålene som ble stilt i 2019 ble også stilt i 2022, men vi har gjort noen endringer. Et av hovedfunnene i forrige rapport var at menn ønsker seg færre barn enn kvinner i snitt, noe som reiser flere spørsmål knyttet til menns og kvinners ulike bidrag til fallende fødselstall. I andre runde av spørreundersøkelsen har vi derfor hatt med flere spørsmål om forskjeller i ønsker innad i par og hvordan slike forskjeller gjør seg gjeldende. Disse nye resultatene er beskrevet i kapittel 3.5.

Et annet funn i forrige rapport var at både menn og kvinner oppga manglende overskudd i hverdagen som en viktig grunn til at de ikke regnet med å få flere barn. I andre runde av spørreundersøkelsen inkluderte vi flere spørsmål som undersøker forholdet mellom arbeid og familie. Disse nye resultatene er beskrevet i kapittel 8.2.

Mens forrige runde ble gjennomført rett før koronapandemien, ble andre runde gjennomført da de fleste pandemiltakene var avsluttet. Under pandemien begynte mange å jobbe hjemmefra. I andre runde av spørreundersøkelsen har vi derfor tatt med flere spørsmål om bruk av hjemmekontor. Disse nye resultatene er beskrevet i kapittel 8.1.

Vi har så langt det lot seg gjøre holdt oss til oppbyggingen og kapittelinnstillingen fra forrige rapport. Etter å ha beskrevet datainnsamlingen og diskutert utvalgets representativitet i kapittel 2 tar vi for oss følgende problemstillinger:

Kapittel 3 – Ønsker om antall barn

Kapittel 4 – Når vil menn og kvinner ha barn?

Kapittel 5 – Familiepolitiske tiltak

Kapittel 6 – Konsekvenser av å få barn

Kapittel 7 – Grunner til å ikke få eller ønske (flere) barn

Kapittel 8 – Balanse mellom familie og jobb

2 Data

2.1 Innhenting av data

Til denne andre runden av spørreundersøkelsen ble 150 000 personer på nytt trukket ut fra Folkeregisteret, etter nøkkelen som er beskrevet i tabell 2.1. Bruttoutvalgets e-postadresser ble hentet ut fra Digitaliseringsdirektoratets (Digdirs) kontakt- og reservasjonsregister. Kantar (nå Verian) sto for den tekniske utførelsen av undersøkelsen, og sendte e-poster med lenke til spørreskjemaet til bruttoutvalget høsten 2022. To purringer ble deretter sendt ut.

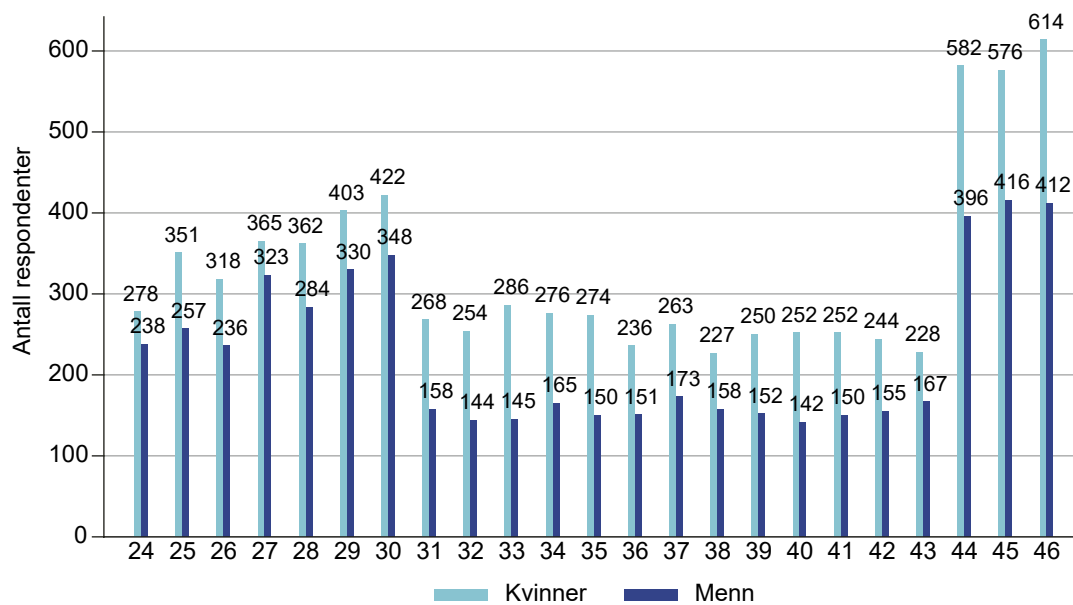
Tabell 2.1 Nøkkel for uttrekking av bruttoutvalg fra Folkeregisteret

Årgang	Alder ved uttrekking	Fødselsår	Kjønn	Antall trukket ut
2022	24–30 år	1992–1998	Menn	40000
2022	24–30 år	1992–1998	Kvinner	25000
2022	31–43 år	1979–1991	Menn og kvinner	55000
2022	44–46 år	1976–1978	Menn og kvinner	30000
Totalt	24–46 år	1976–1998	Menn og kvinner	150000

Tabellnote: Tabellen viser hvordan utvalget til spørreundersøkelsen ble trukket ut fra Folkeregisteret, basert på fødselsår og kjønn.

Til sammen svarte 13 317 respondenter på deler av undersøkelsen. 1761 blant disse svarte ikke på hele undersøkelsen, men svarene deres er inkludert. Blant de 13 317 som svarte på undersøkelsen, ekskluderte vi 38 respondenter, som var under 14 år da de fikk barn, ifølge fødselsåret de har oppgitt for sitt første barn. Videre har vi ekskludert seks respondenter som har oppgitt å ha 6 eller flere barn, mens de er registrert med ingen barn (6 observasjoner). Til sist har vi ekskludert de som verken har svart på spørsmål om antallet barn de har, eller antallet barn de ideelt sett ønsker seg (442 observasjoner). Til sammen har vi dermed fjernet 486 personer fra utvalget, og det endelige utvalget utgjør 12 831 respondenter. Fordelingen etter kjønn og alder framkommer av figur 2.1.

Figur 2.1: Antallet respondenter, etter kjønn og alder

Figurnote: Figuren viser antallet respondenter som har svart på undersøkelsen, etter kjønn og alder.

I tabell 2.2 viser vi deskriptiv statistikk for en rekke egenskaper ved respondentene, delt inn etter kjønn. For hvert kjønn viser vi antallet respondenter som har svart (første kolonne), uvektet gjennomsnittsverdi (andre kolonne) og vektet gjennomsnittsverdi (tredje kolonne) samt minste og største verdi (fjerde og femte kolonne). I sjette kolonne viser vi referanseverdien basert på det vektete gjennomsnittet fra forrige rapport. I det øverste panelet vises en rekke bakgrunnsopplysninger, mens i det nederste panelet viser vi resultatene fra en rekke holdningsspørsmål.

Øverste panel i tabell 2.2 viser at det er tydelige avvik mellom utvalget vårt og gjennomsnittet i befolkningen. Særlig utdanningsnivået, men også inntekten, er noe høyere blant både kvinnene og mennene i utvalget sammenliknet med befolkningen for øvrig. Mens 60 prosent av mennene og 79 prosent av kvinnene i utvalget har høyere utdanning, er tilsvarende referanseverdi 36 prosent for menn og 54 prosent for kvinner i befolkningen for øvrig. Gjennomsnittlig antall egne barn er også noe høyere blant mennene som har svart på undersøkelsen (0,95), enn i denne aldersgruppen i registerdataene fra Statistisk sentralbyrå (SSB) (0,85). Blant kvinnene er gjennomsnittlig antall barn likt i utvalget og registeret (1,15). Mennene som har svart, var også betydelig eldre da det første barnet deres ble født (30 år) enn det som er gjennomsnittet i befolkningen (27 år). Det er også noe forskjell blant kvinnene i utvalget (28,8 år) sammenliknet med kvinnene i befolkningsregisteret (27 år), men her er altså forskjellene mindre. For begge kjønn er det også høyere andeler som er i arbeid – og høyere antall arbeidstimer i uken – i utvalget enn i registeret.

Antallet søsken er noe høyere blant både mennene og kvinnene i utvalget enn i registeret. Ettersom også antallet barn er noe høyere i utvalget enn i befolkningen for øvrig kan dette tyde på at respondentene også har noe sterkere ønsker om antall barn enn i befolkningen for øvrig.

Ved å bruke vektorer blir noe av utvalgsskjevheten justert i retning av gjennomsnittet i befolkningen. Dette gjelder først og fremst for de variablene som er benyttet for å konstruere vektorer, men også til en viss grad for de andre bakgrunnsvariablene.

I det nederste panelet viser vi gjennomsnittssvarene på noen utvalgte holdningsspørsmål. Antallet barn de synes er ideelt, er 2,09 for menn og 2,21 for kvinner. Vektingen reduserer antallet noe for begge kjønn, men avviket mellom kvinner og menn er likevel på rundt 0,12. At kvinner i snitt ønsker flere barn enn menn, er konsistent med forrige undersøkelsesrunde. Differansen er imidlertid mindre i dette utvalget enn i det forrige, der differansen var 0,27 (Cools og Strøm, 2020). Antallet barn de ønsker seg, er noe lavere for begge kjønn sammenliknet med forrige runde.

Alle utvalgsundersøkelser er beheftet med usikkerhet når resultatene skal overføres til befolkningen. Hvis utvalget er representativt for befolkningen under søkelsen er ment å måle, kan vi enkelt beregne statistiske feilmarginer. Som for mange spørreundersøkelser blir antakelsen om representativitet for sterk. Vi korrigerer så godt vi kan for utvalgsskjevheter knyttet til kjønn, alder, utdanningsnivå og antall barn, men man må være forsiktig med å generalisere funnene i denne spørreundersøkelsen til å gjelde for hele befolkningen.

Tabell 2.2: Bakgrunnsegenskaper og holdningssvar blant respondentene. Menn og kvinner

	MENN												KVINNER			
	Antall	Snitt	Snitt (v.)	Min	Maks	Ref.	Antall	Snitt	Snitt (v.)	Min	Maks	Ref.				
Bakgrunn																
Alder	5250	35,14	34,62	24	46	35,20	7581	35,58	34,71	24	46	35,20				
Høyere utd. lavere grad	5248	0,30	0,19	0	1	0,24	7573	0,39	0,30	0	1	0,40				
Høyere utd. høyere grad	5248	0,30	0,19	0	1	0,14	7573	0,39	0,31	0	1	0,16				
Inntekt (i 1000)*	5244	696	661	-1482	12164	661**	7562	581	543	-550	10569	425,1**				
Antall egne barn*	5250	0,95	0,93	0	8		7579	1,15	1,12	0	8					
Antall egne barn	5220	0,97	0,96	0	8	1,01	7552	1,15	1,12	0	9	1,31				
Alder ved første fødsel*	2473	30,24	29,51	17	46	29,40	4396	28,75	28,17	15	45	27,10				
I arbeid nå	5244	0,91	0,90	0	1	0,85	7572	0,89	0,87	0	1	0,77				
Arbeidstimer i uken	4758	41,21	41,60	0	168	41,50	6732	37,44	37,01	0	168	36,30				
Fast stilling	4774	0,87	0,87	0	1	0,86	6769	0,84	0,84	0	1	0,83				
Ektefelle/samboer	5248	0,64	0,63	0	1	0,64	7576	0,72	0,71	0	1	0,73				
Ektefelle/samboer*	5250	0,60	0,59	0	1		7579	0,70	0,69	0	1					
Aldri hatt ektef./samboer	5245	0,23	0,23	0	1	0,20	7576	0,13	0,13	0	1	0,11				
Antall søsken*	4783	1,96	2,02	0	14	2,17	6782	1,89	1,93	0	13	2,07				
Vekt	5250	1,25	1,71	0	3	1,91	7581	0,83	1,05	0	2	1,39				
Holdningsspørsmål																
Ideelt antall barn (trimmet)	5150	2,09	2,07	0	18	2,09	7440	2,21	2,19	0	15	2,36				
Ideelt antall barn	5155	2,13	2,11	0	99		7441	2,23	2,20	0	99					
Ønsket alder ved første fødsel	4099	29,02	28,65	16	55	28,00	6312	27,94	27,66	16	50	26,70				
Ønsket alder siste fødsel	3845	35,06	34,87	18	70		5981	33,63	33,44	16	55					
Partners antatte ønske om barn	2910	2,24	2,23	0	10	2,23	4629	2,12	2,09	0	11	2,25				
Differanse fra partners ønske om antall barn	2902	0,01	0,01	-10	14		4618	0,26	0,26	-6	8					
Snakket med partner om å få barn	1213	0,86	0,85	0,00	1,00	0,91	1878	0,86	0,86	0,00	1,00	0,90				
Antatt antall barn ved 35 år	2493	1,39	1,35	0	24	1,40	3464	1,55	1,55	0	30	1,73				
Gjetning alder ved første barn	1714	33,52	33,57	0	99	34,50	2032	31,68	31,77	0	99	31,70				

Tabellnote: Tabellen viser antallet respondenter og gjennomsnittsverdiene for utvalgte egenskaper ved respondentene. Tabellen viser både uvektede og vektete gjennomsnittsverdier blant menn og kvinner, der vektene er basert på alder, kjønn og utdanningsnivå. * Verdiene er beregnet fra opplysninger i SSBs registerdata, som er koblet til svarene for hver respondent. ** Verdiene er basert på inntektskategorier.

3 Ønsker om antall barn

Et hovedformål med denne spørreundersøkelsen er å kartlegge menns og kvinners ønsker rundt det å få barn – om de ønsker seg barn, hvor mange barn og når. Det fins noen spørreundersøkelser som kartlegger respondentenes planer om å få barn i nær fremtid (for eksempel Generations and Gender Programme) eller hva de mener er det ideelle antallet barn «for en familie i Norge» (Norsk Monitor). Vi har vi likevel savnet en systematisk kartlegging med direkte spørsmål om hvor mange barn respondentene kunne tenke seg hvis de kunne velge. Spørsmålet er hypotetisk, for man kan ikke alltid velge selv, og ofte er det andre hensyn i livet som spiller inn: biologien setter begrensninger, partnerens ønsker spiller inn, arbeid eller andre forpliktelser tar for mye tid. Svaret på spørsmålet sier likevel noe viktig om hva folk ønsker i livet – og om det observerte antallet barn i samfunnet er høyere eller lavere enn det «ideelle» antallet barn menn og kvinner selv oppgir at de ønsker seg. I senere kapitler ser vi på grunnene til at det ikke ble sånn, men i dette kapitlet undersøker vi først hva respondentene ønsker seg.

I tillegg til å spørre respondentene om preferansene deres har vi også spurt dem om forventninger og planer. Vi kan derfor undersøke sammenhengen mellom ønsker, planer og det faktiske antallet barn de har fått. Vi har også spurt respondentene om hva de tror partneren deres ønsker, og vi undersøker både sammenhengen mellom egne og partnerens ønsker og hvordan tallene – sammen og hver for seg – korresponderer med det faktiske antallet barn de har fått.

3.1 Hvor mange barn ønsker menn og kvinner seg?

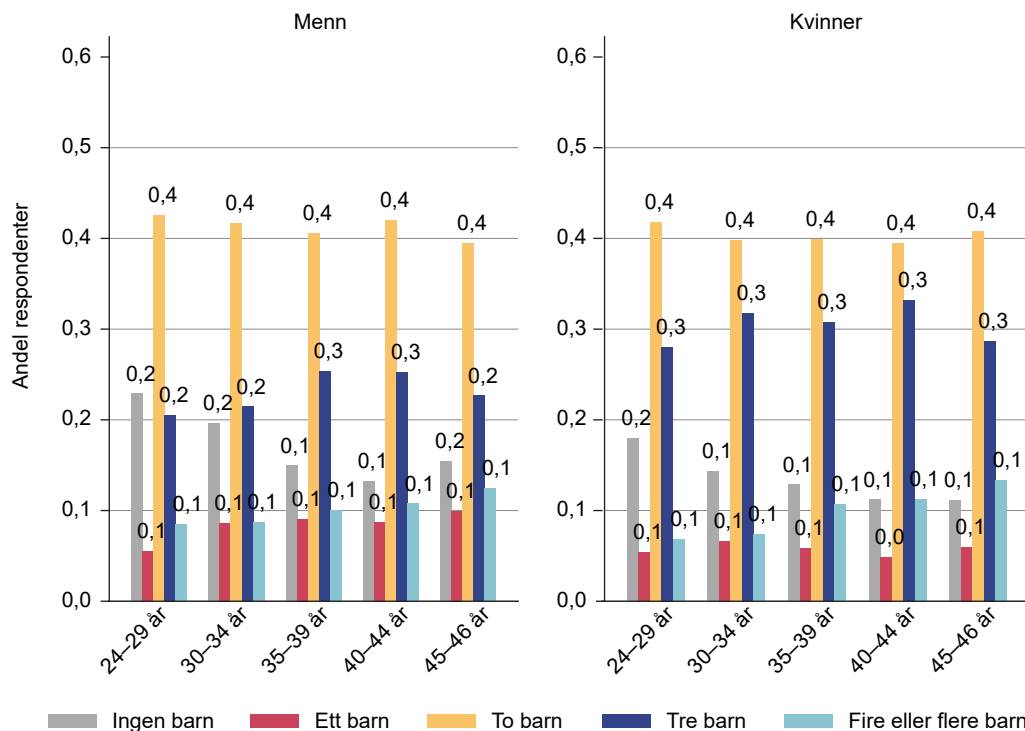
Vi stilte spørsmålet «Hvis du kunne velge, hvor mange barn skulle du ideelt sett ønske deg?» til alle deltakerne i spørreundersøkelsen. I delavsnittene under ser vi på hvordan svarene på dette spørsmålet fordeler seg i gjennomsnitt for menn og kvinner i ulike aldersgrupper, før vi ser nærmere på egenskaper ved de som ikke ønsker seg barn, og de som ønsker seg ett, to, tre eller flere enn tre barn.

3.1.1 Gjennomsnittlig antall per kjønn og aldersgruppe

I figur 3.1 viser vi hvordan svarene om antallet barn respondentene ønsker seg ideelt, fordeler seg på ingen, ett, to, tre eller flere enn tre barn. De to øverste panelene viser svarene for hele utvalget, delt inn i aldersgrupper og etter kjønn. Blant både menn og kvinner er det den yngste aldersgruppen som ønsker færrest

barn i snitt. For begge kjønnene er det særlig forskjellen i hvor mange som ikke ønsker barn, og hvor mange som ønsker tre barn, som bidrar til gjennomsnittsforskjellene mellom aldersgruppene. I alle aldersgruppene ønsker kvinner seg flere barn enn menn i samme aldersgruppe. Dette skyldes særlig at flere kvinner enn menn i alle aldersgruppene oppgir at de ønsker seg tre barn, mens flere menn enn kvinner oppgir at de ikke ønsker seg barn.

Figur 3.1 Antallet barn respondentene ideelt sett ønsker seg. Menn og kvinner etter alder

Figurnote: Figuren viser hvordan respondentene har svart på spørsmålet «Hvis du kunne velge, hvor mange barn skulle du ideelt sett ønske deg?». Panelet til venstre viser svarfordelingen blant mennene (n = 5150), og panelet til høyre viser svarfordelingen blant kvinnene (n = 7440). For hver aldersgruppe vises også gjennomsnittlig antall barn de ideelt sett ønsker seg, i parentes.

3.1.2 Egenskaper ved personer etter hvor mange barn de ønsker seg

I tabell 3.1 viser vi gjennomsnittstall for en rekke bakgrunnsvariabler blant menn (øverst) og kvinner (nederst), etter ønsket antall barn (kolonnevis). For både menn og kvinner er det slik at høyere inntekt, det å være i jobb, antall arbeidstimer i uken og det å ha høyere utdanning henger positivt sammen med antallet barn de ønsker seg. En sterk tilknytning til arbeidsmarkedet, høyere inntekt og inntektpotensial ser altså ut til å henge sammen med ønsket barnetall. Gruppen som ønsker seg fire eller flere barn, skiller seg imidlertid ut i dette mønsteret med lavere inntekt og utdanning enn de som ønsker seg tre barn. Antall søsken henger også positivt sammen med antall barn man ønsker seg. Vi ser at de som ønsker tre (fire eller flere) barn, i snitt har omtrent 0,4 (1) flere søsken enn de som ønsker færre enn tre barn.

Tabell 3.1 Deskriptiv statistikk for ulike underutvalg av respondenter, etter hvor mange barn de oppgir at de ønsker seg

	Ønsker 0 barn		Ønsker 1 barn		Ønsker 2 barn		Ønsker 3 barn		Ønsker 4 el. flere	
	Snitt	St.avv.	Snitt	St.avv.	Snitt	St.avv.	Snitt	St.avv.	Snitt	St.avv.
Menn										
Alder	33.39	6.6	35.70	6.4	34.48	6.7	35.08	6.6	35.51	6.8
Antall søsken*	1.88	1.1	1.87	1.1	1.88	1.1	2.14	1.2	2.84	2.1
I arbeid nå	0.83	.37	0.89	.31	0.92	.26	0.91	.28	0.90	.3
Fast stilling	0.87	.33	0.89	.31	0.88	.33	0.86	.35	0.82	.38
Arbeidstimer i uken	39.92	13	40.89	10	41.65	13	42.47	14	42.45	14
Inntekt (i 1000)*	551.58	308	623.08	280	678.69	402	719.51	524	672.22	503
Grunnskole	0.09	.29	0.09	.29	0.05	.21	0.06	.24	0.07	.25
Videregående	0.61	.49	0.56	.5	0.51	.5	0.51	.5	0.60	.49
Høyere utd. lavere grad	0.16	.37	0.17	.38	0.22	.41	0.19	.39	0.15	.36
Høyere utd. høyere grad	0.13	.34	0.15	.36	0.22	.41	0.23	.42	0.15	.36
Ektefelle/samboer	0.38	.49	0.63	.48	0.68	.47	0.71	.46	0.67	.47
N	851		384		2239		1208		468	
Kvinner										
Alder	33.45	6.6	34.70	6.4	34.64	6.6	34.90	6.5	36.26	6.6
Antall søsken*	1.78	1.1	1.63	1.1	1.78	1.1	2.04	1.1	2.65	1.8
I arbeid nå	0.80	.4	0.85	.35	0.89	.31	0.89	.32	0.83	.38
Fast stilling	0.81	.39	0.85	.36	0.84	.36	0.86	.35	0.81	.39
Arbeidstimer i uken	36.54	12	37.01	10	37.00	11	37.11	8.7	37.49	15
Inntekt (i 1000)*	480.02	419	505.16	245	548.45	282	580.48	294	535.70	308
Grunnskole	0.05	.23	0.05	.22	0.03	.17	0.03	.17	0.05	.22
Videregående	0.41	.49	0.37	.48	0.35	.48	0.27	.45	0.41	.49
Høyere utd. lavere grad	0.29	.45	0.30	.46	0.29	.46	0.34	.47	0.26	.44
Høyere utd. høyere grad	0.24	.43	0.27	.45	0.32	.47	0.35	.48	0.27	.44
Ektefelle/samboer	0.46	.5	0.65	.48	0.72	.45	0.80	.4	0.77	.42
N	970		414		3009		2381		666	

Tabellnote: Tabellen viser gjennomsnittsverdier og standardavvik knyttet til egenskaper ved mennene (øverst) og kvinnene (nederst) som ønsker seg ingen, ett, to, tre eller fire eller flere barn. * Fra registerdata som er koblet til svarene for hver respondent

En viktig grunn til at fødselstallene synker er at færre får flere enn to barn. Spesielt synker andelen trebarnsfamilier. Vi ser også en økning i andelen som ikke får barn i det hele tatt, både blant menn og kvinner. I tabell 3.2 undersøker vi derfor – gjennom en multivariat regresjonsanalyse – sammenhengen mellom de ulike bakgrunnsvariablene i tabell 3.1 og sannsynligheten for at noen ønsker henholdsvis ingen, tre eller flere enn tre barn. For hvert av utfallene undersøker

vi sammenhengen separat for menn og kvinner. I kolonne 1 og 2 er utvalget alle respondentene, mens i kolonne 3 og 4 er utvalget alle som ønsker enten to eller tre barn. I Kolonne 5 og 6 er utvalget igjen alle respondentene. R-kvadratet nederst i tabellen indikerer hvor stor andel av variasjonen i den avhengige variabelen (det å ønske seg et gitt antall barn) som kan forklares av de uavhengige variablene i modellen. Dette R-kvadratet ligger mellom 2,6 og 7 prosent. Altså er det mye av variasjonen i ønsket om barn vi ikke fanger opp i disse regresjonsmodellene.

Tabell 3.2 Ønsket antall barn som funksjon av bakgrunnsegenskaper. Menn og kvinner. Regresjonsanalyse

	Menn (1)	Kvinner (2)	Menn (3)	Kvinner (4)	Menn (5)	Kvinner (6)
	0 barn	0 barn	3 barn	3 barn	4+ barn	4+ barn
Alder	-0.00039 (0.0010)	-0.0017** (0.00079)	0.0017 (0.0016)	0.0017 (0.0013)	0.0027*** (0.00098)	0.0036*** (0.00071)
Antall søsken=1	-0.081* (0.044)	-0.049* (0.029)	-0.059 (0.058)	0.095** (0.038)	0.011 (0.021)	0.021* (0.012)
Antall søsken=2	-0.11*** (0.044)	-0.056* (0.029)	0.063 (0.058)	0.21*** (0.038)	0.035 (0.022)	0.068*** (0.013)
Antall søsken=3	-0.12*** (0.044)	-0.082*** (0.030)	0.12** (0.060)	0.27*** (0.040)	0.14*** (0.025)	0.13*** (0.017)
I arbeid	0.0095 (0.048)	0.035 (0.034)	-0.021 (0.069)	-0.17*** (0.056)	0.021 (0.045)	-0.0057 (0.033)
Arbeidstimer i uken	-0.0012 (0.0010)	-0.0019** (0.00075)	0.0034** (0.0015)	-0.00063 (0.0011)	-0.0011 (0.00095)	-0.0018*** (0.00068)
Fast stilling	0.055** (0.024)	0.0091 (0.017)	-0.065* (0.038)	0.025 (0.026)	-0.075*** (0.026)	-0.022 (0.016)
Inntekt (i 100 000)	-0.0048*** (0.0013)	-0.0038* (0.0020)	0.0029 (0.0025)	0.0052 (0.0033)	0.00062 (0.0019)	0.00075 (0.0020)
Høyere utd. lavere grad	-0.037** (0.014)	-0.033** (0.015)	-0.050** (0.023)	0.12*** (0.023)	-0.018 (0.013)	-0.016 (0.013)
Høyere utd. høyere grad	-0.053*** (0.014)	-0.050*** (0.015)	0.0059 (0.024)	0.10*** (0.024)	-0.012 (0.014)	-0.0088 (0.013)
Har partner	-0.18*** (0.017)	-0.15*** (0.013)	0.033 (0.024)	0.12*** (0.019)	0.0080 (0.013)	0.0093 (0.011)
Konstantledd	0.44*** (0.073)	0.43*** (0.051)	0.18* (0.098)	0.17** (0.078)	0.033 (0.052)	-0.014 (0.039)
R-kvadrat (just.)	0.071	0.058	0.026	0.047	0.036	0.032
Antall observasjoner	4040	5707	2793	4276	3412	5022

Tabellnote: Tabellen viser resultatene fra regresjonsanalyser med ønsket om barn som utfallsvariabel og ulike bakgrunnsegenskaper som forklaringsvariabler. I kolonne 1 og 2 er utfallet å ønske seg *ingen* barn. Utvalget er alle mennene (1) og alle kvinnene (2) som har svart på spørreundersøkelsen. I kolonne 3 og 4 er utfallet å ønske seg *tre* barn. Utvalget er mennene (3) og kvinnene (4) som ønsker seg enten to eller tre barn. I kolonne 5 og 6 er utfallet å ønske seg *fire eller flere* barn. Utvalget er igjen alle mennene (5) og kvinnene (6) som har svart på spørreundersøkelsen. Signifikansnivå: * 0,10 ** 0,05 *** 0,01. Standardfeil vises i parentes.

Menn og kvinner som ikke ønsker seg barn, skiller seg fra de som ønsker seg barn på omtrent samme måte. De kommer i større grad fra familier med færre søsken. De er i arbeid og jobber flere arbeidstimer, har høyere inntekt og høyere utdanning enn de som ønsker seg barn. De er også yngre og har ikke partner, og ønskene kan derfor være knyttet til livsfasen de er i. Senere i kapitlet ser vi på hvordan ønsket om barn utvikler seg med alderen.

Menn som ønsker seg tre barn, sammenliknet med menn som ønsker seg to barn, skiller seg ikke signifikant fra hverandre på mange egenskaper, men det finnes likevel noen forskjeller. Menn som ønsker seg tre barn, kommer i større grad fra familier med tre søsken selv, de jobber flere timer i uken, men er i mindre grad fast ansatte, og de har i større grad videregående utdanning som høyeste utdanningsnivå. Disse egenskapene gjelder for mange menn i håndverkeryrker, og mindre fast ansettelse kan derfor skyldes at flere er selvstendige næringsdrivende.

I snitt er det mange flere kvinner enn menn som ønsker seg tre barn (se figur 3.1). Det som skiller kvinner som ønsker seg tre barn, fra kvinner som ønsker seg to barn, er delvis forskjellig fra det som skiller disse gruppene menn fra hverandre. Kvinner som ønsker seg tre barn, sammenliknet med de som ønsker seg to barn, har flere egne søsken. De har i større grad høyere utdanning og partner, men er i mindre grad i arbeid. Inntektsmessig skiller de seg ikke fra kvinner som ønsker seg to barn.

Kvinner og menn som ønsker seg fire barn eller flere, skiller seg også på samme måte fra kvinner og menn som ønsker færre barn. De er vesentlig eldre og har flere egne søsken. Når det gjelder utdanning, er de ikke særlig forskjellige fra de som ønsker færre barn, men det er noe tegn til at kvinner som ønsker seg fire barn, arbeider færre timer i uken, og at menn som ønsker fire barn, i mindre grad er fast ansatt. Igjen kan dette skyldes at de i større grad er selvstendig næringsdrivende, og at fleksibiliteten som selvstendig næringsdrivende spiller inn.

3.2 Ønsker og intensjoner

Det er mange forhold som kan føre til at folk ikke får, eller regner med å få, så mange barn som de ideelt sett ønsker seg. Her skal vi se nærmere på sammenhengen mellom ønsket om barn og forventningene om å få flere barn i framtiden. I mange spørreundersøkelser, som European Social Survey, er det intensjonene man spør om, og intensjonene har ofte en sterk sammenheng med det faktiske antallet fødsler. Men hvordan er sammenhengen mellom ønsket om barn og intensjonene?

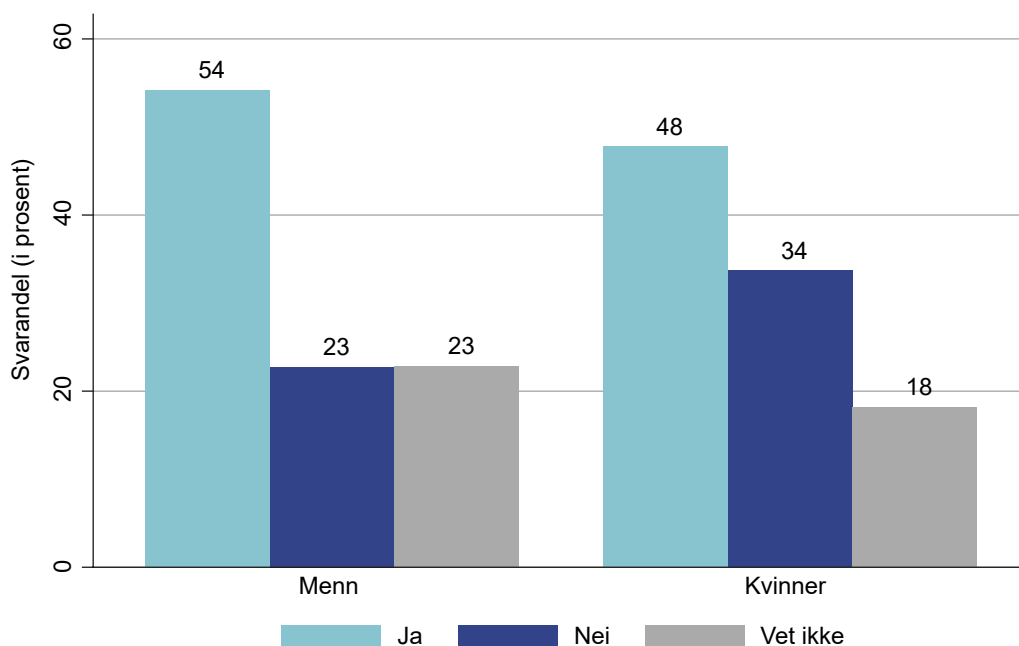
Alle respondentene fikk spørsmålet «Regner du med å få flere barn enn du har i dag?». De kunne velge mellom svaralternativene «Ja», «Nei» og «Vet ikke». Av

de 12 611 som svarte på spørsmålet, svarte 53 prosent «Nei», 30 prosent svarte «Ja» mens 17 prosent svarte «Vet ikke». Blant respondentene som har oppgitt at de ønsker seg samme antall barn som de allerede har, er det få som regner med å få flere barn (1,5 prosent). Blant respondentene er det altså uvanlig at de forventer å få flere barn enn det de selv ønsker seg.

3.2.1 Intensjoner blant de som ønsker seg flere barn

Vi skal her se videre på respondentene som har oppgitt at de ønsker seg flere barn enn det de oppgir at de har (omtrent 59 prosent). Regner disse respondentene med å få flere barn? I figur 3.2 ser vi at litt over halvparten av mennene og litt under halvparten av kvinnene som ønsker flere barn enn de har, regner med å få flere barn. Blant kvinnene er det flere som svarer «Nei» enn som svarer «Vet ikke» på om de regner med å få flere barn, mens det blant mennene er omtrent like mange som svarer «Nei» som «Vet ikke».

Figur 3.2 Forventninger om å få flere barn. Menn og kvinner som ønsker seg flere barn enn de har.

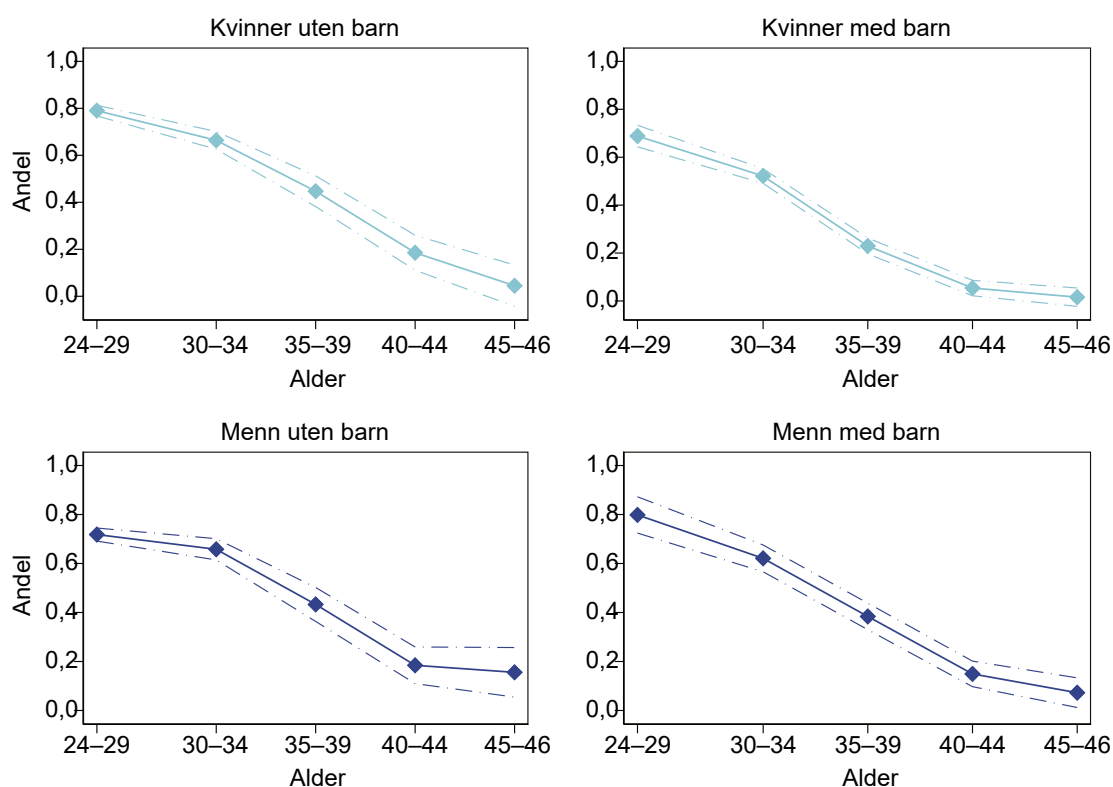

Figurnote: Figuren viser fordelingen av svar på spørsmålet «Regner du med å få flere barn enn du har i dag?», blant menn (n = 2856) og kvinner (n = 4477) som har færre barn enn de ønsker seg.

I figur 3.2 viser vi andelen som har svart at de regner med å få flere barn, blant de som ønsker flere barn enn de har, etter aldersgruppene. Vi har delt utvalget etter kjønn og hvorvidt de har barn, vist i hvert sitt panel. Blant kvinnene i den yngste aldersgruppen som ikke har barn, regner rundt 80 prosent med å få flere barn, og blant mennene i den yngste aldersgruppen som ikke har barn, regner rundt 75 prosent med å få flere barn. Dette til tross for at de ønsker flere barn enn de har. Blant de yngste som har barn, er andelen kvinner som regner med å få flere barn, omtrent 70 prosent, og andelen menn som regner med å få flere

barn, er omtrent 80 prosent. Vi ser også at andelen som regner med å få flere barn, synker raskt med alderen blant alle de fire gruppene som har oppgitt at de ønsker flere barn. Blant kvinner og menn uten barn og som er mellom 36 og 40 år, regner rundt 20 prosent med å få flere barn. Denne andelen holder seg stabil blant eldre menn uten barn, men den faller ytterligere blant eldre kvinner. Det er naturlig å tolke dette som nært knyttet til kjønnsforskjeller når det gjelder forventninger om biologisk fertilitet. Blant kvinnene og mennene med barn regner færre kvinner enn menn med å få flere barn, på tvers av aldersgruppene. Denne kjønnsforskjellen gjelder også for aldersgruppene hvor den biologiske fertiliteten er forholdsvis høy også for kvinner. Dette kan tyde på at også andre forhold har betydning for at kvinner i mindre grad enn menn forventer å få flere barn, selv om de ønsker det. I kapittel 7.1 ser vi nærmere på viktige grunner respondentene oppgir til at de ikke regner med å få flere barn enn de har.

Figur 3.3 Andelen som forventer å få flere barn, etter alder. Menn og kvinner som ønsker seg flere barn enn de har.

Figurnote: Figuren viser andelen av hver aldersgruppe som har svart «Ja» på spørsmålet «Regner du med å få flere barn enn du har i dag?». Dette spørsmålet ble stilt til respondentene som har færre barn enn de ønsker seg. Respondentene er videre delt inn etter kjønn og hvorvidt de har barn. De stiplede linjene viser 95 prosent konfidensintervall knyttet til gjennomsnittene. Menn n = 2892, kvinner n = 4507.

3.2.2 Sammenhengen mellom ønsker om barn og intensjoner

I tabell 3.3 ser vi nærmere på sammenhengen mellom ønsker om barn og intensjoner om barn gjennom en multivariat regresjonsanalyse. Utfallet er hvorvidt man ikke regner med å få (flere) barn, altså at man har svart «Ja» på spørsmålet «Regner du med å få flere barn enn du har i dag?». Utvalget er alle som har

oppgitt et antall barn de ideelt sett ønsker seg, som er høyere enn antallet barn de har (59 prosent av respondentene). Egne analyser er utført blant kvinner og menn. Egne analyser er også utført blant kvinner og menn som har barn, og som ikke har barn.

Tabell 3.3 Forventning om å få flere barn som funksjon av bakgrunnsegenskaper. Menn og kvinner med og uten barn. Regresjonsanalyse

	Alle		Har barn		Har ikke barn	
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Ideelt antall	0.053*** (0.011)	0.083*** (0.0095)	0.054*** (0.016)	0.12*** (0.016)	0.055*** (0.016)	0.087*** (0.014)
Antall barn	-0.11*** (0.014)	-0.18*** (0.010)	-0.14*** (0.025)	-0.28*** (0.020)		
Alder	-0.032*** (0.0014)	-0.034*** (0.0010)	-0.038*** (0.0022)	-0.033*** (0.0014)	-0.029*** (0.0019)	-0.037*** (0.0017)
I arbeid	0.050 (0.054)	0.030 (0.037)	0.0085 (0.12)	0.026 (0.064)	0.041 (0.059)	0.032 (0.045)
Arbeidstimer i uken	0.00079 (0.0012)	-0.00032 (0.00078)	-0.0021 (0.0028)	-0.00045 (0.0011)	0.0013 (0.0013)	-0.00034 (0.0011)
Fast stilling	-0.029 (0.029)	0.013 (0.019)	-0.090* (0.053)	-0.0079 (0.030)	-0.017 (0.034)	0.019 (0.025)
Lavinntekt (EU60)	-0.010 (0.032)	-0.029 (0.025)	0.020 (0.083)	0.032 (0.053)	-0.0027 (0.035)	-0.039 (0.029)
Grunnskole/Vgs	-0.12*** (0.019)	-0.090*** (0.018)	-0.11*** (0.028)	-0.092*** (0.022)	-0.13*** (0.025)	-0.092*** (0.029)
Har partner	0.18*** (0.020)	0.13*** (0.015)	0.089** (0.045)	0.15*** (0.020)	0.17*** (0.023)	0.11*** (0.020)
Constant	1.38*** (0.086)	1.44*** (0.061)	1.96*** (0.19)	1.51*** (0.094)	1.27*** (0.10)	1.51*** (0.084)
R squared (adj)	0.27	0.42	0.34	0.40	0.17	0.23
N. of observations	2440	3750	864	1973	1576	1777

Tabellnote: Tabellen viser resultatet fra regresjonsanalyser hvor den avhengige variabelen er en indikatorvariabel for å ha svart «Ja» på spørsmålet «Regner du med å få flere barn enn du har i dag?». Dette spørsmålet ble stilt til respondentene som har færre barn enn de ønsker seg. Respondentene er videre delt inn etter kjønn. I de første to kolonnene er utvalget alle mennene og kvinnene. I de neste to kolonnene er utvalget mennene og kvinnene som har barn, mens i de siste to kolonnene er utvalget mennene og kvinnene uten barn. Signifikansnivå: * 0,10 ** 0,05 *** 0,01. Standardfeil vises i parentes.

Blant både kvinner og menn er det en positiv sammenheng mellom antallet barn de ideelt sett ønsker seg, og at de regner med å få (flere) barn. Dette er som forventet: De som har sterkt ønske om å få barn, regner seg i mindre grad som ferdige med å få barn. Denne sammenheng er noe sterkere for kvinner enn menn, men kjønnsforskjellen er kun signifikant blant de med barn. Blant menn

med barn er koeffisienten omtrent halvparten så stor som for kvinner med barn. Når vi sammenlikner samme kjønn med og uten barn, er det ingen forskjell i sammenhengen mellom antallet barn de ideelt sett ønsker seg, og at de regner med å få flere barn. Den positive sammenhengen mellom ønsket om barn og at de regner med å få flere barn enn de har, er sterkere for kvinner med barn enn for menn med barn. Dette tyder på at egne preferanser er av større betydning for om mødre regner med å få flere barn, enn det er for fedre.

Om man er i jobb, antall arbeidstimer man jobber eller om man har fast stilling har lite å si for om man regner med å få flere barn. Om man er definert som lavinntektshusholdning, er heller ikke signifikant korrelert med utfallet. Det eneste som har en positiv sammenheng med intensjoner om barn, i tillegg til egne ønsker om barn, er at man har en partner. Blant mennene er denne sammenhengen sterkest blant de barnløse, mens blant kvinnene er sammenhengen sterkest blant mødre. Det er likevel ingen signifikant forskjell mellom noen av de fire utvalgene (kvinner og menn, med og uten barn).

Egenskaper som har en signifikant negativ sammenheng med intensjoner om å få barn er: man har kun grunnskole eller videregående skole som høyeste fullførte utdanning, man har høyere alder, og/eller man har barn fra før. Sammenhengen med lavere utdanning er noe sterkere for menn enn for kvinner, og sammenhengen med alder er noe sterkere for kvinner enn for menn.

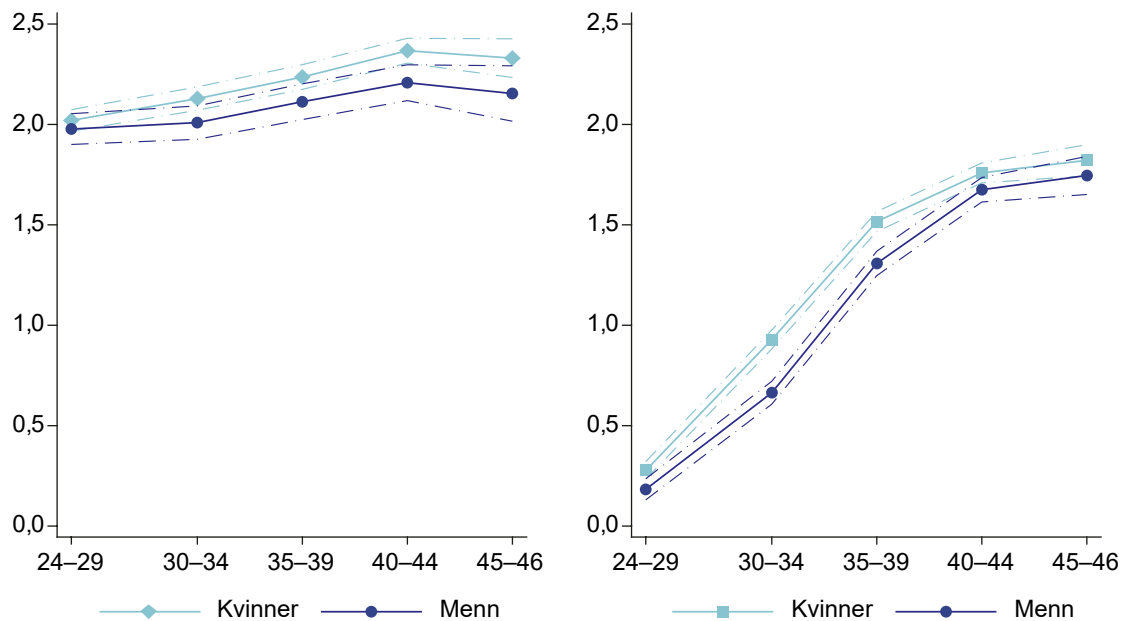
Blant kvinner har de inkluderte bakgrunnsvariablene generelt en sterkere forklaringskraft på utfallet om man regner med å få flere barn, sammenliknet med blant menn. Dette gjenspeiles i R-kvadrat, som viser at forklart varians er høyere i analysene av kvinnene enn mennene. Sammenhengen mellom utfallet og forklaringsvariablene er også svakere blant barnløse enn blant de som har barn.

3.3 Ønskede og faktiske barnetall

Unge kvinner og menn har vanligvis ennå tid til å få det antallet barn de ønsker seg, men særlig for kvinner blir sannsynligheten for å få (flere) barn lavere jo eldre de blir. I figur 3.4 sammenlikner vi gjennomsnittlig antall ønskede barn (panelet til venstre) og faktiske antall barn (panelet til høyre) for menn og kvinner i de ulike aldersgruppene. Panelet til venstre viser at antallet ønskede barn er lavest i den yngste aldersgruppen, hvor gjennomsnittet er rundt to blant både kvinner og menn. Blant kvinner stiger antallet barn de synes er ideelt, jevnt med alderen fram til 40, hvor det gjennomsnittlige antallet barn de synes er ideelt, er rundt 2,4. Blant menn er det gjennomsnittlige antallet barn de synes er ideelt, noe lavere enn for kvinner i de eldre aldersgruppene, og antallet stiger fra rundt 2,0 til 2,2 ved fylte 40 år. Vi vet ennå ikke om det å bli eldre er forbundet

med et ønske om flere barn, eller om en generasjonsmessig endring har oppstått, hvor yngre generasjoner foretrekker færre barn. Senere spørreundersøkelser vil kunne gi svar på dette. Denne undersøkelsen viser kun et tverrsnitt, og vi trenger gjentatte observasjoner for samme person over tid for å kunne skille mellom disse forklaringene.

Figur 3.4 Ønskede og faktiske barnetall. Menn og kvinner etter alder. Gjennomsnitt

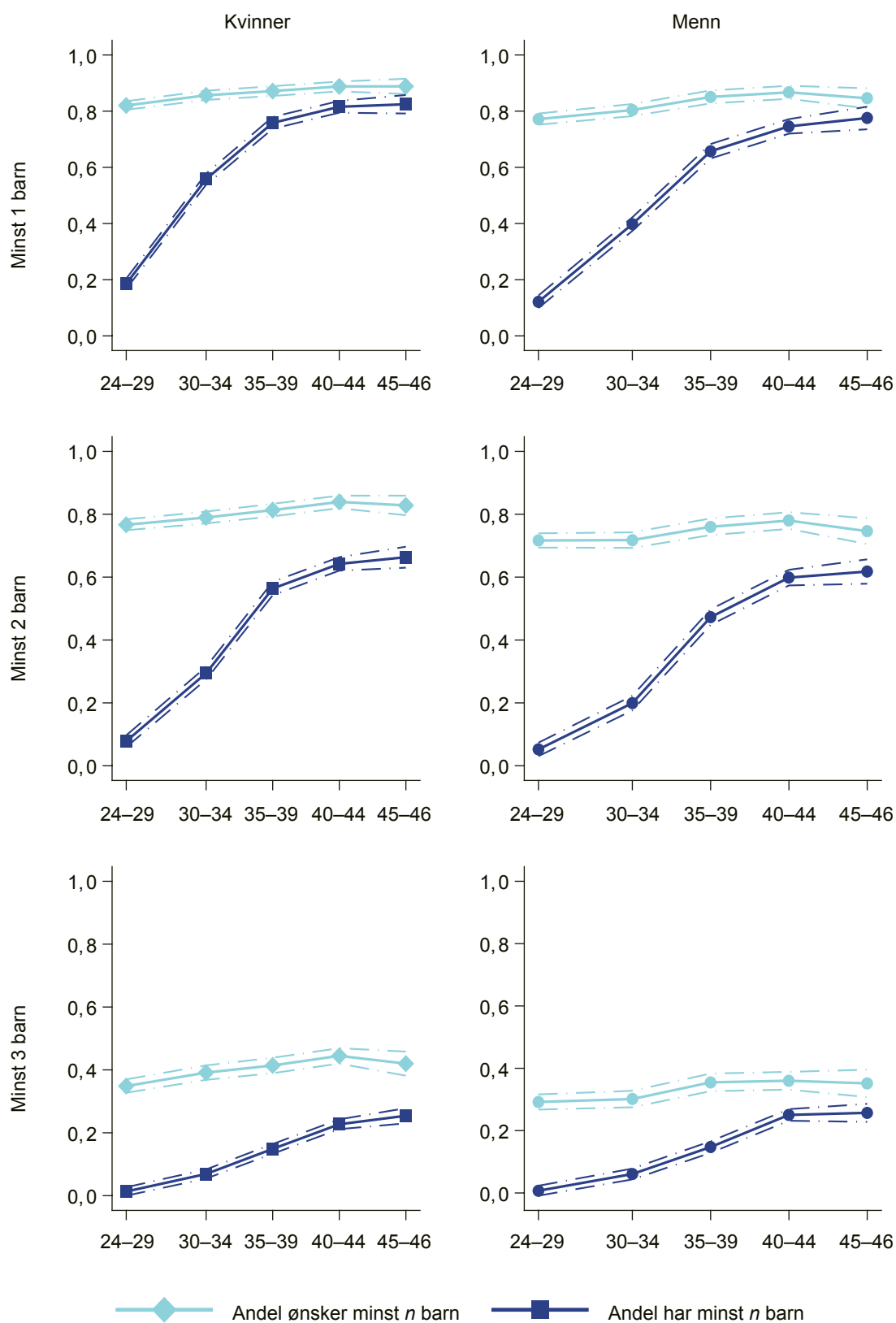

Figurnote: Figuren viser gjennomsnittlig antall barn kvinner og menn i ulike aldersgrupper har svart at de henholdsvis ønsker seg (panelet til venstre) og har (panelet til høyre). De stiplede linjene viser 95 prosent konfidensintervall. Kvinner n = 7440, menn n = 5150.

Ser vi på faktiske antall barn (høyre) stiger gjennomsnittet fra 0,16 blant menn og 0,24 blant kvinner i den yngste aldersgruppen, til omtrent 1,8 blant både kvinner og menn i den eldste aldersgruppen. Til tross for at de eldste ideelt sett ønsker seg flere barn enn de yngste, har de i snitt et lavere faktisk barnetall enn hva de yngste ideelt sett ønsker seg.

Figur 3.5 viser andelene som ønsker seg minst ett, minst to eller minst tre barn, og andelene som har fått tilsvarende antall barn, blant kvinner (panelene til venstre) og menn (panelene til høyre) i de ulike aldersgruppene. For alle antall barn («pariteter») er det i alle aldersgrupper en høyere andel som ønsker seg minst dette antallet, enn andelen som har dette antallet barn. Forskjellen er minst når det gjelder de som ønsker eller har minst ett barn ved 45-årsalder. Altså er andelen ufrivillig barnløse lavere enn andelen som «mangler» ett eller flere søsken til barna de har. Andelen er imidlertid noe større blant menn enn blant kvinner. Blant menn som ønsker minst ett barn, er det også relativt flere som først får barn etter fylte 35 år.

Figur 3.5 Andelene som ønsker – og andelene som har – minst ett, to eller tre barn. Menn og kvinner etter alder.

Figurnote: De tre figurene i kolonnen til venstre viser andelen kvinner som ønsker – og andelen kvinner som har – henholdsvis minst ett, to eller tre barn, i hver aldersgruppe. De tre figurene i kolonnen til høyre viser tilsvarende andeler blant menn. De stiplede linjene er 95 prosent konfidensintervall. Menn $n = 5150$, kvinner $n = 7440$.

Det er større forskjell på ønskede og faktiske barnetall for kvinner enn for menn ved 45-årsalder. Dette gjelder både for de som ønsker seg minst to barn, og for de som ønsker seg tre barn, men mest for de som ønsker seg tre barn. Dette er konsistent med at det er flere kvinner enn menn som ønsker seg tre barn i snitt (figur 3.1), og at menn som ønsker seg tre barn, derfor har en større sannsynlighet for å ha en partner som også ønsker seg tre barn. Den mindre forskjellen mellom menns ønsker og faktiske antall barn skyldes i snitt at de ønsker seg færre barn enn kvinner, ikke at de får flere barn.

Det ser altså ut til at de fleste som ønsker seg barn, får det, men det er relativt sett flere som får færre barn enn de ideelt sett ønsker seg.

3.4 Frivillig og ufrivillig barnløse

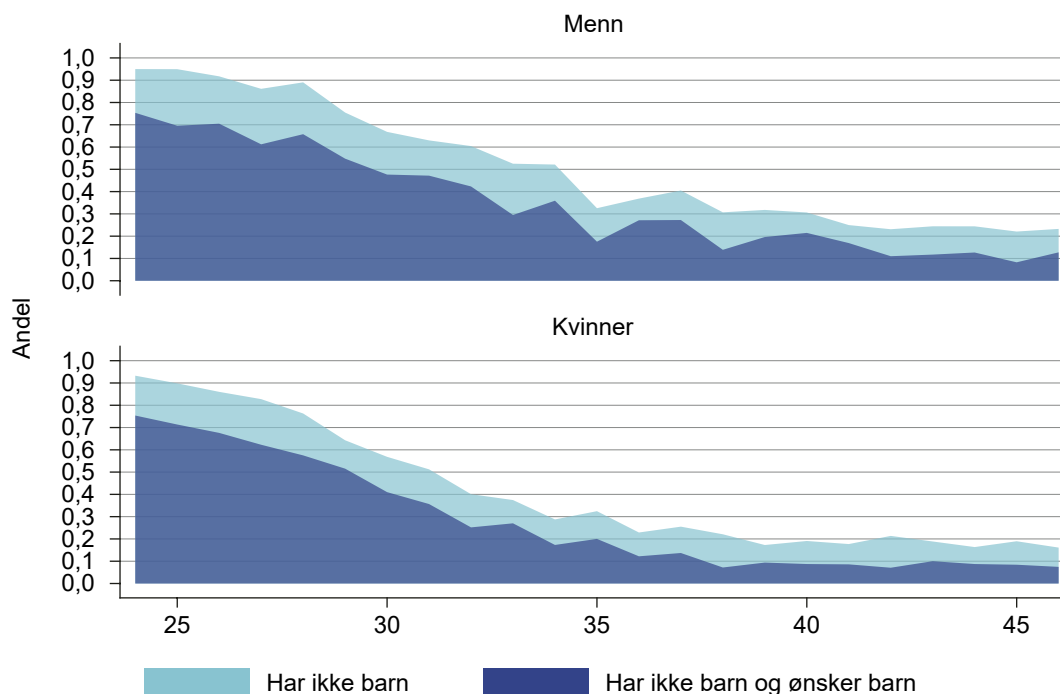
I dette avsnittet ser vi nærmere på de som ikke har barn (ennå). Vi beregner hvor stor andel av respondentene som ikke har barn, og hvor stor andel som ikke har barn og som oppgir at de ønsker seg barn. Andelen som ønsker seg barn, men ikke har det, kan være et mål på ufrivillig barnløse. I yngre aldersgrupper vil mange av de som ønsker seg barn, men ennå ikke har det, være frivillig barnløse *på det tidspunktet* – fordi alderen de mener er ideell for å få barn, er høyere enn den alderen de er i. For de som er i aldersgruppen 45 år +, er det imidlertid urealistisk for mange å kunne få barn på et senere tidspunkt, av biologiske grunner. Dette gjelder spesielt for kvinner – og barnløsheten kan i større grad tolkes som faktisk barnløshet og ufrivillig barnløshet. Mellom ytterpunktene vil det være mange som ønsker seg barn og også har passert alderen der de ønsker seg barn. Slik sett er de ufrivillig barnløse på det aktuelle tidspunktet, men de kan likevel ende opp med å få barn senere.

3.4.1 Barnløshet blant menn og kvinner, etter alder

I figur 3.6 viser vi andelene blant de mannlige og kvinnelige respondentene som i) ikke har barn (lyseblått), og som ii) ikke har barn, men som ønsker barn (mørkeblått). Figuren viser naturlig nok at både andelen uten barn og andelen uten barn som ønsker barn, faller med alderen. Blant menn synker andelen barnløse ganske jevnt fra de som er 27 år (90 prosent) og fram til gruppen som er rundt 40 år (30 prosent), før den stabiliserer seg på rundt 24 prosent blant de som er 41 år eller eldre. I denne eldste aldersgruppen er også andelen menn som både er barnløse og ønsker barn, nokså stabil – rundt 12 prosent. Omtrent halvparten av barnløse menn i alderen 41–46 ønsker barn (51,4 prosent). Blant kvinner synker andelen barnløse raskere enn blant menn (fra 90 prosent ved 27 år til 30 prosent ved 34 år). Både andelen barnløse og andelen som er barnløse, men ønsker barn, stabiliserer seg allerede fra de er 38 år. Blant kvinner i alderen 41–46 år er 18 prosent barnløse og 8 prosent er barnløse som ønsker barn. Det

vil si at 46,1 prosent av barnløse kvinner i alderen 41–46 år ønsker barn. Det er omtrent 5 prosentpoeng lavere enn blant menn i samme aldersgruppe.

Figur 3.6: Andelene som ikke har barn, og andelene som ikke har barn, men som ønsker barn. Menn og kvinner etter alder.

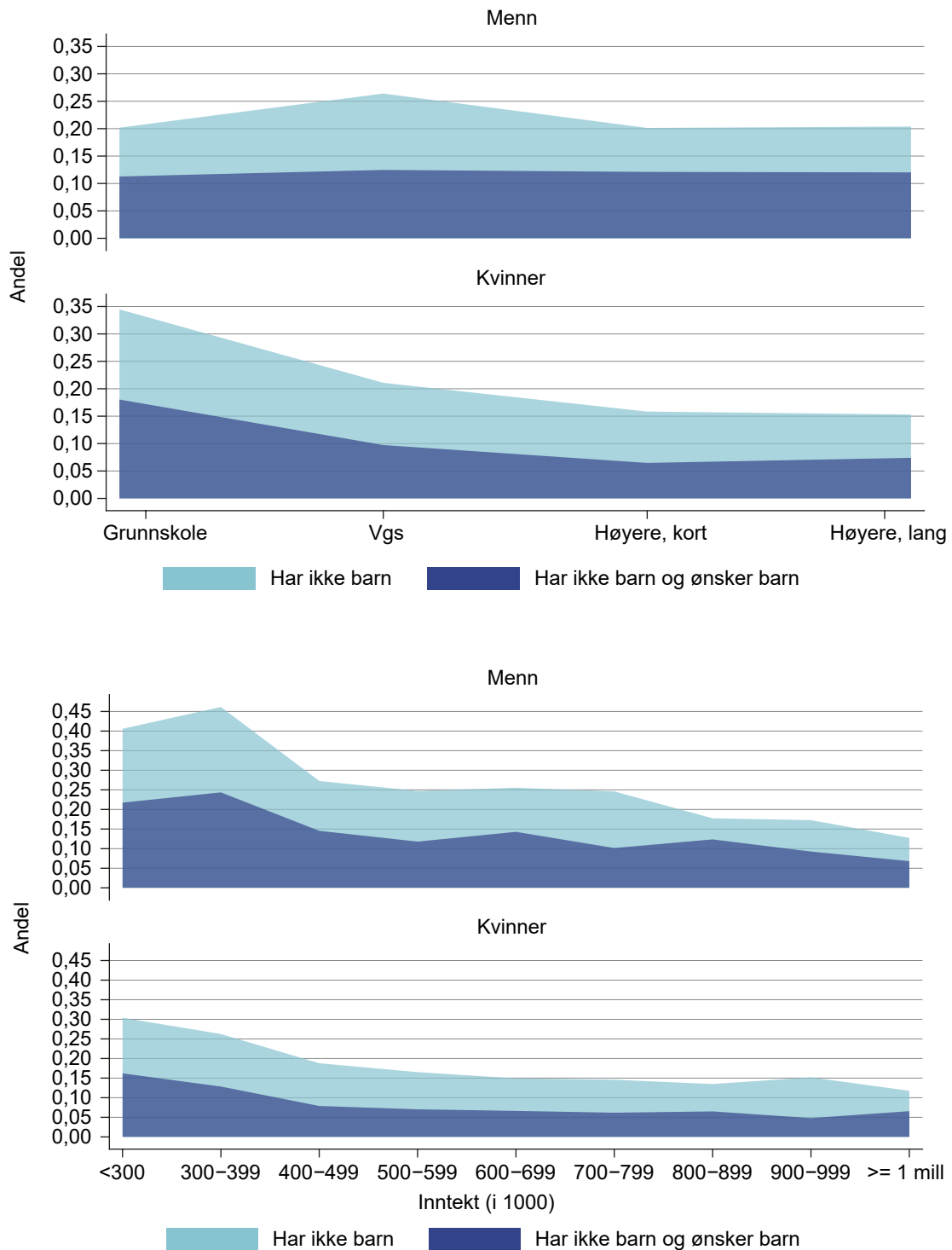
Figurnote: Figuren viser andelene etter alder blant menn (øverst) og kvinner (nederst) som ikke har barn, samt andelene som ikke har barn, men som ønsker seg barn. Menn n = 5125, kvinner n = 7412.

3.4.2 Egenskaper ved barnløse mellom 41 og 46 år

I figur 3.7 har vi begrenset utvalget til respondentene mellom 41 og 46 år, og vi ser på hvordan andelene i) barnløse og ii) barnløse som ønsker barn, varierer etter utdanningsnivå (panel a) og inntekt (panel b).

Ser vi først på hvordan dette varierer i tråd med utdanning (panel a), finner vi at blant kvinner er det en ganske tydelig negativ utdanningsgradient i andelen barnløse. Dette er imidlertid mindre tydelig blant menn. Vi ser at kvinner som har grunnskole som høyeste utdanning, har den høyeste andelen barnløshet (35 prosent) og den høyeste andelen som er barnløse og ønsker barn (18 prosent). Det vil si at i utvalget vårt er det 52 prosent av barnløse kvinner med grunnskole som høyeste utdanning som ønsker barn. De er altså ufrivillig barnløse. Andelen barnløse synker ned til 21 prosent blant de med videregående utdanning, ned til 16 prosent blant de med kort, høyere utdanning og ned til 15 prosent blant de med lang, høyere utdanning. Andelen barnløse som ønsker barn, synker også i tråd med utdanningsnivået blant kvinner, fra 18 prosent blant de med bare grunnskoleutdanning og 6–7 prosent blant kvinner med høyere utdanning (kort og lang). Det vil si at også andelen barnløse som er ufrivillig barnløse, varierer mellom 41 prosent (kort/høyere utdanning) og 52 prosent (grunnskoleutdanning).

Figur 3.7 Andelene som ikke har barn, og andelene som ikke har barn, men ønsker barn. Menn og kvinner i alderen 41–46 år etter utdanning og inntekt.

Figurnote: Figuren viser andelene blant respondentene i alderen 41–46 år som ikke har barn (lyseblått), og andelene som ikke har barn, men ønsker seg barn (mørkeblått). De øverste panelene viser disse andelene etter utdanningsnivå, og de nederste panelene etter inntektsgrupper. Menn n = 1658, kvinner n = 2433.

Blant menn er andelen barnløse høyest blant respondentene med videregående utdanning eller universitets-/høyskoleutdanning (26 prosent), mens andelen barnløse er rundt 20 prosent blant alle de andre utdanningsgruppene. Andelen menn som ikke har, men som ønsker seg barn, varierer lite på tvers av utdanningsgruppene. Andelen er lavest blant menn med grunnskoleutdanning (11

prosent), høyest blant menn med videregående utdanning (12,5 prosent) og nærmere 12 prosent blant menn med høyere utdanning (kort og lang). Det er vanligst å være ufrivillig barnløs blant menn i de to høyeste utdanningsgruppene, hvor 60 prosent av de barnløse med kort høyere utdanning er ufrivillig barnløse (har ikke, men ønsker barn), og 59 prosent av de barnløse med lang høyere utdanning er ufrivillig barnløse. Blant menn med videregående utdanning er andelen barnløse som ønsker barn, 47 prosent, mens tilsvarende andel blant menn med grunnskoleutdanning er 56 prosent.

I panel b ser vi på andelen barnløse og barnløse som ønsker barn, blant de eldste respondentene etter inntekt. Inntektsgradienten er tydelig blant begge kjønn. Blant de mannlige respondentene ser vi imidlertid en todeling i andelen barnløse knyttet til inntekt. Blant mennene i de to laveste inntektsgruppene er andelen barnløse 40 og 44 prosent. Andelen barnløse faller deretter bratt til rundt 25 prosent blant mennene med inntekt mellom 400 000 og 500 000 kroner. Den er også stabil blant de to neste inntektsgruppene. Andelen barnløse faller videre til 20 prosent blant de med inntekt mellom 800 000 og opp til i underkant av 1 million, og til 15 prosent blant de med millioninntekter. De med inntekt under 400 000 har relativt høy sannsynlighet for å være barnløse, sammenliknet med de med høyere inntekter. Andelen barnløse menn som ønsker barn, er også høyest blant de med under 400 000 i inntekter (mellom 17–24 prosent), mens andelen varierer mellom 8 og 14 prosent blant mennene med høyere inntekter. Blant de barnløse er andelen som ønsker seg barn, rundt 53 prosent for de tre laveste inntektsgruppene og for de to høyeste inntektsgruppene. Dette er et par prosentpoeng over snittet. I de midtre inntektsgruppene varierer andelen barnløse som ønsker barn, mellom 41 prosent og 69 prosent.

Blant kvinner er sammenhengen mellom inntekt og barnløshet mer jevnt nedadgående, fra 30 prosent blant den laveste inntektsgruppen til 12 prosent blant den høyeste inntektsgruppen. Andelen som er barnløs, men ønsker barn, faller også fra 9 prosent til rundt 6 prosent blant inntektsgruppene fra 700 000 og oppover. Unntaket er den nest høyeste inntektsgruppen, der andelen er 5 prosent. Andelen ufrivillig barnløse er 49 prosent blant de med lavest inntekt, og den synker deretter til rundt 42 prosent blant de med inntekter mellom 400 000 og 800 000 kroner. Andelen barnløse som ønsker barn, er imidlertid høyest blant kvinnene i den høyeste inntektsgruppen (56 prosent).

3.5 Ulike ønsker innad i par

Når beslutningen om å få barn skal tas, er det vanligvis to personer som skal bli enige. Partnerne kan ha ulike ønsker om antallet barn, og dette spiller inn på hvor mange barn de faktisk får. I dette avsnittet undersøker vi forskjellene blant

menn og kvinner i egne og partnerens ønsker, samt hvor stor sammenhengen er mellom egne og partnerens ønsker og det faktiske antallet barn de får.

De som har svart at de er gift eller samboende, har fått spørsmålet «Hvor mange barn har du inntrykk av at partneren din ønsker seg?». Blant respondentene som har partner, oppgir 33 prosent av mennene og 37 prosent av kvinnene at de tror at partneren ønsker et annet antall barn enn de selv ønsker seg.

3.5.1 Gjennomsnittlig oppfatning av partnerens ønsker, per kjønn og aldersgruppe

I figur 3.8 viser vi svarfordelingen blant henholdsvis gifte/samboende menn og kvinner. Innenfor hvert kjønn har vi også gruppert respondentene etter egne ønsker om antall barn.

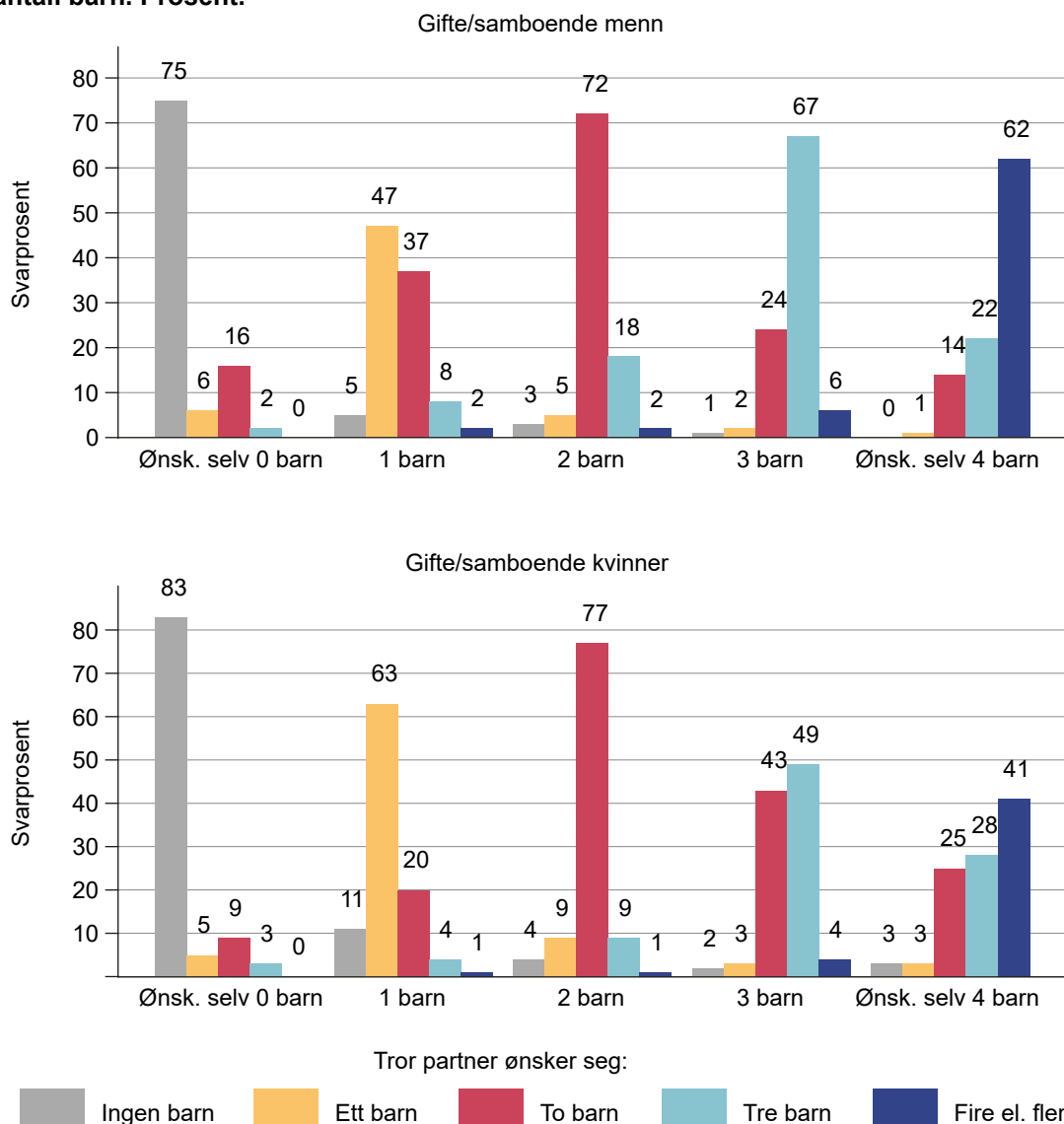
Av mennene og kvinnene som ikke ønsker barn, oppgir de fleste at partneren har samme ønske (75 prosent blant mennene som ikke ønsker barn, og 83 prosent blant kvinnene som ikke ønsker barn). Derneft er det de som ønsker to barn, som i størst grad oppgir sammenfall i partnerens ønske (72 prosent blant mennene som ønsker to barn, og 77 prosent blant kvinnene som ønsker to barn).

Blant mennene som ønsker tre eller flere barn, er det også relativt mange som oppgir at partneren har samme ønske. Blant mennene som ønsker ett barn, oppgir derimot under halvparten (47 prosent) at de tror partneren har samme ønske, og like mange oppgir at partneren ønsker flere enn ett barn. Det er altså størst avvik mellom eget og partnerens ønske blant mennene som kun ønsker ett barn.

Blant kvinnene som ønsker tre eller flere barn, er det relativt færre som oppgir at partneren har samme ønske, sammenliknet med blant menn. Blant kvinnene som selv ønsker tre barn, tror omtrent halvparten at partneren har samme ønske, mens 43 prosent tror at partneren ønsker seg to barn. Sammenlikner vi med menn som selv ønsker tre barn, er det altså langt flere kvinner som tror partneren ønsker seg færre barn enn de selv. Blant kvinner som ønsker ett barn, er det derimot langt høyere grad av overensstemmelse med partnerens ønske.

Blant kvinner som ønsker seg fire eller flere barn, er også forskjellen stor mellom eget ønske og det de tror partneren ønsker seg. Over halvparten (59 prosent) av disse kvinnene tror partneren ønsker seg færre barn enn de selv. Også her er forskjellen mellom eget og partnerens ønske større enn blant mennene som ønsker fire eller flere barn.

Figur 3.8. Antakelser om partnerens ønske om antall barn, etter kjønn og eget ønske om antall barn. Prosent.

Figurnote: Figuren viser svarene på spørsmålet «Hvor mange barn har du inntrykk av at partneren din ønsker seg?». Dette spørsmålet ble stilt til respondentene som har partner. Oppgitt etter respondentens kjønn og eget ønske om antall barn. Figuren viser svarfordelingen blant menn (øverst) og kvinner (nederst). Innenfor hvert kjønn er respondentene gruppert etter eget ønske om antall barn. Menn n = 2902, kvinner n = 4618.

Ser vi alle kvinnene under ett er det omtrent 29 prosent som oppgir at de ønsker seg flere barn enn partneren, mens 9 prosent oppgir at de ønsker færre barn enn partneren.

3.5.2 Egenskaper ved menn og kvinner etter om de har samme/ulikt barneønske som partneren

I tabell 3.4 ser vi nærmere på hva som kjennetegner kvinnene (kolonnene til venstre) og mennene (kolonnene til høyre) som ønsker henholdsvis færre, like mange og flere barn enn partneren. Kvinner som ønsker flere barn enn partneren, har i snitt flere egne søsken og skiller seg også ut ved at de tjener mindre enn kvinnene som ønsker færre eller like mange barn som partneren. Mennene som ønsker flere barn enn partneren, har også flere egne søsken. De har også i

mindre grad fast stilling og har videregående skole som høyeste utdanning. Disse egenskapene likner på egenskapene til mennene og kvinnene som ønsker tre eller flere barn, og indikerer at de som ønsker mange barn, ofte ønsker flere enn partneren.

Tabell 3.4 Deskriptiv statistikk for ulike underutvalg av respondenter, etter om de ønsker færre, samme antall eller flere barn enn partneren. Menn og kvinner i alderen 41–46 år.

	Kvinner						Menn					
	Ønsker færre		Ønsker samme		Ønsker flere		Ønsker færre		Ønsker samme		Ønsker flere	
	Snitt	St.avv.	Snitt	St.avv.	Snitt	St.avv.	Snitt	St.avv.	Snitt	St.avv.	Snitt	St.avv.
Egne egenskaper												
Alder	44.01	1.6	44.08	1.6	44.06	1.6	44.02	1.6	44.18	1.6	44.04	1.6
Antall søsken*	2.74	1.1	2.70	1	2.98	1.2	2.76	.98	2.84	1.2	3.02	1.3
I arbeid nå	0.94	.23	0.94	.24	0.93	.26	0.99	.078	0.98	.14	0.96	.19
Fast stilling	0.85	.36	0.91	.29	0.90	.3	0.92	.27	0.91	.29	0.88	.33
Arbeidstimer i uken	38.61	9	39.00	9.7	38.13	8.2	40.98	7.2	42.08	10	43.48	10
Inntekt (i 1000)*	766.26	386	743.64	417	706.08	343	864.10	394	999.98	799	924.49	605
Grunnskole	0.01	.11	0.01	.071	0.02	.14	0.04	.2	0.02	.12	0.03	.16
Videregående	0.21	.41	0.15	.36	0.16	.37	0.29	.45	0.28	.45	0.31	.46
Høyere utd. lavere grad	0.38	.49	0.38	.49	0.38	.49	0.36	.48	0.31	.46	0.32	.47
Høyere utd. høyere grad	0.40	.49	0.46	.5	0.43	.5	0.31	.47	0.39	.49	0.34	.48
Partnerens egenskaper												
I arbeid nå	0.87	.34	0.97	.17	0.96	.2	0.92	.28	0.93	.25	0.93	.26
Fast stilling	0.84	.37	0.89	.32	0.88	.32	0.92	.27	0.91	.28	0.88	.33
Arbeidstimer i uken	44.01	13	41.62	8.2	41.53	9.1	37.99	8.1	37.79	8.7	37.10	9.5
Grunnskole	0.04	.21	0.03	.16	0.06	.24	0.02	.15	0.03	.17	0.05	.21
Videregående	0.38	.49	0.32	.47	0.33	.47	0.15	.36	0.19	.4	0.22	.42
Høyere utd. lavere grad	0.26	.44	0.30	.46	0.28	.45	0.42	.49	0.37	.48	0.34	.48
Høyere utd. høyere grad	0.30	.46	0.35	.48	0.32	.47	0.41	.49	0.41	.49	0.39	.49
Økonomisk posisjon i familien												
Egen inntekt høyere enn partnerens	0.34	.48	0.26	.44	0.25	.43	0.66	.47	0.67	.47	0.72	.45
Egen og partnerens inntekt er lik	0.12	.33	0.17	.38	0.15	.36	0.14	.35	0.14	.35	0.13	.34
Partnerens inntekt er høyere enn egen	0.54	.5	0.57	.5	0.60	.49	0.19	.4	0.18	.39	0.15	.36
N	91		986		422		166		780		156	

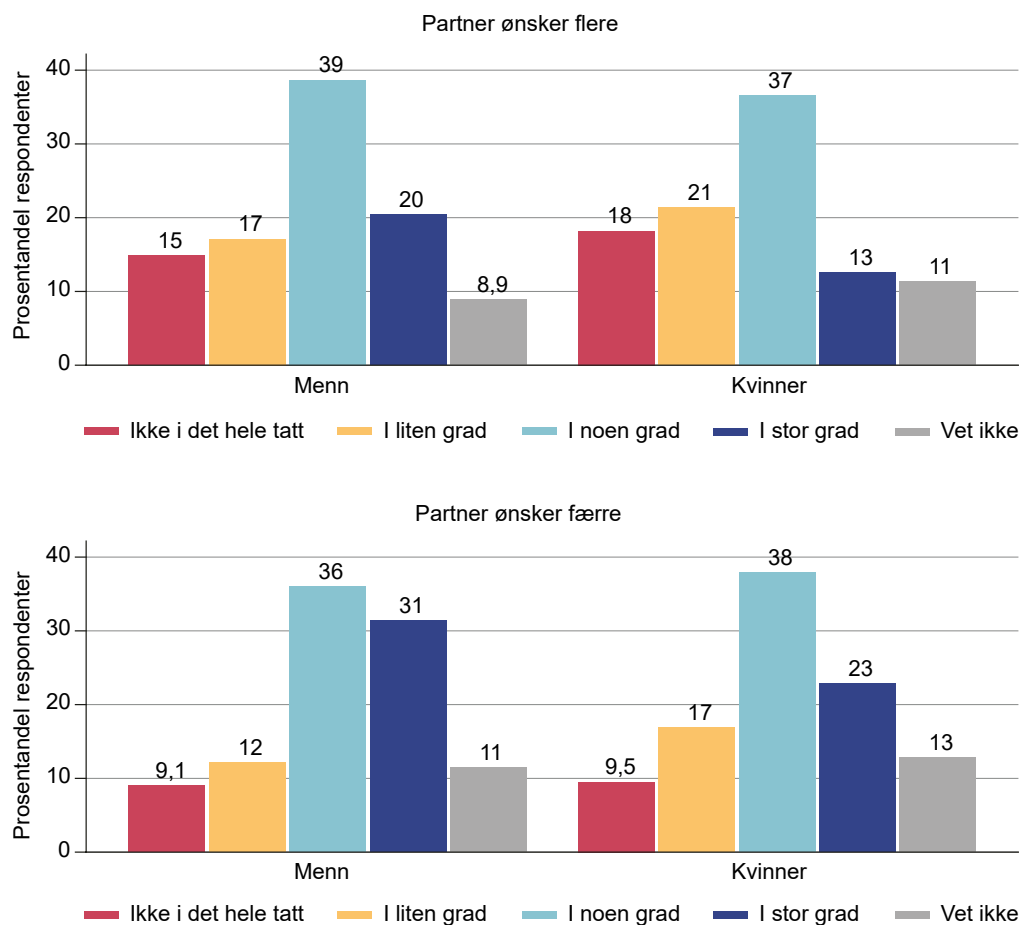
Tabellnote: Tabellen viser gjennomsnitt og standardavvik knyttet til en rekke egenskaper ved kvinner og menn i alderen 41–46 år, etter hvorvidt de ønsker færre, like mange eller flere barn enn de tror partneren ønsker seg. * Fra registerdata som er koblet til svarene for hver respondent

3.5.3 Vilje til å imøtekomme partnerens ønske

Hvordan forholder menn og kvinner seg til partnerens ønsker? Alle respondentene har fått spørsmålet «Gitt at du og partneren din er uenige om hvor mange barn dere vil ha: I hvilken grad er du villig til å imøtekomme partneren din sitt ønske om antall barn?». De ble bedt om å vurdere utsagnene «Hvis det er flere barn enn du ønsker» og «Hvis det er færre barn enn du ønsker».

Figur 3.9 viser svarfordelingen etter om de svarer at de tror partneren ønsker flere barn (panel a) eller færre barn (panel b) enn de selv gjør. Vi viser svarfordelingen separat for mennene og kvinnene. Panel a) viser at mennene i større grad enn kvinnene er villige til å imøtekomme en partner som ønsker flere barn enn dem selv. Mens 59 prosent av mennene er positive til dette (i noen eller stor grad), svarer 50 prosent av kvinnene det samme. Dersom partneren ønsker færre barn enn de selv (panel b), er også mennene mer positive til å imøtekomme partneren (67 prosent) enn kvinnene (61 prosent). Både kvinnene og mennene er imidlertid mer villige til å imøtekomme en partner som ønsker færre heller enn flere barn enn de selv.

Figur 3.9 Vilje til å imøtekomme partnerens ønske om antall barn, dersom det avviker fra eget ønske. Prosentandel.

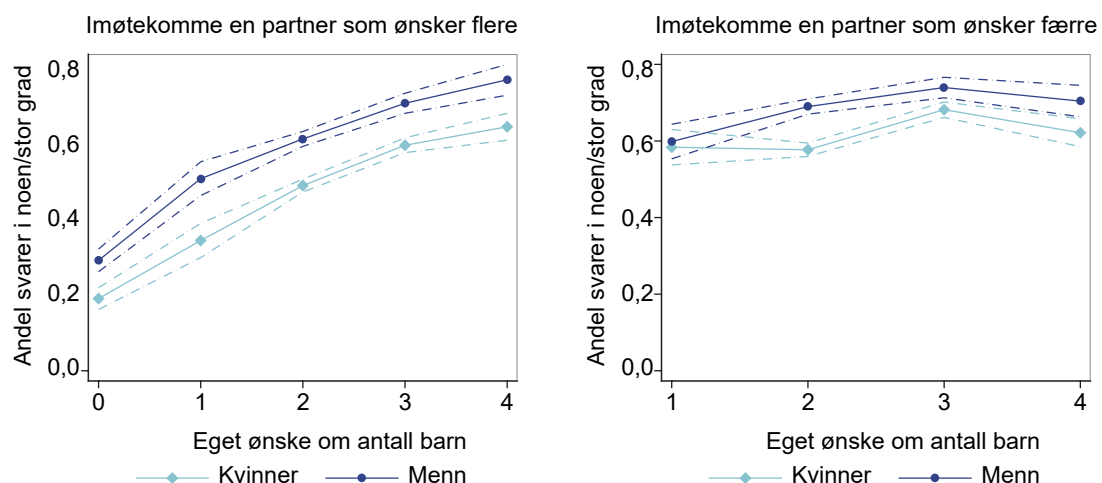
Figurnote: Figuren viser fordelingen av svar på spørsmålet «I hvilken grad er du villig til å imøtekomme partneren din sitt ønske om antall barn?». Svarene er delt inn etter om partneren ønsker flere barn (panel a) eller færre barn (panel b) enn respondenten selv ønsker. Svarfordelingen er separat for kvinnene og mennene. Alle respondentene har fått disse spørsmålene, uavhengig av om de har en partner på nåværende tidspunkt. Menn n = 5145, kvinner n = 7476.

I figur 3.10 viser vi forholdet mellom å være positiv til å imøtekomme partneren, hvor respondenten har svart enten «I noen grad» eller «I stor grad», etter antallet barn man selv har oppgitt at man ideelt sett ønsker seg. Vi skiller også på kjønn. Panel a viser at andelen som er positiv til å imøtekomme en partner som ønsker *flere* barn enn en selv, øker konsekvent med antallet barn de selv ønsker seg. Blant kvinnene som ikke ønsker barn, finner vi den laveste andelen som er positiv til å imøtekomme partnerens ønske om flere barn (20 prosent), mens mennene som ønsker fire eller flere barn, er mest positive (78 prosent). Blant alle sett under ett er kjønnsforskjellen 11,6 prosentpoeng for de som er positive til å imøtekomme en partner som ønsker flere barn. Dette er en signifikant forskjell.

Panel b viser en mindre tydelig sammenheng mellom ønsket antall barn og andelen som er positiv til å imøtekomme en partner som ønsker *færre* barn enn en selv. Blant kvinner og menn som ønsker ett barn, er omtrent 58 prosent villige til å imøtekomme partneren. Dette er en forholdsvis høy andel som er positive til å ikke få barn, dersom vi skal tolke deres svar om eget ønske strengt. Det kan imidlertid være at ønsker om antall barn er mer kontinuerlige enn det vi i undersøkelsen tvinger dem til å svare (et diskret tall). Dersom en del av de som har svart at de ønsker seg ett barn, egentlig ønsker seg mellom ett og to barn, er det mindre overraskende at flertallet har svart at de er positive til å imøtekomme en partner som ønsker færre barn. Blant mennene ser det ut til å være en tendens til at andelen som er positiv, øker med antallet barn man ønsker seg, mens det er mer stabilt blant kvinnene. Blant alle sett under ett er kjønnsforskjellen 8,1 prosentpoeng for de som er positive til å imøtekomme en partner som ønsker færre barn. Dette er en signifikant forskjell.

Mennene svarer altså i større grad enn kvinnene at de er positive til å imøtekomme partneren, hvis partneren ønsker flere eller færre barn enn de selv.

Figur 3.10 Andelen som er villig til å imøtekomme partnerens ønske om flere eller færre barn, etter kjønn og eget ønske om antall barn.

Figurnote: Figuren viser andelen blant respondentene som har svart «I noen grad» eller «I stor grad» på spørsmålet om vilje til å imøtekomme en partner som ønsker flere barn (venstre) eller færre barn (høyre) enn de selv. Respondentene er delt inn etter kjønn og eget ønske om antall barn. Menn n = 5144, kvinner n = 7476.

3.5.4 Er ulike ønsker en kilde til konflikt?

Respondentene som har partner og i tillegg har oppgitt et annet antall barn de tror partneren ønsker seg enn antallet de oppgir å selv ønske seg, har i tillegg fått spørsmålet «Du har svart at du tror partneren din ønsker [færre/flere] barn enn deg. I hvor stor grad opplever du dette som en kilde til konflikt i parforholdet?»¹ 2302 respondenter har svart på dette spørsmålet: 37 prosent menn og 63 prosent kvinner. Kjønnforskjellen i antallet svar er den samme som kjønnforskjellen blant respondentene som har partner.

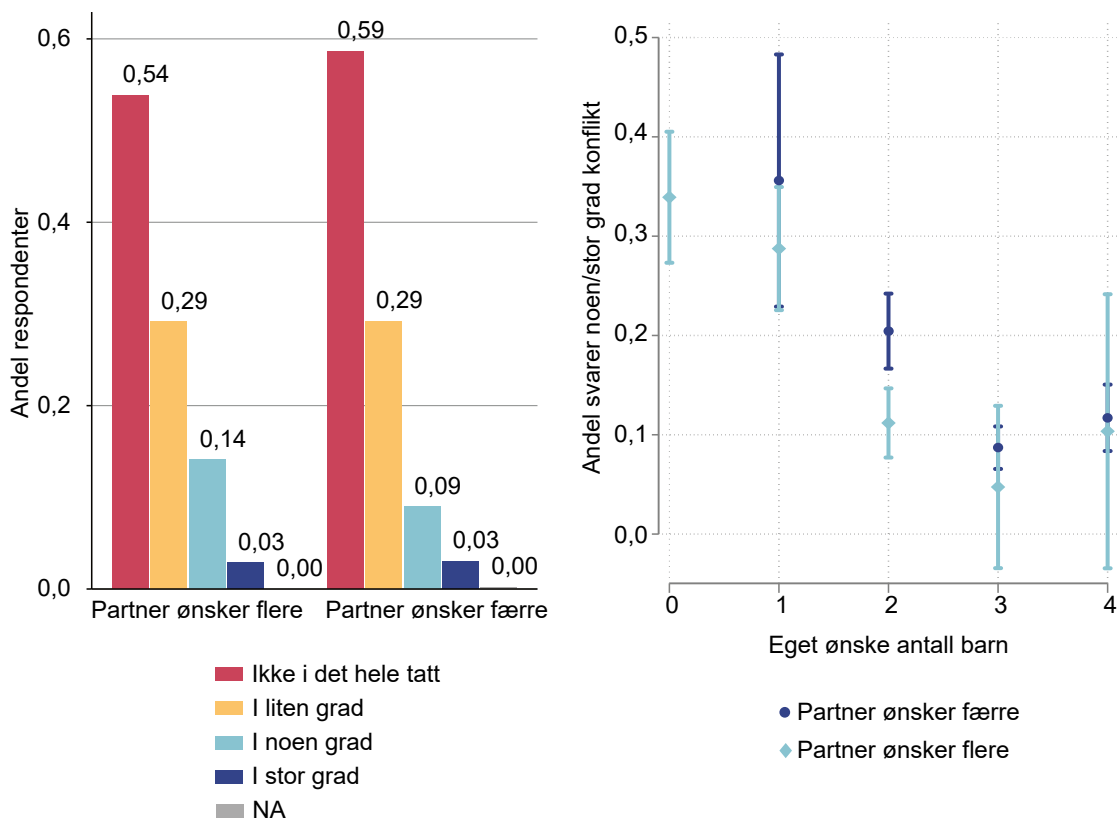
I figur 3.11 panel a viser vi svarfordelingen på dette spørsmålet etter om respondenten har oppgitt at vedkommende tror partneren ønsker flere eller færre barn enn en selv. I panel b viser vi andelen som svarer at dette i noen eller stor grad er kilde til konflikt, etter eget ønske om barn og om de tror partneren ønsker flere eller færre barn enn de selv.

Panel a i figur 3.11 viser at 54 prosent (60 prosent) av de som tror partneren ønsker flere (færre) barn enn de selv, ikke opplever dette som en kilde til konflikt i parforholdet, og 28 prosent som i liten grad opplever at dette er en kilde til konflikt. I tilfellene der partneren ønsker flere barn, er det omtrent 16 prosent som i noen eller stor grad opplever det som en kilde til konflikt. Omtrent 12 prosent av tilfellene der partneren ønsker færre barn, svarer det samme. Det er i liten grad kjønnsforskjeller når det gjelder dette spørsmålet (ikke vist i figuren).

Panel b viser at blant de som selv ikke ønsker barn, opplever 35 prosent en viss grad av konflikt når partneren ønsker barn. Blant de som selv ønsker ett barn og hvor partneren ønsker flere eller færre, er det henholdsvis 28 og 35 prosent som svarer at det i noen eller stor grad er kilde til konflikt. Det er ingen signifikant forskjell i andelen som opplever en viss grad av konflikt blant disse tre gruppene. Blant de som selv ønsker to barn, er det omtrent 20 prosent som opplever en viss grad av konflikt dersom partneren ønsker færre barn og 11 prosent dersom partneren ønsker flere barn. Blant de som ønsker 3–4 barn, oppgir rundt 10 prosent at ulike ønsker til en viss grad er kilde til konflikt. Blant de som tror partneren ønsker flere barn enn de selv, er det en statistisk signifikant høyere andel av de som ønsker 0-1 barn som opplever en viss grad av konflikt, sammenliknet med de som ønsker to eller flere barn. Blant de som tror partneren ønsker færre barn enn de selv, er det en signifikant høyere andel av de som ønsker 1-2 barn som opplever en viss grad av konflikt, sammenliknet med de som selv ønsker tre eller flere barn.

¹ Blant respondenter med partner har 13,6 prosent enten selv barn fra tidligere eller en partner med barn fra et tidligere forhold. For disse parene er ikke nødvendigvis ulike ønsker om barn en reell konflikt, og de er derfor tatt ut fra denne svarfordelingen.

Figur 3.11 Ulike ønsker og opplevd konflikt i parforholdet.

Figurnote: Panel a) viser svarfordeling på spørsmålet «Du har svart at du tror din partner ønsker [færre/flere] barn enn deg. I hvor stor grad opplever du dette som en kilde til konflikt i parforholdet?». Panel b) viser andel som svarer «I noen grad» eller «I stor grad» på spørsmålet, etter eget ønske om antall barn og hvorvidt partner ønsker flere eller færre barn.

Spørsmålet stilles til respondentene med partner som har oppgitt et annet antall barn de tror partneren ønsker seg enn de selv ønsker. Respondentene som selv har barn fra tidligere, eller som har en partner som selv har barn fra tidligere, er utelatt (401 respondenter). $n = 2302$.

3.5.5 Sammenhengen mellom egne og partnerens ønsker og antall barn

Til slutt ser vi på sammenhengen mellom egne og partnerens ønsker og hvor mange barn menn og kvinner faktisk har (Tabell 3.5). Dette gjør vi i tre ulike utvalg: Først ser vi på alle ($n = 9709$), deretter ser vi kun på de som har partner ($n = 6039$), og til slutt ser vi på de som har partner og er i den eldste aldersgruppen ($n = 2069$). I den eldste aldersgruppen vil antallet barn i stor grad reflektere det endelige barnetallet, mens i hele utvalget vil antallet barn i større grad være midlertidig (antallet barn «per i dag»).

I første og andre kolonne ser vi resultatene for alle respondentene. Det er en sterk sammenheng mellom egne ønsker om antall barn for både menn og kvinner, men sammenhengen er sterkere for kvinner. Dette kan være fordi kvinner har større innflytelse på hvor mange barn paret får, men også fordi kvinner i større grad kan få barn uavhengig av en partner.

Tabell 3.5 Faktisk barnetall som funksjon av bakgrunnsegenskaper og egne og partnerens ønsker om antallet barn de ideelt sett ønsker seg. Menn og kvinner. Regresjonsanalyse

	Alle		Har partner		Har partner, alder 41–46	
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Ideelt antall	0.28*** (0.019)	0.45*** (0.015)	0.19*** (0.033)	0.38*** (0.024)	0.32*** (0.062)	0.45*** (0.044)
Alder	0.076*** (0.0026)	0.079*** (0.0018)	0.092*** (0.0030)	0.091*** (0.0023)	0.016 (0.019)	0.023* (0.013)
Antall søsken=1	-0.013 (0.087)	0.093* (0.054)	-0.026 (0.10)	0.072 (0.070)	0.088 (0.16)	0.031 (0.085)
Antall søsken=2	0.072 (0.088)	0.11** (0.055)	0.031 (0.10)	0.11 (0.070)	0.17 (0.16)	0.11 (0.086)
Antall søsken=3	0.091 (0.091)	0.19*** (0.058)	0.055 (0.11)	0.11 (0.074)	0.17 (0.17)	0.081 (0.097)
I arbeid	0.084 (0.082)	-0.064 (0.077)	0.43** (0.21)	-0.078 (0.12)	1.67*** (0.17)	-0.22 (0.20)
Arbeidstimer i uken	0.0025 (0.0020)	-0.0018 (0.0014)	0.0083*** (0.0032)	0.00071 (0.0020)	0.0028 (0.0059)	0.0031 (0.0041)
Fast stilling	-0.10* (0.060)	0.12*** (0.035)	-0.058 (0.086)	0.13*** (0.047)	-0.054 (0.14)	-0.025 (0.083)
Inntekt (i 100 000)	0.020*** (0.0043)	0.013*** (0.0049)	0.020*** (0.0047)	0.0050 (0.0054)	0.0050 (0.0056)	0.011* (0.0060)
Høyere utd. lavere grad	-0.10*** (0.035)	-0.082** (0.032)	-0.11** (0.044)	-0.099** (0.041)	-0.15* (0.078)	-0.017 (0.068)
Høyere utd. høyere grad	-0.24*** (0.036)	-0.25*** (0.033)	-0.25*** (0.044)	-0.26*** (0.042)	-0.13* (0.074)	-0.051 (0.065)
Har partner	0.67*** (0.037)	0.45*** (0.027)	0 (.)	0 (.)	0 (.)	0 (.)
Partnerens ideelle ant. barn			0.34*** (0.033)	0.23*** (0.026)	0.38*** (0.061)	0.28*** (0.057)
Partneren har barn fra før			-0.25*** (0.092)	-0.20*** (0.068)	-0.18 (0.12)	-0.35*** (0.085)
Konstantledd	-2.83*** (0.13)	-2.98*** (0.10)	-3.83*** (0.25)	-3.23*** (0.15)	-2.03** (0.90)	-0.60 (0.61)
R-kvadrat (just.)	0.49	0.56	0.53	0.57	0.49	0.58
Antall observasjoner	4021	5688	2411	3628	893	1176

Tabellnote: Tabellen viser resultatet fra regresjonsanalyser hvor den avhengige variabelen er antallet barn man har. Analysene er gjort separat for mennene og kvinnene. I de første to kolonnene er utvalget alle mennene og kvinnene. I de to neste er utvalget alle mennene og kvinnene med partner. I de to siste kolonnene er utvalget alle mennene og kvinnene i alderen 41–46 som har partner. Signifikansnivå: * 0,10 ** 0,05 *** 0,01. Standardfeil vises i parentes.

I tredje og fjerde kolonne ser vi på de som har en partner, og sammenhengen mellom egne ønsker og antallet barn er fortsatt sterk, og større for kvinner enn menn. Men den er svakere enn for alle sett under ett. At koeffisienten er langt større for kvinner enn menn som har partner, indikerer at kvinners ønsker har større betydning for parets faktiske antall barn enn mannens ønsker. Dette bekreftes også av koeffisienten på antallet barn partneren ideelt sett ønsker seg. For menn har partnerens ønsker mer å si for det faktiske antallet barn enn deres egne ønsker. For kvinner har egne ønsker mer å si enn partnerens ønsker. Dette er konsistent med de tidligere resultatene, som viste at menn i større grad er villige til å imøtekomme partnerens ønsker om barn. Det indikerer også at selv om menn i snitt ønsker seg færre barn enn kvinner, spiller disse ønskene mindre inn på parets faktiske antall barn.

Mønsteret er like tydelig i den eldste aldersgruppen, som snart ikke lenger er fruktbar («completed fertility»). For kvinner er det en svært sterk sammenheng mellom egne ønsker og det faktiske antallet barn de får, og sammenhengen er 1,4 ganger så sterk som for menn. For menn har partnerens ønsker minst like sterk sammenheng med det faktiske antallet barn som egne ønsker, mens for kvinner er sammenhengen med partnerens ønsker svakere.

3.6 Sammendrag

I snitt ønsker menn seg 2,1 barn og kvinner 2,2 barn. Dette er veldig likt som i 2019-undersøkelsen, der menn ønsket seg 2,1 barn og kvinner 2,3 barn. Forskjellen i snitt mellom menn og kvinner kommer først og fremst av at flere kvinner enn menn ønsker seg tre barn. Det er også flere menn enn kvinner som oppgir at de ikke ønsker seg barn. Dette mønsteret er likt som i 2022 og 2019, men i 2022-undersøkelsen er det merkbart færre kvinner i de yngre aldersgruppene 24–29 og 30–34 år som ønsker seg tre barn. Dette bidrar til å jevne ut forskjellen i snitt mellom menn og kvinner.

Når vi ser på egenskapene ved menn og kvinner etter hvor mange barn de ideelt sett ønsker seg, er mønsteret ganske likt. Jo høyere utdanning, sterkere tilknytning til arbeidsmarkedet og høyere inntekt, jo høyere er antallet barn de ideelt sett ønsker seg. Gruppen som ønsker seg fire eller flere barn, skiller seg litt ut, med lavere inntekt enn de som ønsker seg tre barn. De skiller seg imidlertid også ut ved at de kommer fra store barneflokker selv. De har i snitt nesten tre søsken.

Når vi sammenlikner antallet barn man synes er ideelt, med det faktiske antallet barn, er det ideelle antallet høyere enn det faktiske antallet i alle aldersgruppene, for både menn og kvinner. Forskjellen er størst blant kvinnene. Blant de som er 44 år og eldre (og nærmer seg slutten av fruktbar alder), er det få som ønsker

seg barn som ikke har noen barn. Det er derimot flere som ønsker seg to og tre barn, som ikke har like mange. Det ser altså ut til at de fleste som ønsker seg barn, får det, men det er relativt sett flere som får færre barn enn de ideelt sett ønsker seg.

Andelen menn og kvinner i alderen 41–46 år uten barn er henholdsvis 24 og 18 prosent blant respondentene. Det er altså en del flere barnløse menn enn kvinner, slik det også er i befolkningen. Når vi ser på andelen av disse barnløse som ideelt sett ønsker seg barn, er det også en større andel barnløse menn (51,4 prosent) enn kvinner (46 prosent) som ønsker seg barn. Blant respondentene i denne eldste aldersgruppen – 41–46 år – ser vi også at det er en negativ sammenheng mellom utdanningsnivå og andelen barnløse blant kvinner, mens det i liten grad er sammenheng mellom utdanning og barnløshet blant menn. Blant kvinner finner vi at sannsynligheten for å være barnløs synker jevnt i takt med inntekten. Blant menn er det i større grad en todeling, der andelen barnløse er relativt høy blant de med inntekt under 400 000 sammenliknet med mennene med høyere inntekter.

Det er stort sammenfall mellom egne ønsker om antall barn og antallet barn de tror partneren ønsker seg. Mennene tror i snitt at partneren ønsker seg 2,2 barn, og kvinnene tror i snitt at partneren ønsker seg 2,1 barn – som er svært likt snittet for hva kvinnene og mennene oppgir om antallet barn de synes er ideelt (det er kun desimalforskjeller mellom tallene). Særlig stort er sammenfallet blant de som ikke ønsker seg barn: 75 prosent av mennene og 83 prosent av kvinnene som ikke ønsker seg barn, oppgir at partneren heller ikke ønsker seg barn. Det er også stort sammenfall for de som ønsker seg to barn. For mennene er det særlig forskjell på egne og partnerens barneønsker hvis han ønsker seg ett barn. Bare 47 prosent tror at partneren også ønsker seg ett barn, og så mange som 37 prosent tror at partneren ønsker to barn. Blant kvinnene er forskjellen størst blant de som ønsker tre barn, eller fire eller flere. Bare 49 prosent tror at partneren også ønsker tre barn, mens 43 prosent tror at partneren ønsker to. Det ser derfor ut til at både mennene og kvinnene er klar over at partneren kanskje ønsker seg et annet antall barn enn de selv, og forventningene er konsistente med hva de svarer om egne barneønsker. Det er for eksempel i snitt færre menn enn kvinner som ønsker seg tre barn, og en stor andel kvinner som ønsker seg tre barn, tror også at partneren ønsker seg færre barn enn de selv. Samlet sett er det omtrent 29 prosent kvinner som oppgir at de ønsker flere barn enn partneren, mens 9 prosent oppgir at de ønsker færre barn enn partneren. Blant mennene tror 17 prosent at de ønsker seg færre barn enn partneren, og 16 prosent tror de ønsker seg flere. Dette mønsteret er også svært stabilt i forhold til 2019-undersøkelsen.

Vi spurte om forskjeller i barneønsker er en kilde til konflikt i forholdet, og de fleste svarte «Ikke i det hele tatt», men rundt 15 prosent av de som svarte at partneren ønsket flere barn enn de selv, sier at det er en kilde til konflikt i noen eller stor grad. Vi spurte også om de var positive til å imøtekomme en partner som ønsker et annet antall barn enn de selv, og de fleste svarer at de er villige til dette «I noen grad». Menn er mer villige til å imøtekomme partnerens ønsker enn kvinner, og både menn og kvinner er mer villige til å imøtekomme en partner som ønsker færre barn enn de selv. Dette impliserer at selv om menn i snitt ønsker seg færre barn enn kvinner, kan ønsket være mindre avgjørende for det faktiske antallet barn de får, siden så mange som 60 prosent er villige til å imøtekomme partneren i noen eller stor grad. På den andre siden er både menn og kvinner mer villige til å imøtekomme et ønske om færre barn enn sitt eget ønske, noe som gjør at flere par kanskje ender opp med å følge ønsket til den som ønsker færrest barn.

Til slutt så vi på sammenhengen mellom egne ønsker, partnerens ønsker og det faktiske antallet barn de får. Det er en sterkere sammenheng mellom egne ønsker og det faktiske antallet barn for kvinnene enn for mennene. På samme måte er det sterkere sammenheng mellom partnerens ønske om barn og det faktiske antallet barn enn egne ønsker om barn for mennene, mens det er motsatt for kvinnene. Det ser derfor ut til at kvinner i større grad enn menn får det antallet barn de ønsker seg. Mønsteret tyder på at selv om menn i snitt ønsker seg færre barn enn kvinner, får likevel paret flere barn enn mannen ønsker seg. Dette kan ha sammenheng med at menn i snitt er mer villige til å imøtekomme partnerens ønsker om barn enn kvinner er.

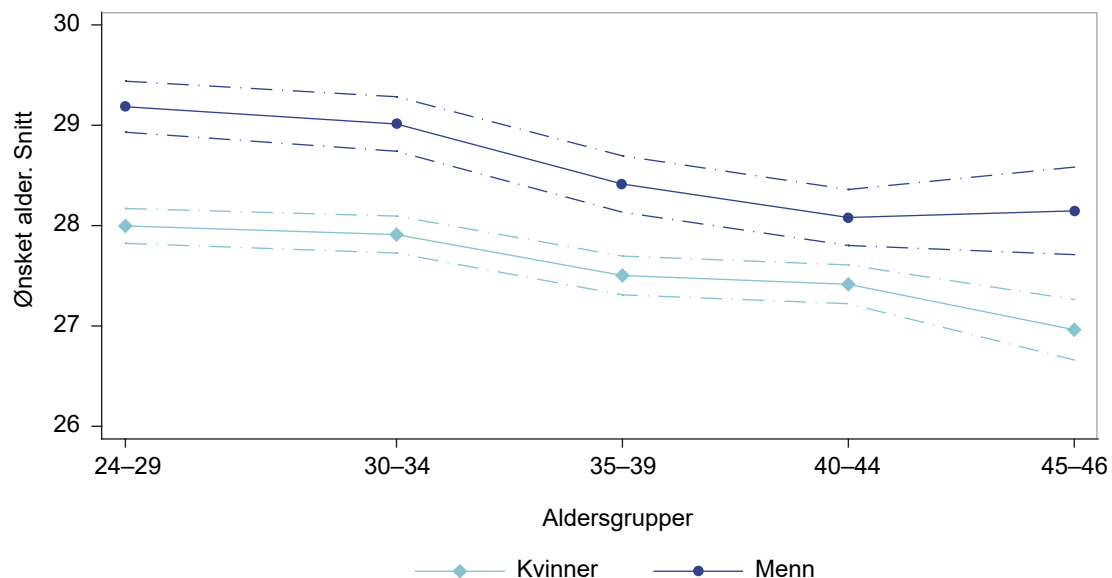
4 Når vil menn og kvinner ha barn?

Gjennomsnittsalderen for førstegangsfødende har økt gradvis i Norge siden begynnelsen av 1970-tallet, fra 23 år for kvinner og 25 år for menn til 30,3 år for kvinner og 32,3 år for menn i 2023.² I utvalget til spørreundersøkelsen er gjennomsnittlig alder ved første fødsel blant de som fikk sitt første barn i løpet av de siste fem årene, 30,4 for kvinner og 32,1 for menn. Dette er i stor grad sammenliknbart med befolkningsstatistikken. Forskjellen i alder mellom kjønne ved første barns fødsel er på 1,8 år blant alle respondentene som har barn.

4.1 Ønsket alder ved første fødsel

Respondentene som oppga at de ønsket barn, fikk spørsmålet «Hvis du kunne velge, ved hvilken alder skulle du ideelt sett ønsket deg å få ditt første barn?». I snitt er menns ideelle alder 28,7 år og kvinners 27,6 år.

Figur 4.1 Gjennomsnittlig ønsket alder ved første barns fødsel. Menn og kvinner som ønsker barn, etter aldersgrupper.

Figurnote: Figuren viser gjennomsnittlig svar på spørsmålet «Hvis du kunne velge, ved hvilken alder skulle du ideelt sett ønsket deg å få ditt første barn?». Dette spørsmålet ble stilt til alle respondentene som hadde svart at de ønsker barn. De stiplede linjene viser 95 prosent konfidensintervall. Menn n = 4099, kvinner n = 6312.

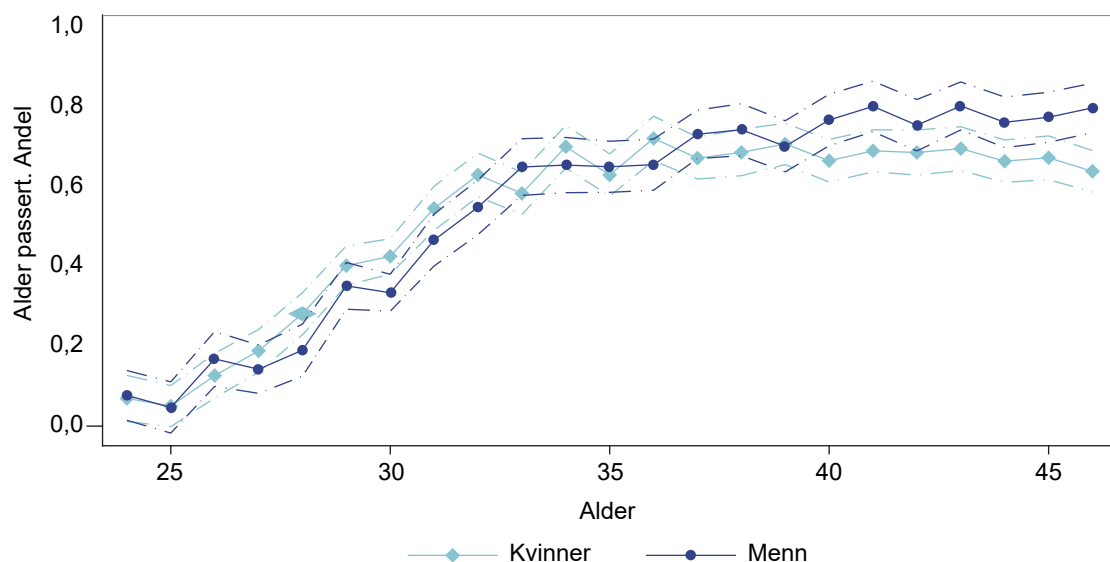
I figur 4.1 viser vi gjennomsnittlig ideell alder etter aldersgruppe og kjønn blant alle som har oppgitt at de ønsker minst ett barn. I snitt oppgir kvinner en lavere ideell alder enn menn, en signifikant forskjell på omtrent 1,1 år ($p < 0,001$).

² Statistikk hentet fra Statistisk sentralbyrå: Tabell 07872: Foreldrenes gjennomsnittlige alder ved første barns fødsel, 1961–2023. Hentet fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/07872>

Eldre respondenter oppgir i snitt en lavere ideell alder enn yngre respondenter. Kvinnene i aldersgruppen 45–46 har laveste gjennomsnittlige ideelle alder (27 år), mens mennene i aldersgruppen 24–29 har høyeste (29 år). Sammenliknet med gjennomsnittsalder for førstegangsførelse i befolkningen generelt og blant respondentene som har fått sitt første barn i løpet av de siste fem årene, er den ideelle alderen et godt stykke unna den reelle alderen ved første barns fødsel. At det er så store forskjeller mellom ideell alder og gjennomsnittsalder ved første barns fødsel tyder på at mange av respondentene fikk sitt første barn senere enn de skulle ønske. Kjønnsforskjellen i ideell alder (1,1 år) for første barns fødsel er mindre enn forskjellen i reell alder (1,8 år), og kan dermed bare delvis tenkes å forklare kjønnsforskjellen i reell alder ved første barns fødsel.

I figur 4.2 viser vi andelen som har passert den ideelle alderen uten å få barn, etter kjønn og aldersgruppe, blant de som ønsker minst ett barn. Andelen øker raskt med alder for begge kjønn fram til de er rundt 35 år og flater deretter ut for kvinner, mens den fortsetter å øke litt til for menn. 76 prosent av alle menn over 35 år som ønsker seg barn, og 70 prosent av kvinnene passerte den ideelle alderen uten å få barn eller før de fikk barn. Kjønnsforskjellen på 6 prosentpoeng er statistisk signifikant ($p < 0,001$). Blant respondentene under 35 år som ønsker seg barn, er det imidlertid størst andel blant kvinnene som har passert den ideelle alderen (34 prosent mot 27 prosent). Også denne forskjellen på 7 prosentpoeng er statistisk signifikant ($p < 0,001$).

Figur 4.2 Andelen som passerte ideell alder før første barns fødsel. Menn og kvinner som ønsker barn, etter alder.

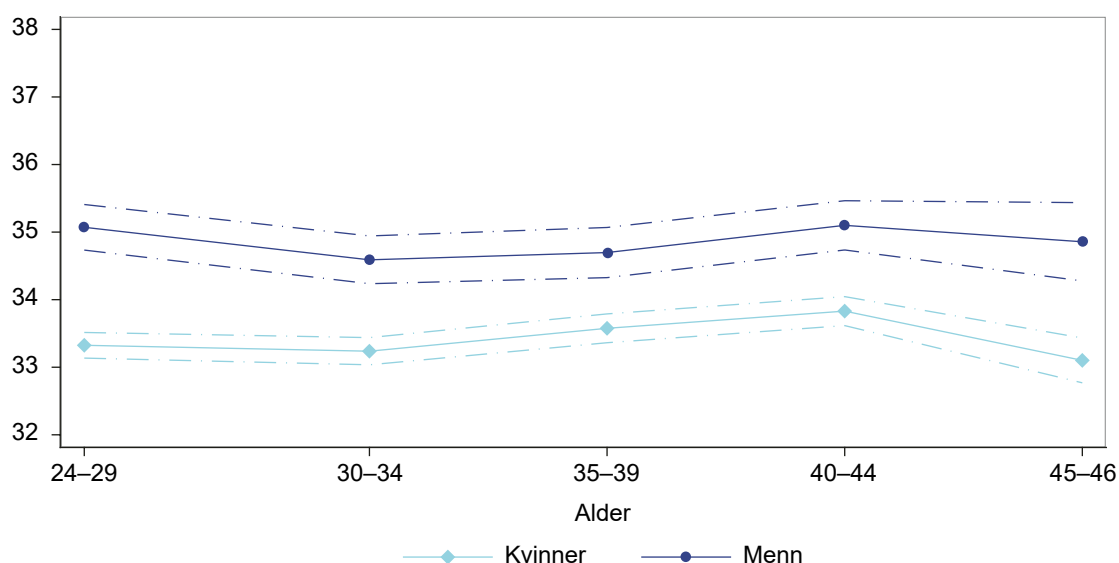

Figurnote: Figuren viser andelen i hver aldersgruppe som enten har passert den ideelle alderen for å få sitt første barn uten å få barn, eller som fikk sitt første barn etter den alderen de selv har oppgitt som ideell. De stiplede linjene viser 95 prosent konfidensintervall. Menn n = 4099, kvinner n = 6312.

4.2 Ønsket alder ved siste fødsel

Til de som svarte at de ønsker barn, stilte vi også spørsmålet «Hvis du kunne velge, ved hvilken alder skulle du ideelt sett ønsket deg å få ditt siste barn?». Figur 4.3 viser gjennomsnittlig svar på dette spørsmålet, etter kjønn og aldersgruppe. Det er en tydelig kjønnsforskjell, mens det er mindre forskjeller på tvers av aldersgruppene. I snitt ønsker kvinnene å få siste barn innen de er 33,4 og mennene innen de er 34,9 år. Et liknende spørsmål ble stilt i forrige runde av spørreundersøkelsen: «Har du en grense for hvor gammel du vil være når du får ditt siste barn?» Svarene på dette spørsmålet var høyere i snitt (36,9 år for kvinnene og 39,8 for mennene), og de økte dessuten med respondentenes alder, særlig blant mennene (se figur 4.3 i Cools & Strøm, 2020). At en slik gjennomsnittlig *grense* er høyere enn den gjennomsnittlige *ideelle alderen* for siste fødsel, tyder på at respondentene kan være villige til å få barn senere enn det de oppgir som den ideelle alderen.

Figur 4.3 Gjennomsnittlig ønsket alder ved siste barns fødsel. Menn og kvinner som ønsker barn, etter alder.

Figurnote: Figuren viser gjennomsnittlig ønsket alder ved siste barns fødsel, etter kjønn og aldersgruppe, basert på spørsmålet «Hvis du kunne velge, ved hvilken alder skulle du ideelt sett ønsket deg å få ditt siste barn?». Dette spørsmålet ble stilt til alle respondentene som hadde oppgitt at de ønsker barn. De stiplede linjene viser 95 prosent konfidensintervall. Menn n = 3845, kvinner n = 5981.

4.3 Betydningen av ulike forhold for beslutningen om å få første barn

Resultatene så langt i dette kapitlet viser at et flertall av respondentene over 30 år enten fikk sitt første barn senere enn alderen de mener er ideell for å få det første barnet, eller så hadde de passert den ideelle alderen uten å få barn (jmfør figur 4.2). Vi har også sett at selv om avstanden mellom faktisk antall barn og ønsket antall barn krymper i takt med alder, er det likevel en gjenværende

avstand blant de eldste (jamfør figur 3.4). En faktor som i stor grad kan påvirke hvorvidt man oppnår ønsket antall barn, er hvor tidlig man kommer i gang med å få barn. Dette avhenger igjen av en rekke forhold.

For å undersøke hva respondentene mener er viktig for beslutningen om å gå i gang med å få barn, har vi stilt følgende spørsmål til alle respondentene i undersøkelsen: «Mange forhold kan spille inn i folks beslutninger om å få barn. La oss si at du nå sto overfor beslutningen om å få ditt første barn. Hvor viktig ville de følgende faktorene være for deg i denne beslutningen?»

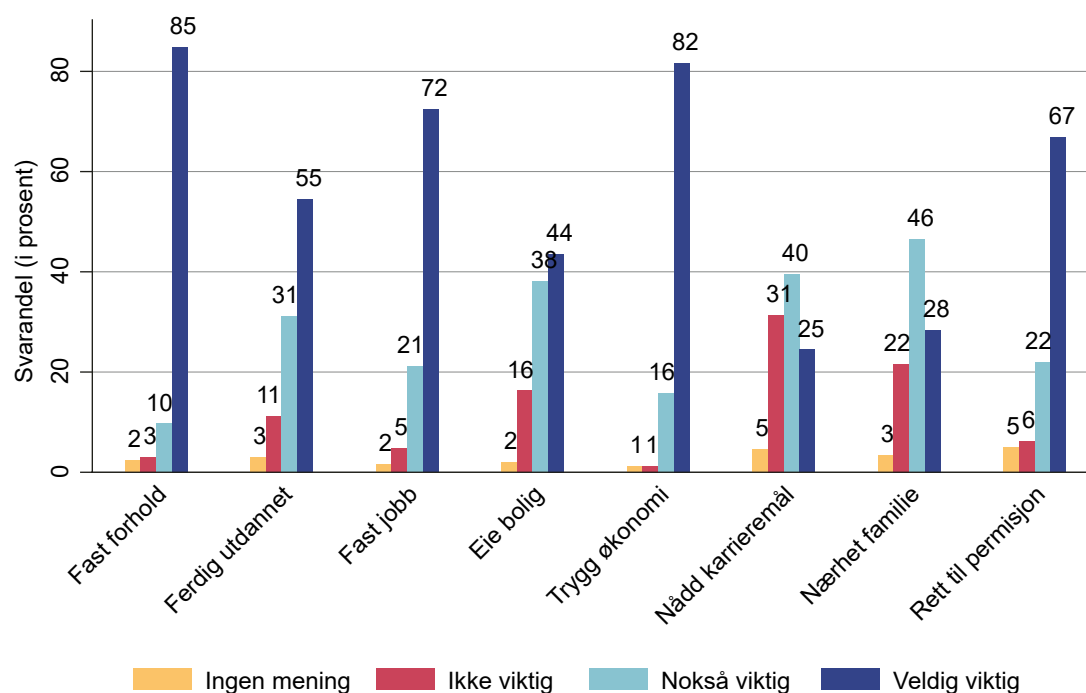
Respondentene ble bedt om å vurdere disse forholdene:

- å være etablert i et fast forhold
- å være ferdig med utdannelsen
- å ha fast jobb
- å eie egen bolig
- å ha trygg økonomi
- å ha tjent opp rettigheter til foreldrepermisjon
- å ha nådd noen av karrieremålene du har satt deg
- å bo i nærheten av familie

Respondentene kunne velge svaralternativene «Ikke viktig», «Nokså viktig», «Veldig viktig» og «Ingen mening».

Figur 4.4 sammenstiller svarene fra respondentene. Det de fleste opplever som veldig viktig for beslutningen om å få barn, er å være i et fast forhold (85 prosent), ha trygg økonomi (82 prosent), ha fast jobb (72 prosent) samt å ha opparbeidet seg rett til foreldrepermisjon (67 prosent). Dette er forhold som i stor grad dreier seg om økonomi og forutsigbarhet. Når det gjelder å være ferdig utdannet eller eie egen bolig, er respondentene litt mer delt. Et mindretall oppgir at dette ikke er viktig, eller at de har ingen mening om dette, men først og fremst deler respondentene seg mellom å svare «Nokså viktig» eller «Veldig viktig». Enda tydeligere deling ser vi når det gjelder nærhet til familie eller å ha nådd karrieremål. Nærhet til familie er veldig viktig for omtrent 28 prosent, mens 22 prosent mener det ikke er viktig. Litt under halvparten svarer at det er nokså viktig. Det flere som mener det ikke er viktig (31 prosent) å ha nådd karrieremål enn som mener det er veldig viktig (25 prosent).

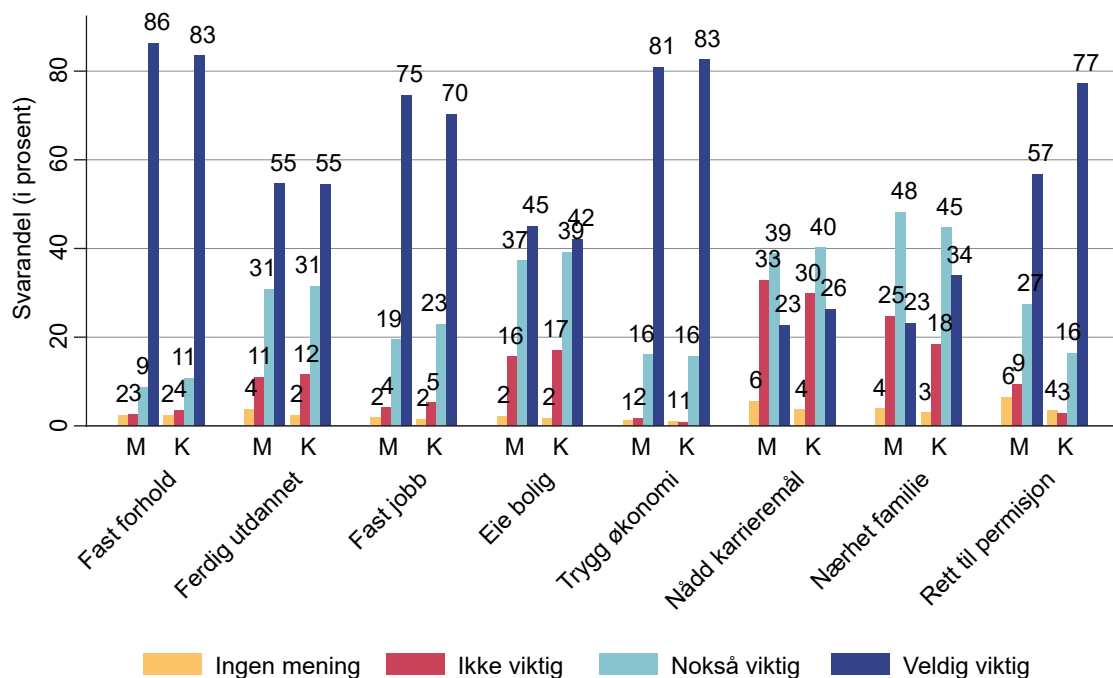
Figur 4.4 Vurdering av betydningen av ulike forhold i beslutningen om å få første barn. Alle respondenter.

Figurnote: Figuren viser svarfordelingen for ulike faktorer i spørsmålet «Mange forhold kan spille inn i folks beslutninger om å få barn. La oss si at du nå sto overfor beslutningen om å få ditt første barn. Hvor viktig ville de følgende faktorene være for deg i denne beslutningen?». n = 12 224.

I figur 4.5 viser vi svarfordelingen etter kjønn. Kjønnforskjellene er generelt ikke veldig store, og fast jobb, trygg økonomi og fast forhold er viktig for de fleste blant begge kjønn. Enkelte forskjeller ser vi: Det er langt flere kvinner som mener rett til foreldrepermisjon er veldig viktig (77 prosent) enn menn (57 prosent). Dette kan for eksempel være knyttet til at fedre ikke har selvstendig opptjeningsrett, og dermed er kvinner mer bevisste betydningen av denne faktoren for økonomien ved fødsel. Det kan også handle om at menn i mindre grad enn kvinner er opptatt av permisjonsandelen sin. Flere menn enn kvinner mener at fast jobb er veldig viktig (75 kontra 70 prosent), mens færre menn enn kvinner mener at nærhet til familie er veldig viktig (23 prosent kontra 34 prosent).

Figur 4.5 Vurdering av betydningen av ulike forhold i beslutningen om å få første barn. Menn og kvinner.

Figurnote: Figuren viser svarfordelingen for ulike faktorer i spørsmålet «Mange forhold kan spille inn i folks beslutninger om å få barn. La oss si at du nå stå overfor beslutningen om å få ditt første barn. Hvor viktig ville de følgende faktorene være for deg i denne beslutningen?». Kvinner n = 7291, menn n = 4937.

4.4 Grunner til at man ikke fikk barn ved ideell alder

Av alle respondentene er det 5747 personer som ikke har fått barn innen den alderen de synes er ideell (45 prosent). Basert på spørsmålet om antall barn de har, oppgitt alder på eldste barn og oppgitt ideell alder ved første fødsel, fikk de som etter dette har passert den ideelle alderen for første fødsel, følgende spørsmål: «Du oppga at du ideelt sett skulle ønske å få ditt første barn da du var [X] år. Hvilken betydning hadde de følgende grunnene for at du ikke fikk barn så tidlig?»

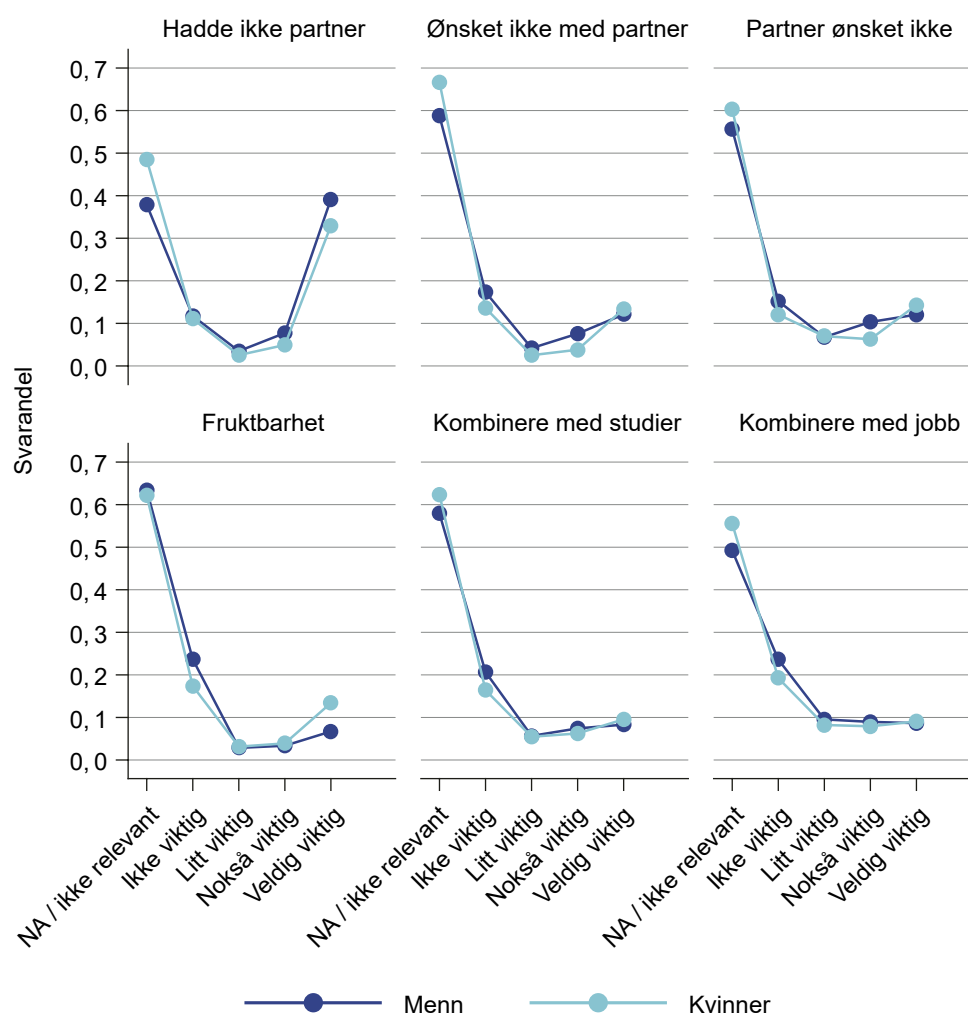
- Hadde ikke partner
- Ønsket ikke å få barn med daværende partner
- Partner ønsket ikke barn ennå
- Frukthbarhetsproblemer
- Det var for vanskelig å kombinere med studier
- Det var for vanskelig å kombinere med jobb

De kunne velge mellom svaralternativene «Ikke viktig», «Litt viktig», «Nokså viktig», «Veldig viktig» og «Ikke relevant».

I figur 4.6 vises svarfordelingen blant menn og kvinner for alle de seks faktorene. Det er generelt en høy andel som svarer «Ikke relevant» eller «Ikke viktig»

på tvers av faktorene. Det er først og fremst «Hadde ikke partner» som skiller seg ut, ved at en relativt høy andel svarer «Veldig viktig» (39 prosent av mennene og 33 prosent av kvinnene). Det er generelt små kjønnsforskjeller i svarfordelingene. Når det gjelder de andre faktorene, er det mellom 11 og 14 prosent som svarer enten nokså eller veldig viktig.

Figur 4.6 Vurdering av grunner til å ikke ha fått barn så tidlig som ønsket. Menn og kvinner.

Figurnote: Figuren viser svarfordelingen på spørsmålet «Du oppga at du ideelt sett skulle ønske å få ditt første barn da du var [X] år. Hvilken betydning hadde de følgende grunnene for at du ikke fikk barn så tidlig?». Utvalget er kvinner og menn som ønsker barn, og som enten har passert den ideelle alderen uten å ha fått barn, eller hvor alderen på det eldste barnet deres tilsier at de fikk barn senere enn den ideelle alderen. Kvinner n = 2211, menn n = 3536.

Sett bort fra faktoren «Hadde ikke partner» er det altså ikke andre veldig tydelige forklaringer på hvorfor man ikke fikk barn tidligere. Listen av faktorer er ikke uttømmende, som gjenspeiles i at 12 prosent har oppgitt «Ikke relevant» på alle faktorene og omtrent 25 prosent aldri svarer nokså eller veldig viktig på noen av faktorene (ikke vist i figuren).

Til sammen gir dette en indikasjon på at det kan være nokså vanskelig for respondentene å fastslå enkelte grunner som viktige forklaringer på hvorfor de ikke fikk barn ved ideell alder, sett bort fra om de hadde en partner. Kanskje er

det heller summen av faktorer, som hver for seg ikke nødvendigvis var avgjørende, som førte til at de ikke fikk barn tidligere. Den ideelle alderen kan også være en annen nå i ettertid enn da respondentene var rundt denne alderen. Atter igjen kan det hende at andre faktorer enn dem vi har nevnt i undersøkelsen, har vært av betydning.

4.5 Gjetning av antall år til første barn

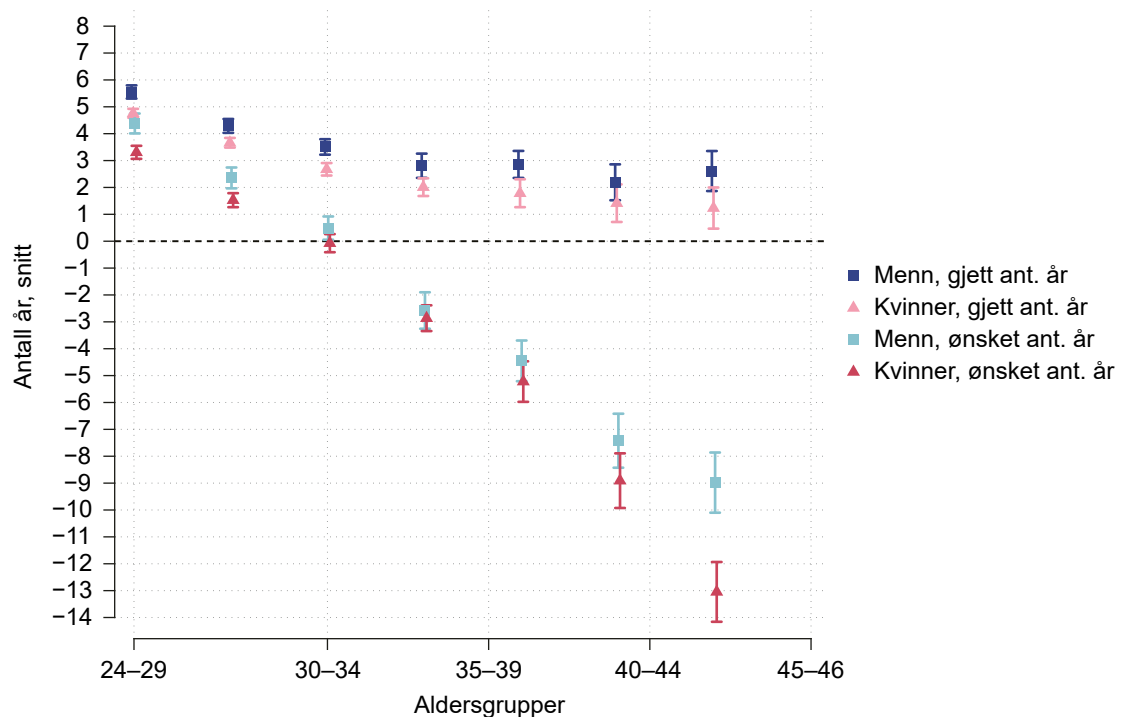
Totalt 4041 respondenter hadde ikke barn da de svarte på spørreundersøkelsen, men oppga at de regner med å få barn i framtiden. Disse fikk spørsmålet «Hvis du skal gjette, ved hvilken alder tror du at du kommer til å få ditt første barn?». Dette spørsmålet er ikke stilt i de tidligere rundene av spørreundersøkelsen. Basert på svarene på dette spørsmålet og alderen de hadde da de svarte, har vi beregnet hvor mange år de tror det er til de får sitt første barn. Basert på svarene om ideell alder ved første barn (vist i kapittel 4.1) har vi i tillegg beregnet «ideelt antall år» som gjenstår.

I figur 4.7 viser vi gjennomsnittlige verdier for henholdsvis antatte og ønskede år igjen til første barn, etter kjønn og aldersgrupper. I figuren har vi markert nullpunktet til y-aksen med en vannrett, stiplet linje. Gjennomsnittlig antatte år til første barn vil alltid være over 0, mens ideelt antall år vil være under 0 når en gruppe i snitt har passert den ideelle alderen for å få sitt første barn.

Blant både kvinnene og mennene synker den gjennomsnittlige gjetningen av antall år til første barn for hver aldersgruppe, fra rundt fem år blant de yngste kvinnene til rundt ett år blant de eldste kvinnene og 2,5 år blant de eldste mennene.

Når vi sammenlikner gjetningen med *ønsket* antall år til første barn, ser vi at antatte år til første fødsel overstiger ønsket antall år i alle aldersgruppene. Dette gjelder selv blant respondentene under 30 år, hvor de i snitt ennå ikke har nådd alderen de synes er ideell for å få sitt første barn, og et flertall ennå ikke har passert den ideelle alderen for å få sitt første barn. Dette tyder på at mange av de yngre kvinnene og mennene ikke tror at de kommer til å bli foreldre så tidlig som de ideelt sett ønsker. Forskjellen mellom gjetning og ønsket alder øker for hver aldersgruppe, noe som skyldes at den ideelle alderen for å få sitt første barn er ganske stabil på tvers av aldersgruppene, og avstanden fra nåværende alder minker (og blir negativ) i de eldre aldersgruppene.

Figur 4.7 Forventning kontra ønske om antall år til første fødsel. Menn og kvinner, etter aldersgrupper. Gjennomsnitt

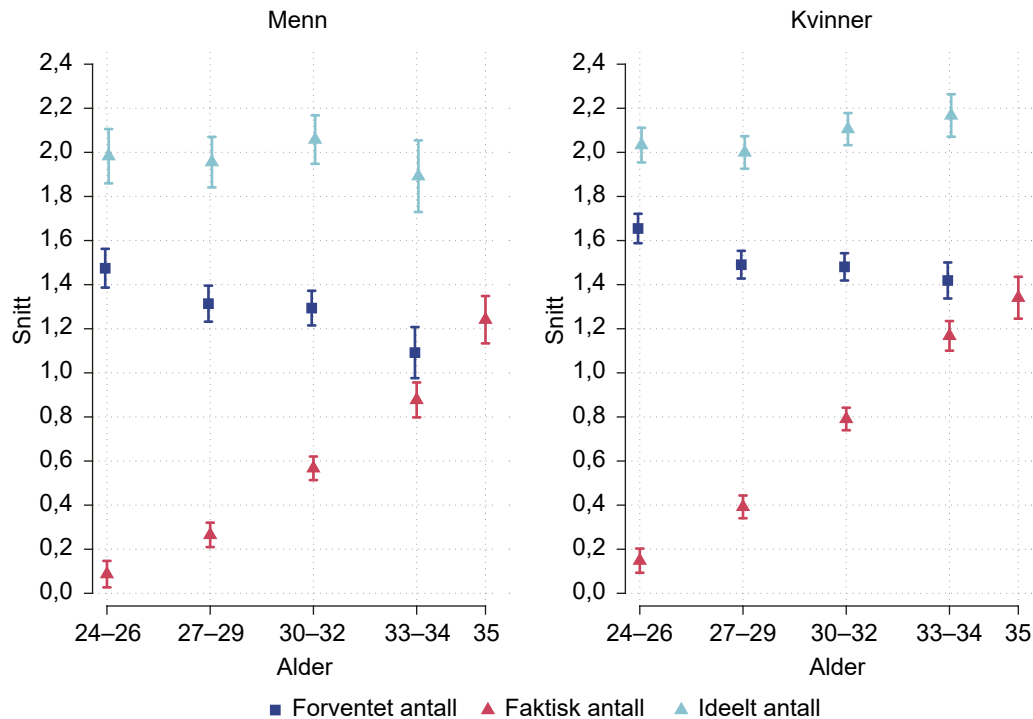
Figurnote: Figuren viser respondentenes gjennomsnittlige forventning og ønske om antall år til de blir foreldre for første gang. Forventningen er beregnet ved å sammenlikne respondentenes svar på spørsmålet «Hvis du skal gjette, ved hvilken alder tror du at du kommer til å få ditt første barn?» med alderen deres på svartidspunktet. Ønsket er beregnet ved å sammenlikne respondentenes svar på spørsmålet «Hvis du kunne velge, ved hvilken alder skulle du ideelt sett ønsket deg å få ditt første barn?» med alderen deres på svartidspunktet. Utvalget er alle respondentene som ikke har barn, men som regner med å få barn. Menn n = 1519, kvinner n = 1856.

4.6 Forventninger om antall barn ved fylte 35 og 40 år

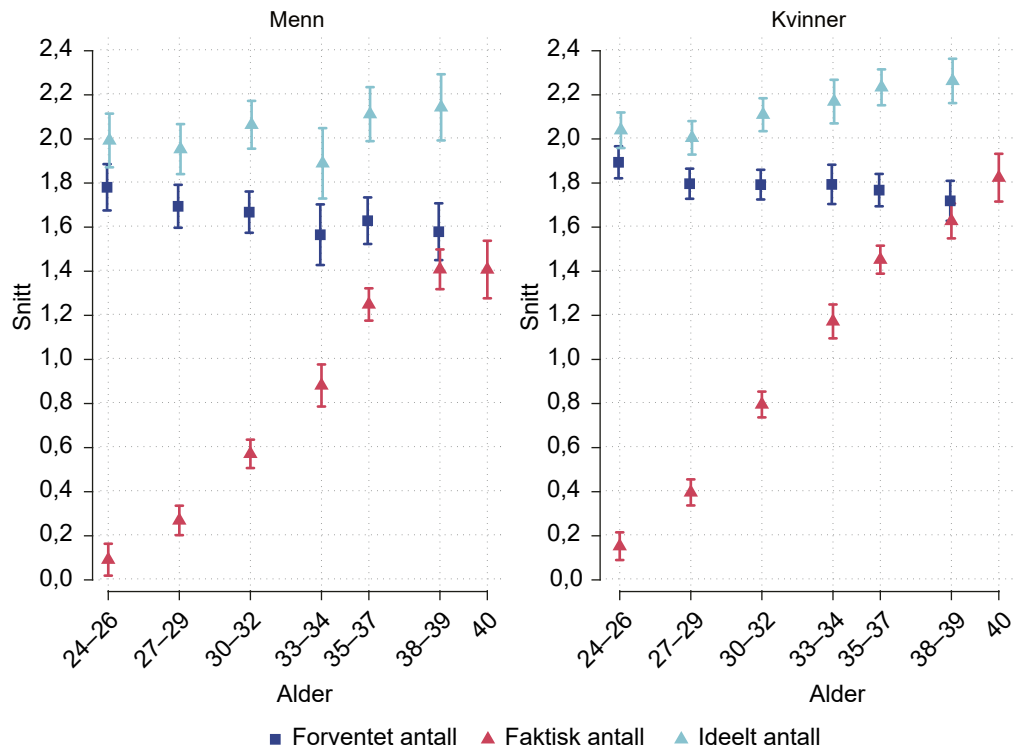
Alle respondentene under 40 år fikk spørsmålet «Hvor mange barn regner du med å ha når du er 40 år?». Respondentene under 35 år fikk i tillegg spørsmålet «Hvor mange barn regner du med å ha når du er 35 år?». De under 35 fikk altså begge spørsmålene, mens de mellom 35 og 39 år fikk kun det andre spørsmålet.

Figur 4.8: «Hvor mange barn regner du med å ha når du er [35/40] år» sammenliknet med det ideelle og det faktiske antallet barn., etter kjønn og aldersgruppe

(a) Innen fylte 35 år

(b) Innen fylte 40 år

Note: Figurene i begge panelene viser gjennomsnittlig antall barn hver aldersgruppe forventer å ha når de er henholdsvis 35 år (panel a) og 40 år (panel b), samt gjennomsnittlig ønsket antall barn totalt sett og faktisk antall barn. Som referanseverdi vises også faktiske barnetall blant respondentene som er henholdsvis 35 og 40 år, i hvert panel. Mennene vises i kolonnen til venstre og kvinnene i kolonnen til høyre. Panel a: kvinner n = 3448, menn n = 2489. Panel b: kvinner n = 4652, menn n = 3243.

Figur 4.8 viser gjennomsnittlig forventet antall barn innen fylte 35 år (panel a) og 40 år (panel b), etter alder og kjønn. For sammenlikningens skyld har vi plottet inn gjennomsnittsverdier for ideelt antall barn og faktisk antall barn i de ulike aldersgruppene. For faktisk antall barn har vi i tillegg tatt med gjennomsnittlig antall for 35-åringene i utvalget i panel a og for 40-åringene i utvalget i panel b.

Det er flere interessante mønstre i denne figuren. I panel a ser vi at både mennene og kvinnene i alle aldersgruppene forventer å ha færre barn når de fyller 35 enn antallet de ideelt sett ønsker seg. Vi ser også at forventet antall barn synker i takt med alder, og gjennomsnittet nærmer seg det gjennomsnittlige antallet barn 35-åringene i utvalget har. Siden antallet barn de synes er ideelt, ligger stabilt etter alder for mennene under 35 år, og øker blant kvinnene, øker avstanden mellom antatt og ideelt antall barn etter hvert som respondentene blir eldre. Blant mennene og kvinnene i aldersgruppen 33–34 er avstanden mellom antatt og ideelt antall barn 0,8 blant mennene og 0,75 blant kvinnene.

Noe av forklaringen på at antatt antall barn ved 35 år er lavere enn ideelt antall barn, også i de yngste aldersgruppene, er formodentlig at en del respondenter regner med å få barn også etter at de er 35 år gamle. Dette bekreftes i panel b, hvor vi ser at respondentene i alle aldersgruppene i snitt forventer å ha flere barn ved fylte 40 år enn ved fylte 35 år. Vi ser imidlertid de samme mønstrene som i panel a, selv om forskjellene er mindre: Forventet antall barn ved fylte 40 år faller noe i takt med alder, og avstanden mellom ønske og antakelse øker i takt med alder. I den eldste aldersgruppen som har fått spørsmålet – 38–39-åringene – er avstanden mellom ønsket og antatt antall barn litt under 0,57 blant mennene og 0,55 blant kvinnene.

Panel b) viser at blant kvinnene som er 38–39 år, ligger gjennomsnittlig forventet antall barn når de er 40 år svært likt gjennomsnittlig faktisk antall barn (som er litt lavere enn gjennomsnittet blant kvinnene som har fylt 40 år). Ser vi derimot på *ønsket* antall barn, finner vi at kvinnene i aldersgruppen 38–39 år i snott «mangler» 0,6 barn. Dermed må flere enn halvparten av kvinnene i denne aldersgruppen få et barn til for at det gjennomsnittlige faktiske antallet skal gjenspeile det gjennomsnittlige ønskede antallet barn.

Panel b) viser også noe av den samme tendensen blant menn: Gjennomsnittlig forventet antall barn ved 40 år nærmer seg faktisk antall barn når vi beveger oss oppover i alder. Det er litt større usikkerhet i disse tallene, fordi det er færre menn i utvalget, men vi ser også her at forskjellen mellom forventet og ønsket antall barn øker i takt med alder. I den eldste aldersgruppen er forskjellen mellom ønsket antall barn og faktisk antall barn 0,7 – altså litt større enn blant kvinnene i samme aldersgruppe (forskjellen er ikke statistisk signifikant).

Samlet sett viser funnene i figur 4.8 at verken kvinner eller menn forventer å få like mange barn som de kunne tenke seg, men at forskjellen er større for de eldre kvinnene. Figuren viser også at yngre har høyere forventning til hvor mange barn de kommer til å få i framtiden, noe som står i klar motsetning til hvordan den reelle utviklingen i barnetall har vært over tid.

4.7 Sammendrag

Gjennomsnittsalderen ved første fødsel blant alle i vårt utvalg som fikk sitt første barn i løpet av de siste fem årene, er 30,4 for kvinner og 32,1 for menn. Dette er nokså sammenliknbart med gjennomsnittsalderen for første fødsel i befolkningen for øvrig. Kjønnsforskjellen i alder ved første fødsel blant alle respondentene som har barn, er 1,8 år. Når vi spør ved hvilken alder respondentene ideelt sett skulle ønske å få sitt første barn, er gjennomsnittlig ideell alder lavere enn faktisk alder (27,6 blant kvinner og 28,7 blant menn). Kjønnsforskjellen i ideell alder (1,1 år) for første barn er mindre enn forskjellen i reell alder (1,8 år), og kan dermed bare delvis tenkes å forklare kjønnsforskjellen i reell alder ved første barn.

Nesten halvparten av respondentene fikk enten barn senere enn ved alderen de synes er ideell, eller de har passert den ideelle alderen uten å få barn (45 prosent). Blant disse rangeres «Hadde ikke partner» som den viktigste grunnen til at de ikke fikk barn tidligere (35 prosent svarte «Veldig viktig»). Vi spurte alle respondentene om hvilke faktorer som var viktige i beslutningen om å få sitt første barn, og de to viktigste faktorene var å ha trygg økonomi (98 prosent svarte nokså eller veldig viktig) og å være i fast forhold (95 prosent).

Respondentene som ikke hadde barn, ble også bedt om å gjette ved hvilken alder de tror de vil få det første barnet sitt. Vi finner at både kvinner og menn mellom 24–29 år i snitt gjetter at de får barn senere enn gjennomsnittlig ideelle alder. I snitt gjetter de yngste (24–27 år) at de får barn om omtrent fem år, mens dette synker til rundt ett år (2,5 år) blant henholdsvis kvinner og menn som er eldre enn 35 år.

Til sist har vi vist at respondentene som var yngre enn hhv. 35 år og 40 år, i snitt forventer å ha et lavere antall barn ved disse to aldre enn det gjennomsnittlige ideelle antallet barn de ønsker seg. Avstanden mellom forventet antall barn innen 35 og 40 år og ideelt antall barn øker i takt med alder, men er også signifikant blant respondentene i 20-årene. I snitt forventer altså verken kvinnene eller mennene i 20-årene at de oppnår antallet barn de synes er ideelt, innen de er 40 år.

5 Familiepolitiske tiltak

Vi stilte følgende spørsmål: «Her lister vi opp noen mulige familiepolitiske tiltak. Vi lurer på hvordan disse kunne ha påvirket deg til få flere barn enn du ellers har sett for deg.» Disse tiltakene ble foreslått:

1. Kortere normalarbeidsuke med full lønn for foreldre
2. Mer fleksibel arbeidstid
3. Bedre mulighet til å jobbe hjemmefra
4. En ekstra ferieuke for foreldre
5. Lengre samlet lønnet foreldrepermisjon (dagens ordning gir 49 uker med full lønnskompensasjon)
6. Friere fordeling av lønnet foreldrepermisjon mellom foreldrene
7. Større fedrekvote (andelen av lønnet foreldrepermisjon reservert for far – i dag utgjør den 15 uker)
8. Bedre inntektssikring og permisjonsrettigheter for studenter
9. En dobling av barnetrygden (dagens ordinære barnetrygd er på 1054 kroner per barn i måneden)
10. Gratis barnehage
11. Gratis skolefritidsordning
12. Bedre kvalitet på barnehage
13. Bedre kvalitet på skolefritidsordning
14. Barnehager som har åpent om kvelden, om nettene og i helgene
15. Barnehageplass for barn under ett år

Respondentene kunne velge mellom svaralternativene «Veldig negativt», «Litt negativt», «Ingen virkning», «Litt positivt», «Veldig positivt» og «Vet ikke».

Som i forrige rapport ønsker vi å understreke at svarene på et slikt spørsmål ikke uten videre kan brukes til å evaluere virkningen av politiske tiltak. For det første er spørsmålet som ble stilt, sammensatt. Respondentene blir spurt om å vurdere hvilken virkning ulike tiltak har for et helt spesifikt mål: sannsynligheten for at de ville fått flere barn enn de «ellers har sett for seg». Det er mulig at respondentene har gjort en mer generell vurdering av tiltakene som positive eller negative. Dette er ikke nødvendigvis med tanke på en virkelig effekt på sannsynligheten for at de får flere barn enn de har planlagt med dagens familiepolitikk. For det andre kan det være stor forskjell mellom hva personer svarer om hvilke preferanser de har (det man i økonomifaget kaller «stated preferences»), og faktisk atferd («revealed preferences»), som heller utledes av hvordan individer faktisk responderer på politiske tiltak.

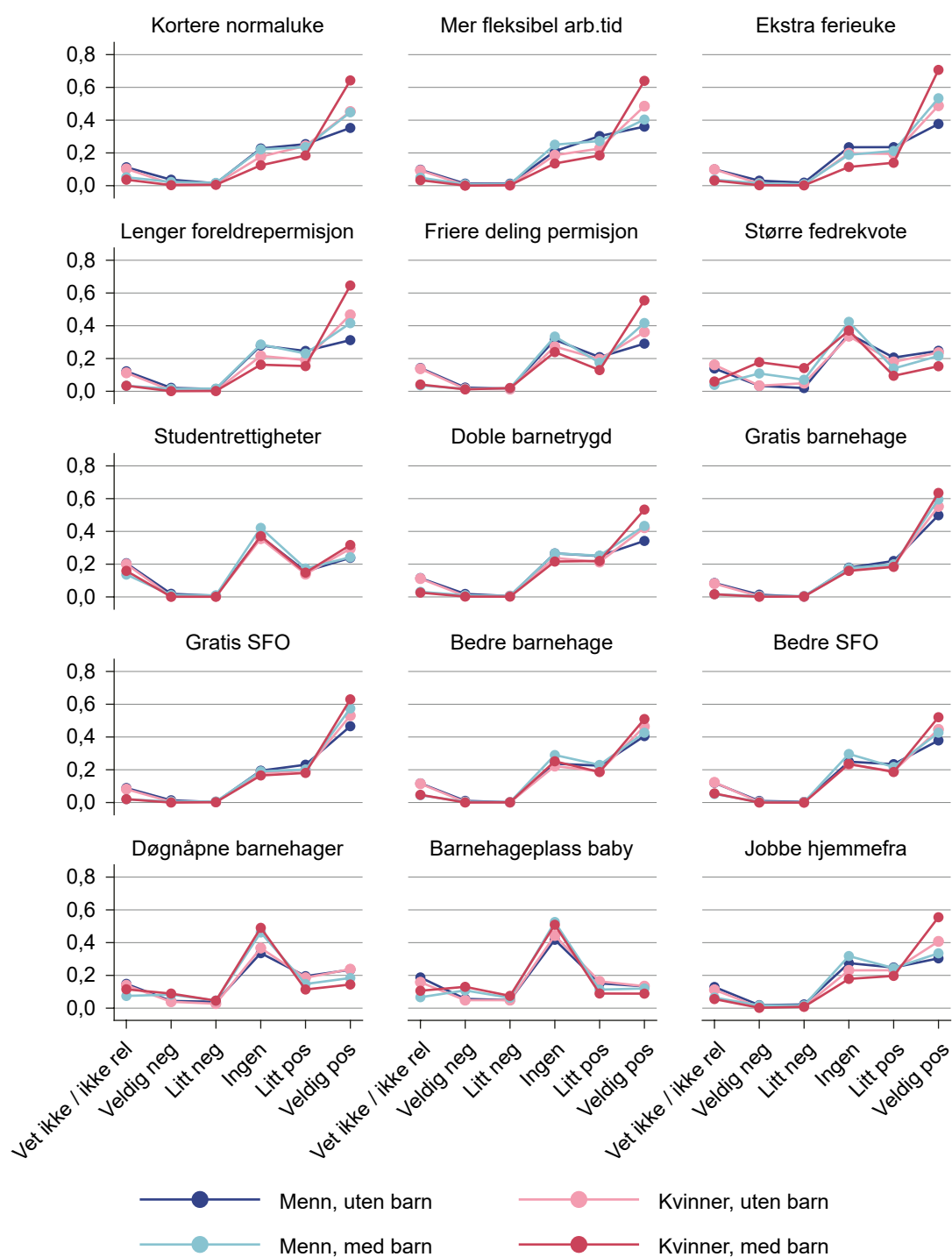
I tråd med dette er det en viss fare for at respondentene blåser opp effekten, altså at «alle ønsker seg alt». Dette kommer også fram av svarene. Troen på at forslagene virker positivt, er overveldende. Det eneste enkelte til en viss grad antar å ha negativ virkning, er større fedrekvote, meråpen barnehage, barnehage for barn under ett år samt hushjelp.

5.1 Vurdering av ulike tiltaks betydning for ønsket om flere barn

I figur 5.1 viser vi hvordan svarene fordeler seg hos menn og kvinner, med og uten barn. Her ser vi at de ulike gruppene overordnet svarer veldig likt, men også at kvinner med barn skiller seg ut. For eksempel når det gjelder de fem første forslagene til politiske tiltak, som alle kan sies å omhandle tid (kortere arbeidstid, mer fleksibel arbeidstid, ekstra ferie, lengre permisjon, friere fordeling av permisjonen), peker kvinner med barn seg ut ved at de vektlegger disse forslagene langt mer enn de andre gruppene gjør. Menn uten barn har generelt minst tro på at noen av tiltakene vil påvirke dem til å få (flere) barn.

Det er særlig kvinner med barn – og til en viss grad menn med barn – som skiller seg fra de andre. Dette blir tydeligere vist i figur 5.2.

Figur 5.1 Vurdering av familiepolitiske tiltak. Menn og kvinner med og uten barn. Svarfordeling

Figurnote: Figuren viser svarfordelingen på spørsmålet «Her lister vi opp noen mulige familiepolitiske tiltak. Vi lurer på hvordan disse kunne ha påvirket deg til få flere barn enn du ellers har sett for deg.» Utvalget er delt inn etter kjønn og foreldrestatus. Menn n = 4782, kvinner n = 7123.

5.2 Score og rangering av tiltak

Siden mange dimensjoner er representert i figur 5.1 har vi forenklet de ulike svaralternativene til en poengscore: «Veldig negativt» tilsvarer –2 poeng, «Litt negativt» tilsvarer –1 poeng, «Ingen virkning» tilsvarer 0 poeng, «Litt positivt» tilsvarer 1 poeng, «Veldig positivt» tilsvarer 2 poeng.

tilsvarer 1 poeng, og «Veldig positivt» tilsvarende 2 poeng. Hvilken poengscore kvinner og menn med og uten barn ga etter disse beregningene, er vist i tabell 5.1. Der oppgir vi også (i kolonnen kalt Rk) hvordan dette forslaget er rangert innad i en gruppe. Her kan vi for eksempel se at gratis barnehage ligger på førsteplass hos samtlige grupper, unntatt hos kvinner med barn, som har ekstra ferie på førsteplass. Kvinner med barn har imidlertid gitt gratis barnehage høyere score enn noen annen gruppe. Dette skyldes at kvinner med barn generelt har gitt høyere score til de ulike politikkforslagene, altså at kvinner med barn tilskriver nesten alle forslag en mer positiv virkning enn de andre gruppene gjør.

Tabell 5.1 Beregnet score gitt til ulike politikkforslag. Menn og kvinner med og uten barn. Gjennomsnitt

	Menn						Kvinner					
	Uten barn			Med barn			Uten barn			Med barn		
	Score	(std.avv.)	Rk	Score	(std.avv.)	Rk	Score	(std.avv.)	Rk	Score	(std.avv.)	Rk
Kortere normaluke	0.984	(1.046)	8	1.130	(0.992)	4	1.244	(0.902)	7	1.515	(0.768)	3
Mer fleksibel arb.tid	1.097	(0.899)	5	1.119	(0.892)	8	1.311	(0.837)	3	1.515	(0.745)	2
Ekstra ferieuke	1.014	(1.036)	6	1.296	(0.917)	3	1.266	(0.922)	4	1.599	(0.725)	1
Lenger foreldrepermisjon	0.933	(0.977)	9	1.054	(0.966)	9	1.253	(0.891)	6	1.493	(0.782)	4
Friere deling permisjon	0.855	(1.001)	11	0.998	(1.002)	10	1.021	(0.978)	11	1.251	(0.980)	11
Større fedrekvote	0.716	(1.030)	13	0.300	(1.220)	14	0.639	(1.078)	14	-0.100	(1.286)	15
Studentrettigheter	0.745	(0.979)	12	0.729	(0.932)	12	0.900	(0.931)	12	0.930	(0.913)	12
Doble barnetrygd	1.012	(0.950)	7	1.128	(0.908)	5	1.173	(0.898)	9	1.317	(0.834)	8
Gratis barnehage	1.303	(0.891)	1	1.396	(0.841)	1	1.403	(0.822)	1	1.475	(0.778)	5
Gratis SFO	1.249	(0.901)	2	1.360	(0.853)	2	1.360	(0.840)	2	1.470	(0.776)	6
Bedre barnehage	1.152	(0.906)	3	1.126	(0.887)	6	1.259	(0.867)	5	1.268	(0.859)	10
Bedre SFO	1.104	(0.909)	4	1.119	(0.891)	7	1.232	(0.873)	8	1.300	(0.845)	9
Døgnåpne barnehager	0.633	(1.090)	14	0.331	(1.120)	13	0.649	(1.059)	13	0.205	(1.095)	13
Barnehageplass baby	0.317	(1.043)	15	0.078	(1.078)	15	0.341	(1.005)	15	-0.074	(1.079)	14
Jobbe hjemmefra	0.918	(0.978)	10	0.928	(0.966)	11	1.156	(0.896)	10	1.374	(0.835)	7

Tabellnote: Tabellen viser gjennomsnittlig beregnet score gitt til de ulike familiepolitiske tiltakene. Beregningen av score er beskrevet nærmere i teksten. Utvalget er delt inn etter kjønn og foreldrestatus. Menn n = 4782, kvinner n = 7123.

Det er kun to tilfeller der et forslag har fått negativ score i snitt i en gruppe: Kvinner med barn vurderer i snitt barnehage for barn under ett år og lengre fedrekvote som negativt. Ellers har samtlige forslag positiv score i snitt i alle grupper.

Vi standardiserer scoren hver respondent har gitt til de ulike politikkforslagene, for å ta høyde for at noen respondenter jevnt over er mer positive til virkningen

av samtlige forslag. Dette er tydelig for gruppen kvinner med barn. For hver respondent og hvert politikkforslag trekker vi fra respondentens gjennomsnittlige score og deler på respondentens standardavvik. Slik får hver respondent i snitt gitt en score lik 0 med et standardavvik lik 1. Denne standardiserte scoren viser vi i tabell 5.2. Rangeringen innad i hver gruppe er den samme som i tabell 5.1, men det er ikke lenger slik at kvinner med barn jevnt over gir høyere score til de fleste tiltak.

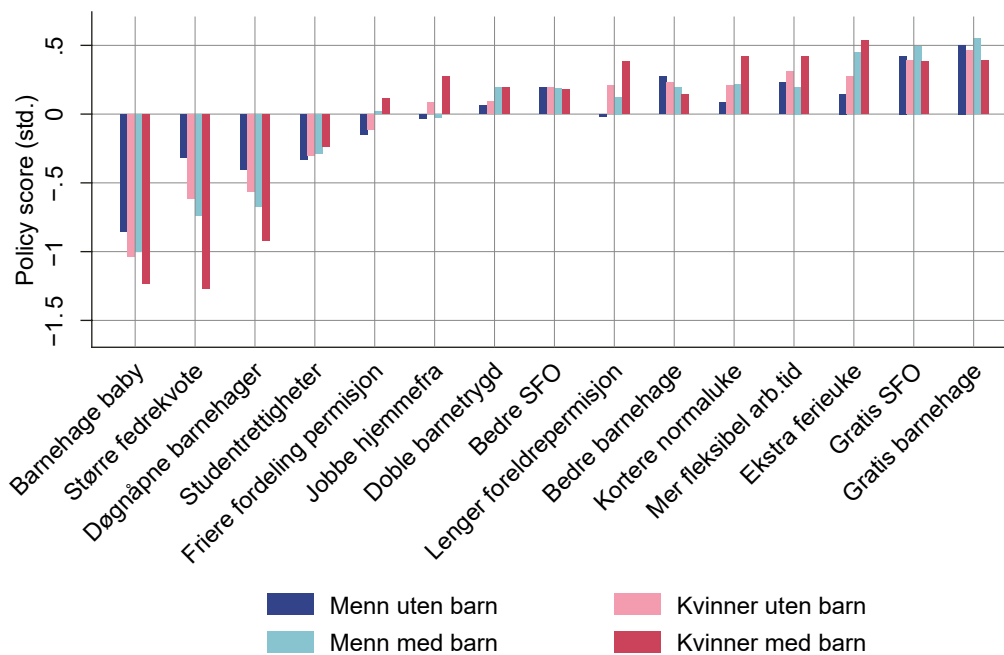
Tabell 5.2 Standardisert score gitt til ulike politikkforslag. Menn og kvinner med og uten barn. Gjennomsnitt

	Menn						Kvinner					
	Uten barn			Med barn			Uten barn			Med barn		
	Score	(std.avv.)	Rk	Score	(std.avv.)	Rk	Score	(std.avv.)	Rk	Score	(std.avv.)	Rk
Kortere normaluke	0.087	(0.989)	8	0.213	(0.971)	4	0.208	(0.907)	7	0.417	(0.732)	3
Mer fleksibel arb.tid	0.228	(0.882)	5	0.197	(0.795)	8	0.311	(0.730)	3	0.418	(0.650)	2
Ekstra ferieuke	0.147	(0.893)	6	0.450	(0.778)	3	0.272	(0.818)	4	0.536	(0.628)	1
Lenger foreldrepermisjon	-0.015	(0.810)	9	0.125	(0.775)	9	0.209	(0.749)	6	0.385	(0.636)	4
Friere deling permisjon	-0.151	(0.942)	11	0.020	(0.933)	10	-0.114	(0.950)	11	0.116	(0.886)	11
Større fedrekvote	-0.313	(0.979)	13	-0.741	(1.077)	14	-0.616	(1.121)	14	-1.267	(1.118)	15
Studentrettigheter	-0.332	(0.981)	12	-0.286	(0.891)	12	-0.302	(1.008)	12	-0.236	(0.841)	12
Doble barnetrygd	0.063	(0.827)	7	0.192	(0.717)	5	0.091	(0.780)	9	0.194	(0.655)	8
Gratis barnehage	0.503	(0.646)	1	0.548	(0.638)	1	0.460	(0.599)	1	0.391	(0.575)	5
Gratis SFO	0.423	(0.669)	2	0.496	(0.625)	2	0.390	(0.598)	2	0.381	(0.567)	6
Bedre barnehage	0.271	(0.723)	3	0.192	(0.701)	6	0.228	(0.694)	5	0.144	(0.649)	10
Bedre SFO	0.191	(0.722)	4	0.187	(0.678)	7	0.192	(0.681)	8	0.177	(0.629)	9
Døgn'apne barnehager	-0.400	(1.191)	14	-0.672	(1.093)	13	-0.566	(1.193)	13	-0.923	(0.996)	13
Barnehageplass baby	-0.851	(1.096)	15	-0.998	(1.066)	15	-1.034	(1.131)	15	-1.229	(0.958)	14
Jobbe hjemmefra	-0.029	(1.046)	10	-0.023	(0.884)	11	0.084	(0.890)	10	0.273	(0.744)	7

Tabellnote: Tabellen viser gjennomsnittlig standardisert score gitt til de ulike familiepolitiske tiltakene. Beregningen av score er beskrevet nærmere i teksten. Utvalget er delt inn etter kjønn og foreldrestatus. Menn n = 4782, kvinner n = 7123.

Til slutt har vi i figur 5.2 rangert politikkforslagene etter hvor høy standardisert score de er gitt i snitt, og så viser vi den gjennomsnittlige scoren for hver gruppe – menn og kvinner med og uten barn. Figuren viser altså den samme informasjonen som tabell 5.2. Her kan vi se den prioriterte rekkefølgen når vi ser utvalget under ett.

Figur 5.2 Rangering av standardisert score til ulike forslag. Menn og kvinner med og uten barn.

Figurnote: Figuren viser gjennomsnittlig standardisert score gitt til de ulike familiepolitiske tiltakene. Beregningen av score er beskrevet nærmere i teksten. Utvalget er delt inn etter kjønn og foreldrestatus. Menn n = 4782, kvinner n = 7123.

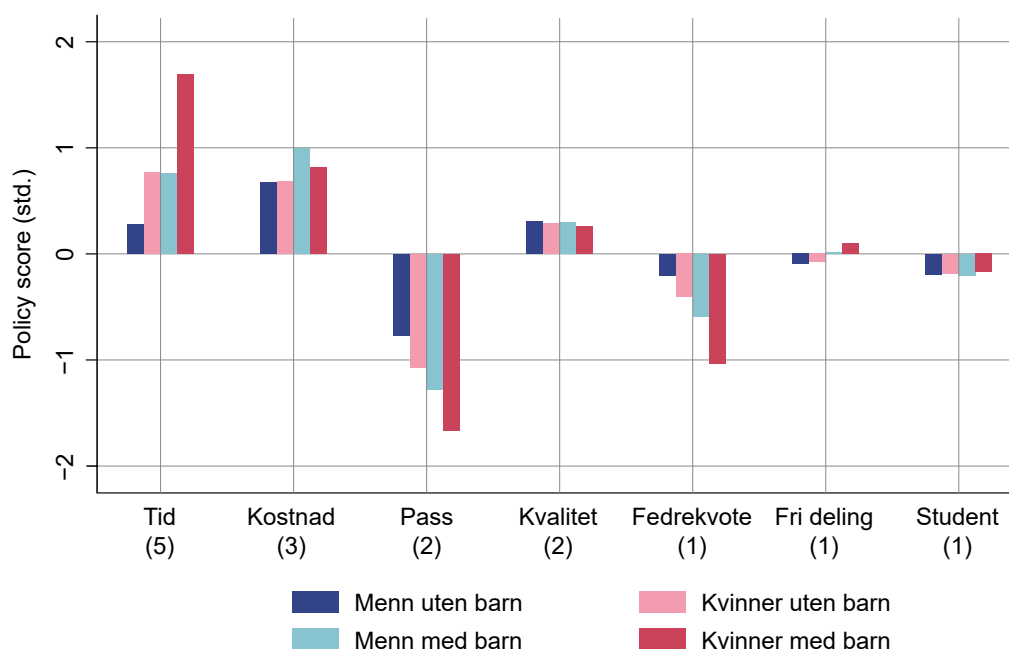
I figur 5.2 kan vi se at tiltakene menn med barn rangerer klart høyest, er gratis barnehage, gratis SFO og en ekstra ferieuke. Tiltakene menn uten barn rangerer klart høyest, er gratis barnehage og gratis SFO. Kvinner med barn har flere tiltak de vurderer som like viktige og positive, og det er gratis barnehage og SFO, kortere normaluke, mer fleksibel arbeidstid, lengre foreldrepermisjon, og helt på topp: en ekstra ferieuke. For kvinner uten barn skiller tiltak som gratis barnehage og gratis SFO seg ut som mest positive. I den andre enden av skalaen rangerer menn og kvinner – med og uten barn – barnehage for barn under ett år, større fedrekvote og døgnåpne barnehager klart lavest.

For å få bedre innblikk i hvordan disse forskjellene utspiller seg har vi gruppert tiltakene etter type i figur 5.3: I den første kategorien har vi fem tiltak som først og fremst omhandler tid: ekstra ferie, mer fleksibel arbeidstid, kortere arbeidstid, lengre foreldrepermisjon og muligheten til å jobbe hjemmefra. I den andre kategorien har vi tre tiltak som først og fremst dreier seg om å redusere kostnader: gratis barnehage, gratis SFO og dubling av barnetrygden. I den tredje kategorien har vi to tiltak som gjelder avlastning i form av barnepass: meråpne barnehager og barnehage for barn under ett år. I den fjerde kategorien har vi de to tiltakene som omhandler kvalitet på barnehage og SFO. De resterende tre tiltakene – lengre fedrekvote, friere deling av foreldrepermisjonsperioden og bedre studentrettigheter – har vi ikke gruppert sammen med andre tiltak.

I figur 5.3 ser vi at tiltak som gir mer tid med barna, og tiltak som reduserer kostnadene ved å ha barn, er de som vektet mest positivt av alle tiltakene.

Kvinner med barn skiller seg ut ved å være klart mest positive til tiltakene som gir mer tid med barna (og er i tillegg minst positive til tiltakene som gir avlastning i form av barnepass og større fedrekvote).

Figur 5.3 Rangering av grupper av familiepolitiske tiltak. Menn og kvinner med og uten barn.

Figurnote: Figuren viser gjennomsnittlig standardisert score for grupper av de ulike familiepolitiske tiltakene. Beregningen av score er beskrevet nærmere i teksten. Utvalget er delt inn etter kjønn og foreldrestatus. Menn n = 4782, kvinner n = 7123.

5.3 Bakgrunnsegenskaper som forklarer vektleggingen av ulike tiltak

I tabell 5.3 viser vi resultatene av multivariate regresjonsanalyser, hvor utfallene er hver av de fire samlekategoriene av familiepolitiske tiltak: tid (kolonne 1 og 2), kostnad (kolonne 3 og 4), avlastning (kolonne 5 og 6), kvalitet (kolonne 7 og 8) og til slutt lengre fedrekvote (kolonne 9 og 10). Forklaringsvariablene er alder, ukentlig arbeidstid, om man har fast stilling, utdanningsnivå (referansekategorien er respondentene med lavere grad fra universitet eller høyskole), inntekt, om man bor sammen med partner, hvor mange barn man har (referansekategorien er respondentene med to barn), og antallet egne søsken. Det er gjort egne analyser for kvinner og menn.

Ved å gjøre en multivariat regresjonsanalyse kan vi se på samvariasjonen med hver enkelt egenskap mens vi holder de andre egenskapene stabile. Siden utfallet her er en score som er standardisert på individnivå, er det mindre interessant å tolke eksakte koeffisientstørrelser. Vi er først og fremst interessert i om sammenhengen er statistisk signifikant, og i hvilken retning den går.

Når vi holder andre egenskaper stabile, vektlegger de som er eldre, tids- og kostnadstiltak noe mindre og avlastning og fedrekvote noe mer. Også de som jobber en del flere timer i uken, vektlegger tidstiltak noe mindre og avlastning noe mer. Betydningen av disse egenskapene er ganske lik for kvinner og menn.

Både kvinner og menn uten høyere utdanning vektlegger tidstiltak noe mindre og kostnadstiltak noe mer. Interessen for avlastningstiltak er lavest blant de med høyere utdanning av lavere grad og aller høyest blant de med lavest utdanning. Også vektleggingen av kvalitet – og av fedrekvoten – er høyere blant både menn og kvinner uten høyere utdanning.

Høyere inntekt er derimot forbundet med sterkere vektlegging av tidstiltak kun blant kvinner, mens det (lite overraskende) er forbundet med svakere vektlegging av kostnadstiltak blant både menn og kvinner. De med høyere inntekt er også noe mer positive til avlastning, men ikke mer opptatt av kvalitet (for kvinner er sammenhengen signifikant negativ).

Forskjellen i relativ vektlegging av tiltak mellom de som har barn, og de som ikke har barn, finnes også når vi kontrollerer for andre egenskaper. Blant de som ikke har barn, vektlegges tidstiltakene noe mindre og avlastning og fedrekvote noe mer. Dette gjelder både for kvinner og menn, men forskjellen er særlig stor mellom kvinner med og uten barn. Kvinner med ett barn er også litt mer positive til avlastningstiltak enn kvinner med to eller tre barn. Menn som har tre barn er noe mer opptatt av kostnadstiltak og noe mer negative til lengre fedrekvote som tiltak.

Det er også signifikante forskjeller i vektleggingen av tiltak mellom de som bor med en partner, og de som ikke gjør det – også når vi har kontrollert for antall barn. De som bor med en partner, vektlegger tidstiltak noe mer og avlastningstiltak noe mindre, og de er også noe mer negative til lengre fedrekvote. Disse forskjellene gjelder både for kvinner og menn.

Til sist har vi tatt med antall søsken forelderen selv har. For menn henger antallet søsken positivt sammen med vektlegging av tidstiltak og negativt sammen med vektlegging av avlastningstiltak, samt med utvidelse av fedrekvoten. For kvinner henger antallet søsken negativt sammen med vektlegging av avlastningstiltak.

Tabell 5.3 Vektlegging av grupper av familiepolitiske tiltak som funksjon av bakgrunnsegenskaper. Regresjonsanalyse

	Tid		Kostnad		Avlastning		Kvalitet		Fedrekvote	
	Menn (1)	Kvinner (2)	Menn (3)	Kvinner (4)	Menn (5)	Kvinner (6)	Menn (7)	Kvinner (8)	Menn (9)	Kvinner (10)
Alder	-0.018*** (0.0058)	-0.018*** (0.0047)	-0.012*** (0.0039)	-0.018*** (0.0032)	0.025*** (0.0045)	0.025*** (0.0038)	-0.0026 (0.0032)	-0.0042 (0.0027)	0.0093*** (0.0026)	0.011*** (0.0026)
Arbeidstimer i uken	-0.011*** (0.0024)	-0.0075*** (0.0024)	0.00085 (0.0016)	0.0027 (0.0017)	0.0051*** (0.0019)	0.0047** (0.0020)	0.0033** (0.0013)	0.0022 (0.0014)	0.00028 (0.0011)	0.0011 (0.0014)
Fast stilling	0.024 (0.095)	0.087 (0.071)	0.15** (0.064)	0.034 (0.048)	-0.080 (0.075)	0.18*** (0.059)	0.085 (0.052)	0.0043 (0.042)	-0.099** (0.042)	-0.098** (0.040)
Grunnskole	-0.74*** (0.16)	-0.31* (0.17)	-0.11 (0.11)	-0.20* (0.11)	0.47*** (0.13)	0.45*** (0.14)	0.21** (0.088)	0.095 (0.098)	0.20*** (0.072)	0.13 (0.093)
Videregående	-0.60*** (0.081)	-0.52*** (0.063)	0.14** (0.054)	0.075* (0.043)	0.14** (0.063)	0.099* (0.052)	0.13*** (0.044)	0.13*** (0.037)	0.14*** (0.036)	0.16*** (0.035)
Høyere utd., høyere grad	0.54*** (0.099)	0.50*** (0.061)	-0.34*** (0.066)	-0.34*** (0.042)	0.094 (0.077)	0.11** (0.051)	-0.16*** (0.054)	-0.066* (0.036)	0.045 (0.044)	0.042 (0.034)
Inntekt (i 100 000)	-0.00032 (0.0082)	0.024** (0.0095)	-0.028*** (0.0055)	-0.047*** (0.0065)	0.040*** (0.0064)	0.050*** (0.0079)	0.0010 (0.0045)	-0.013** (0.0056)	-0.015*** (0.0036)	0.0052 (0.0053)
Har partner	0.32*** (0.077)	0.46*** (0.060)	0.068 (0.052)	-0.029 (0.041)	-0.13** (0.060)	-0.25*** (0.049)	-0.11*** (0.042)	-0.0086 (0.035)	-0.12*** (0.034)	-0.18*** (0.033)
Ingen barn	-0.57*** (0.097)	-1.00*** (0.073)	-0.40*** (0.065)	-0.31*** (0.050)	0.63*** (0.075)	0.84*** (0.060)	0.0031 (0.053)	0.0047 (0.043)	0.43*** (0.043)	0.66*** (0.041)
1 barn	-0.091 (0.10)	-0.070 (0.076)	-0.19*** (0.071)	-0.091* (0.052)	-0.077 (0.082)	0.22*** (0.063)	0.12** (0.057)	-0.015 (0.044)	0.24*** (0.047)	0.0024 (0.042)
3 barn	-0.18 (0.12)	0.086 (0.091)	0.21*** (0.081)	0.019 (0.062)	-0.15 (0.093)	0.062 (0.075)	0.027 (0.066)	-0.100* (0.053)	-0.14*** (0.053)	-0.085* (0.051)
4 eller flere barn	0.14 (0.21)	0.088 (0.17)	0.063 (0.14)	0.064 (0.12)	-0.25 (0.16)	0.066 (0.14)	-0.18 (0.11)	-0.20* (0.10)	0.093 (0.092)	-0.25*** (0.097)
Antall søsken	0.066*** (0.025)	0.025 (0.021)	0.018 (0.017)	0.010 (0.014)	-0.042** (0.019)	-0.064*** (0.017)	-0.020 (0.014)	0.011 (0.012)	-0.028** (0.011)	-0.0090 (0.011)
Konstantledd	1.83*** (0.28)	2.18*** (0.21)	1.46*** (0.19)	1.79*** (0.14)	-2.56*** (0.22)	-3.11*** (0.18)	0.23 (0.15)	0.38*** (0.12)	-0.78*** (0.12)	-1.39*** (0.12)
R-kvadrat (just.)	0.076	0.12	0.044	0.046	0.051	0.067	0.016	0.0089	0.074	0.098
Antall observasjoner	4305	5995	4305	5995	4305	5995	4305	5995	4305	5995

Tabellnote: Tabellen viser resultatene fra regresjonsanalyser med standardisert score som utfallsvariabel og ulike bakgrunnsegenskaper som forklaringsvariabler. Utvalget er alle mennene og kvinnene som har svart på spørsmål om vektlegging av familiepolitiske tiltak. Referansegruppe er personer med høyere utdanning, lavere grad og som har to barn. Signifikansnivå: * 0,10 ** 0,05 *** 0,01. Standardfeil vises i parentes.

5.4 Sammendrag

Respondentene fikk presentert 15 ulike politikkforslag og ble bedt om å vurdere om de aktuelle tiltakene kunne ha en svært negativ eller svært positiv innvirkning på beslutningen deres om å få (flere) barn. Flertallet av menn og kvinner, med og uten barn, svarer at nesten alle tiltakene kunne hatt en positiv innvirkning. De mest populære tiltakene er gratis barnehage, gratis SFO, ekstra ferieuke, mer fleksibel arbeidstid og kortere normaluke. Kvinner med barn skiller seg ut som gruppen som er aller mest positiv til disse tiltakene, mens menn uten barn er de minst positive til at tiltakene skal kunne ha noen innvirkning på beslutningen deres om barn.

For å kunne sammenlikne den relative vektleggingen av ulike tiltak mellom grupper, standardiserer vi svarene og viser fordelingen av svar ut fra hvilke tiltak som fikk minst positive vurderinger, til de som fikk mest positive vurderinger. Overordnet sett er fedre mest positive til tiltak som reduserer kostnadene ved det å ha barn, som gratis barnehage og SFO, men også til ett tiltak som gir mer tid med barna, nemlig en ekstra ferieuke. Mødre på sin side skiller seg ut ved å være svært positive til en hel rekke tiltak og vektlegger både tiltak som reduserer kostandene ved å ha barn, og alle tiltakene som kan gi mer tid med barna: kortere normaluke, mer fleksibel arbeidstid, lengre foreldrepermisjon, og helt på topp: en ekstra ferieuke. Tiltakene som rangeres høyest både for menn og kvinner uten barn, er tiltakene som kan redusere kostnaden av å ha barn. Dette kan henge sammen med de relativt lave forventningene de har til hvordan det å få barn vil påvirke kvaliteten på fritiden deres (se kapittel 6). De minst populære tiltakene i alle gruppene (og spesielt blant mødre) er tiltakene som gir mer pass av barna, som barnehage for barn under ett år, lengre åpningstider i barnehagen, men også større fedrekvote.

Det er forskjeller mellom ulike grupper innen hvilke tiltak som vektlegges mer og mindre. Gruppene som vektlegger tidstiltak høyest, er menn og kvinner med høyere utdanning, menn og kvinner med partner, menn med mange søsken og kvinner med høyere inntekt. Gruppene som vektlegger kostnadstiltak høyest, er menn med fast stilling, menn og kvinner med lavere utdanning og menn med tre barn. Gruppene som vektlegger avlastning høyest, er de som er litt eldre, de som jobber mange timer i uken, de som har høyere utdanning, og de som ikke har barn. Gruppene som vektlegger kvalitet, er menn som jobber mange arbeidstimer i uken, de med lavere utdanning, og de som ikke har barn eller bare har ett barn. Gruppene som vektlegger fedrekvote, er de med relativt lavere utdanning, og de som ikke har barn eller bare har ett barn.

6 Konsekvenser av å få barn

En del forskning dokumenterer at det å få barn påvirker kvinners arbeidsdeltagelse og karrierer, mens det har liten effekt på menns arbeidsdeltagelse og karrierer (se f.eks. Kleven et al. 2019a, Kleven et al. 2019b, Cools et al. 2017). Mye oppmerksomhet rettes mot slike konsekvenser i den offentlige debatten, og de legges ofte til grunn når ny familiepolitikk diskuteres. En del forskning dokumenterer også hvordan barn påvirker andre sider av livet (Myrskylä & Margolis, 2014), men omfanget av forskningen er mindre og funnene er mindre synlige i den offentlige debatten. Menns og kvinners ønsker om barn kan sannsynligvis påvirkes av forventninger til hvilken innvirkning det å få barn vil ha på flere aspekter i livet. I dette delkapitlet spør vi respondentene om forventningene deres til hvordan det å få barn, eller det å få flere barn, vil påvirke arbeidslivet, fritiden og livskvaliteten deres. Vi spør også foreldre om hvordan barn har påvirket dem, for å se om forventningene i snitt samsvarer med erfaringene.

Respondentene som ikke har barn (ennå), fikk spørsmålet «Hvordan tror du at det å få barn vil påvirke [...]». Respondentene med barn fikk først spørsmålet «Hvordan tror du det å få flere barn vil påvirke [...]» og deretter spørsmålet «Hvordan tror du det å få flere barn har påvirket [...]».

Svaralternativene var «Veldig negativt», «Litt negativt», «Ingen virkning», «Litt positivt», «Veldig positivt» og «Vet ikke».

Livsforholdene var følgende:

- Din karriere
- Hvor mange arbeidstimer du jobber i løpet av en uke
- Timelønnen din
- Kvaliteten på din fritid
- Din generelle livskvalitet
- Hvordan alderdommen din blir

6.1 Opplevde og forventede konsekvenser blant menn

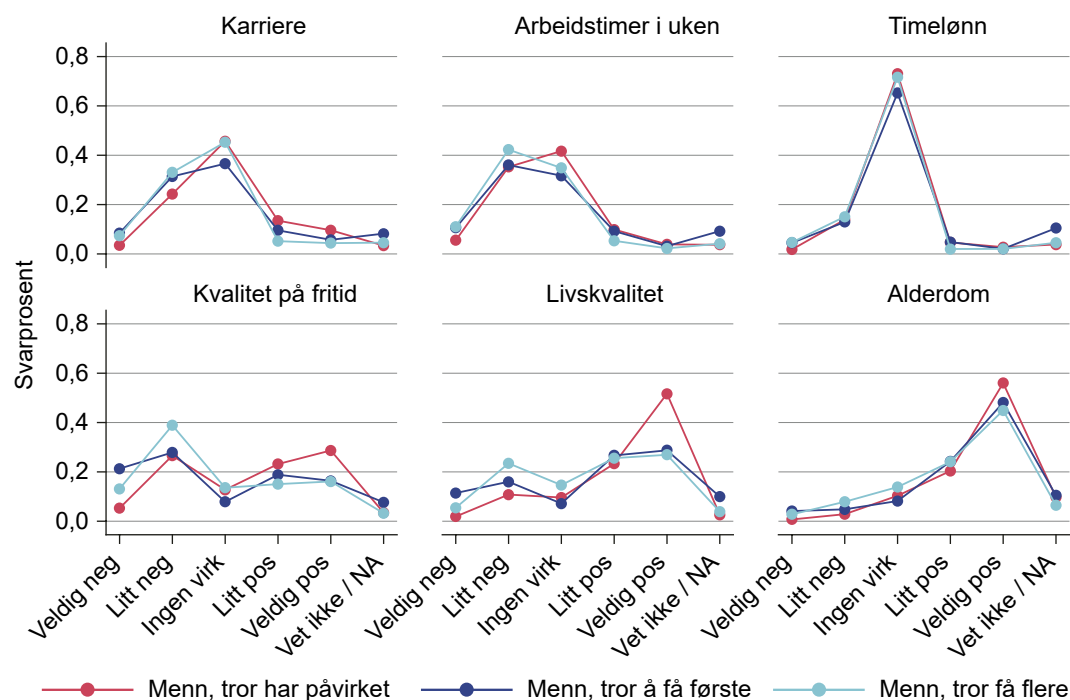
Figur 6.1 viser svarfordelingen blant menn. Rød linje viser svarene til fedre som er spurt om erfaringer, mens lyseblå linje viser forventningene deres til hvordan det å få flere barn kan påvirke livsforhold. Mørkeblå linje viser menn uten barn sine forventninger til hvordan det å få barn vil påvirke de samme forholdene.

Generelt sett mener de fleste fedre at det å få barn har påvirket karrieren og antallet arbeidstimer litt negativt, eller at det ikke har hatt noen innvirkning på disse to forholdene. Det er også noen som mener det å ha fått barn kan ha vært positivt for antallet arbeidstimer og karrieren. Noen flere fedre tror imidlertid at det å få flere barn vil kunne ha en litt negativ innvirkning på karrieren og antallet arbeidstimer. De fleste fedre mener at timelønnen verken har blitt påvirket av å få barn eller vil bli påvirket av å få flere barn. Barnløse menns svar fordeler seg ganske likt som fedrenes når det gjelder disse tre arbeidsmarkedsforholdene, men barnløse har samtidig en tendens til å svare noe mer negativt på skalaen enn fedrene.

Det er større variasjon når det gjelder hvordan barn påvirker kvaliteten på fritiden. Fedrene er nokså delt når det gjelder hvordan det å få barn har påvirket dette, og hvordan det å få flere barn vil påvirke dette. Det er likevel en overvekt av negative svar når respondentene blir spurt om forventninger. Blant barnløse menn er det omtrent 45 prosent som svarer at de tror det å få sitt første barn vil påvirke kvaliteten på fritiden litt eller veldig negativt (20 prosent veldig negativt og 25 prosent litt negativt). Blant fedre som blir spurt om hvordan de tror det å få flere barn vil påvirke fritiden deres, er det rundt 50 prosent som svarer negativt, men en lavere andel av disse svarer veldig negativt. Når fedre blir bedt om å vurdere konsekvensene av å få barn på kvaliteten på fritiden, er det færre som svarer negativt (30 prosent) og flere positivt (50), men det er fortsatt en tydelig todeling.

Et større flertall av fedrene mener at det å få barn har påvirket livskvaliteten og alderdommen positivt. Det er imidlertid færre fedre som mener at det å få flere barn vil påvirke livskvaliteten positivt, og her likner svarfordelingen deres mer på svarene til barnløse menn. Både fedre og barnløse tror imidlertid at det å få barn eller få flere barn vil påvirke alderdommen positivt.

I alle spørsmålene om innvirkning på ulike livskvalitetsmål er det påfallende at svarene er mer positive når respondentene svarer på erfaringer med å bli far, enn når de svarer på forventninger til å bli far (igjen). Selv om fedre altså har gode erfaringer med å bli far, er det få som forventer at det å få flere barn skal øke livskvaliteten deres like mye som livskvaliteten gjorde da de ble foreldre.

Figur 6.1 Vurdering av konsekvenser av barn for ulike forhold. Menn

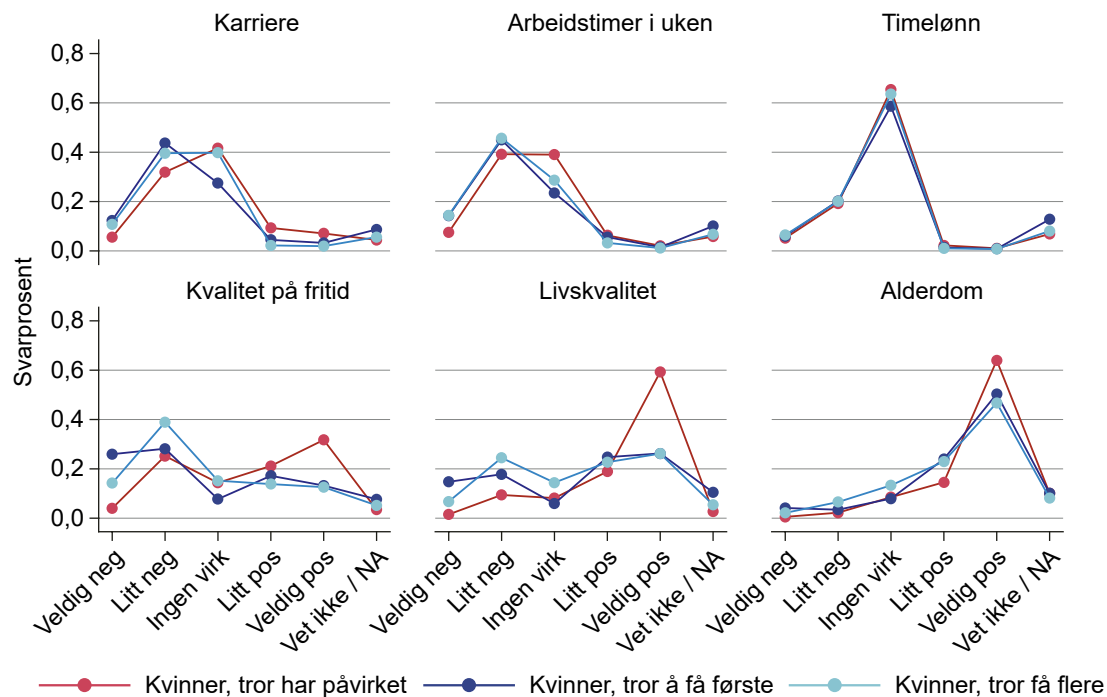
Figurnote: Figuren viser svarfordelingen på tre spørsmål om konsekvenser av barn på seks ulike forhold. Mennene uten barn har svart på spørsmålet «Hvordan tror du at det å få barn vil påvirke [...]». Mennene med barn har svart på to spørsmål: «Hvordan tror du det å få flere barn vil påvirke [...]» og «Hvordan tror du det å få flere barn har påvirket [...]». Menn med barn n = 2347, menn uten barn n = 2563.

6.2 Opplevde og forventede konsekvenser blant kvinner

Figur 6.2 viser svarfordelingen blant kvinner. Rød linje viser hvordan mødre tror det å få barn har påvirket ulike forhold i livet deres. Lyseblå linje viser hvordan de tror det å få flere barn vil påvirke ulike livsforhold. Mørkeblå linje viser hvordan kvinner uten barn tror det å få barn vil påvirke de samme livsforholdene.

Svarene til kvinnene fordeler seg på samme måte som svarene til mennene. En overvekt av kvinnene som ikke har barn ennå, svarer at de tror at det å få barn vil påvirke karrieren, antallet arbeidstimer og timelønnen deres negativt eller ikke påvirke disse forholdene. Flere kvinner enn menn tror at arbeidslivsforhold vil påvirkes negativt.

Figur 6.2 Vurdering av konsekvenser av barn for ulike forhold. Kvinner

Figurnote: Figuren viser svarfordelingen på tre spørsmål om konsekvenser av barn på seks ulike forhold. Kvinnene uten barn har svart på spørsmålet «Hvordan tror du at det å få barn vil påvirke [...]». Kvinnene med barn har svart på to spørsmål: «Hvordan tror du det å få flere barn vil påvirke [...]» og «Hvordan tror du det å få flere barn har påvirket [...]». Kvinner med barn n = 4171, kvinner uten barn n = 3061.

Svarene til kvinnene om livskvalitet likner også på svarene til mennene. En overvekt av barnløse kvinner tror at det å få barn vil påvirke livskvaliteten og alderdommen deres positivt, mens de er mer delt når det gjelder innvirkningen på fritiden. Det er likevel flere kvinner som tror at det å få barn vil påvirke fritiden deres negativt enn positivt, og tallene er også noe høyere enn for menn. Det er også flere kvinner med barn som tror at det å få flere barn er negativt for fritiden deres enn positivt. Som for menn er kontrasten stor til oppgitte erfaringer fra mødre. En overvekt av mødrene tror at det å få barn har påvirket fritiden deres positivt, og også livskvaliteten og alderdommen deres.

Alt i alt ser det altså ut til at kvinner, på samme måte som menn, er ganske realistiske når det gjelder hvilke negative konsekvenser barn kan få for arbeidsdeltagelsen og karrieren deres, mens de undervurderer de positive konsekvensene for livskvaliteten. Selv om det store flertallet svarer at barn har påvirket livskvaliteten deres positivt, er det likevel en betydelig andel (11 prosent) som svarer at det har påvirket livskvaliteten deres negativt.

6.3 Sammendrag

De som ikke har fått barn ennå, tror at det å få sitt første barn vil påvirke karrieren, antallet arbeidstimer i uken og timelønnen deres litt negativt, men flest svarer likevel at de ikke tror det kommer til å ha noen innvirkning på disse

arbeidsmarkedsutfallene. Når det gjelder ulike livskvalitetsmål: kvaliteten på fritiden, den generelle livskvaliteten og alderdommen, tror de fleste at det å få barn vil påvirke den generelle livskvaliteten og alderdommen positivt, mens de er mer delt når det gjelder innvirkningen på fritiden. Flest tror det å få barn vil påvirke kvaliteten på fritiden negativt, men det er også en del som tror det vil påvirke fritiden deres positivt.

De som har fått barn, mener at konsekvensene av å få barn har vært omtrent tilsvarende de som ennå ikke har fått barn, tror at det vil bli. En overvekt av foreldre sier at det å få barn har påvirket karrieren, antallet arbeidstimer og timelønnen deres litt negativt. Mens 73 prosent av mennene mener at det å få barn ikke har påvirket timelønnen deres, er det 65 prosent av kvinnene som svarer det samme. Omtrent 16 prosent av mennene og 25 prosent av kvinnene mener det har påvirket dem negativt, men her er de fleste enige om at det har påvirket dem litt, ikke veldig. Her er det altså noen kjønnsforskjeller, i tråd med forskning som viser kjønnsforskjeller innen konsekvensene på arbeidsmarkedsutfall av å få barn (se f.eks. Kleven et al. 2019a, Kleven et al. 2019b, Cools et al. 2017).

Det er imidlertid flere foreldre, særlig mødre, som mener at det å ha fått barn ikke har påvirket karrieren deres eller antallet arbeidstimer, enn det er barnløse som forventer at det skal bli sånn. Den største forskjellen mellom opplevde konsekvenser blant foreldre og forventninger blant barnløse, er målene på livskvalitet. De som har fått barn, svarer i mye større grad at det å ha fått barn har påvirket fritiden, livskvaliteten og alderdommen deres positivt.

Det ser altså ut til at de som ikke har fått barn ennå, har ganske realistiske forventninger til hvordan det å få barn vil påvirke arbeidslivet deres, mens de tydelig undervurderer den positive innvirkningen på fritiden, livskvaliteten og alderdommen deres.

7 Grunner til å ikke få eller ønske (flere) barn

Som beskrevet i delkapittel 3.5 ble alle som svarte på spørreundersøkelsen, spurt om de regnet med å få flere barn enn de har i dag. 29 prosent svarte «Ja», 17 prosent svarte «Vet ikke» og 52 prosent svarte «Nei». De som svarte «Nei», men som likevel hadde oppgitt et høyere antall barn de synes er ideelt, enn det faktiske antallet barn de har, ble bedt om å vurdere ulike grunner til at de likevel ikke hadde fått flere barn. De som svarte «Ja» eller «Vet ikke», ble bedt om å vurdere ulike grunner til at de ikke ønsket flere barn enn de hadde oppgitt som antallet barn de synes er ideelt.

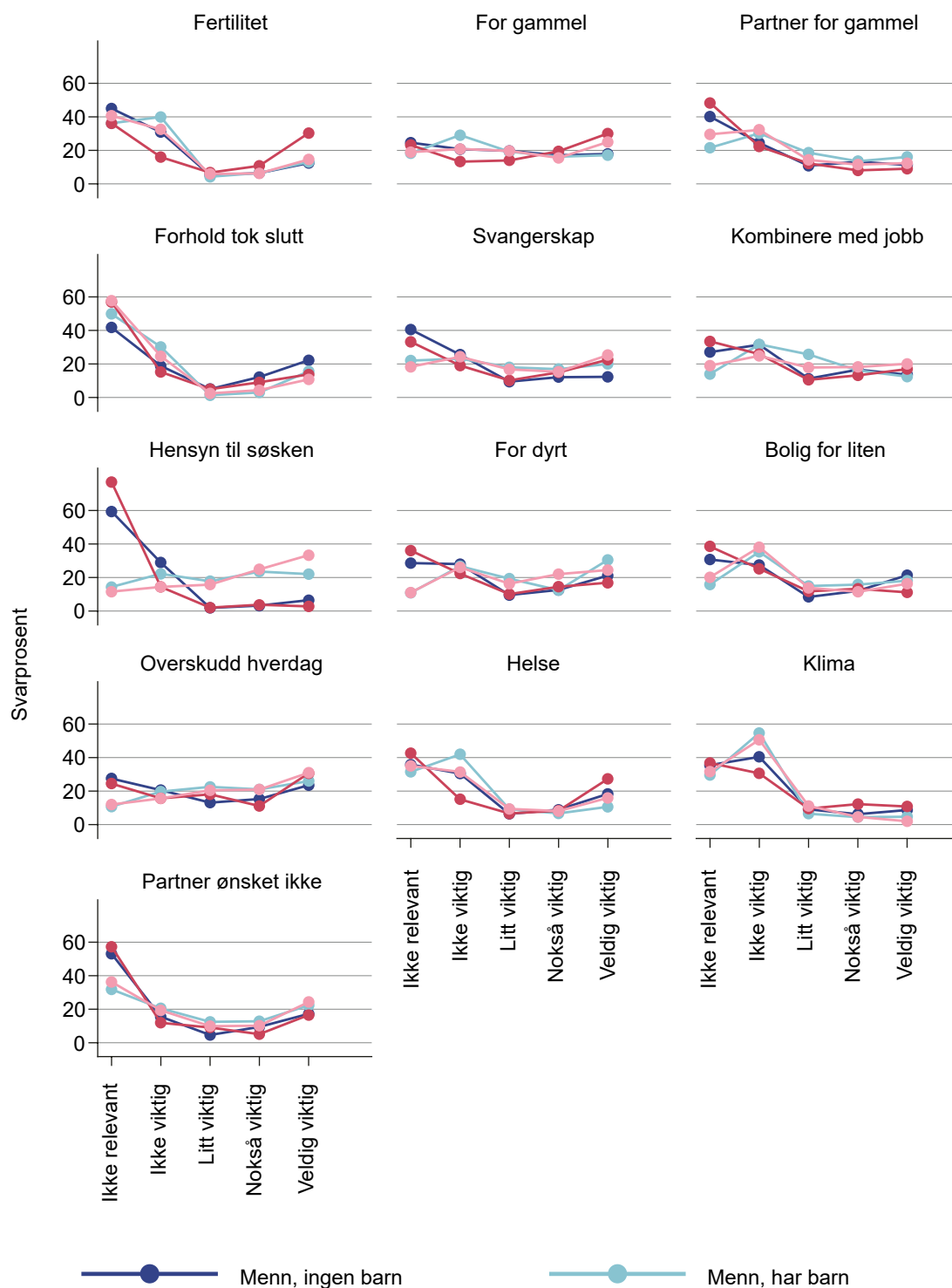
7.1 Grunner til å ikke få like mange barn som ønsket, blant respondenter som regner seg som ferdige med å få barn

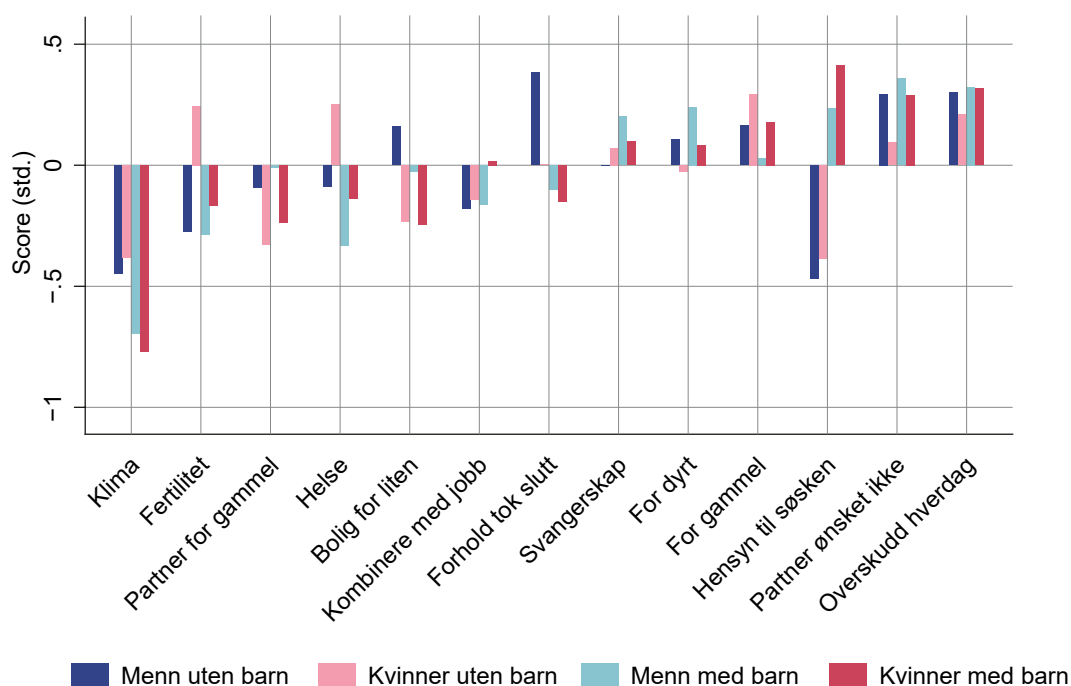
52 prosent av respondentene oppga altså at de ikke regnet med å få flere barn enn de har i dag. Blant disse hadde 32 prosent oppgitt et høyere ideelt antall barn enn antallet barn de har. Dette underutvalget fikk så spørsmålet «Vi kommer her med ulike mulige grunner til at du ikke har fått eller regner med å få flere barn enn dem du har i dag, selv om du har oppgitt et høyere ideelt antall barn. Vennligst angi betydningen av disse grunnene:» De fikk listet opp følgende grunner:

- Fertilitetsproblemer
- Jeg ble for gammel
- Partner ble for gammel
- Parforholdet tok slutt
- Belastningen knyttet til svangerskap/fødsel er for stor
- For vanskelig å kombinere med jobb
- Hensyn til oppfølging av barna jeg allerede har
- Mat, klær, fritidsaktiviteter er for dyrt
- Boligen er for liten
- Ikke nok overskudd i hverdagen
- Sykdom
- Hensyn til klima/miljø
- Partner ønsket ikke flere barn

Svaralternativene var «Ikke viktig», «Litt viktig», «Nokså viktig», «Veldig viktig» og «Ikke relevant».

Figur 7.1 Vurdering av årsakene til at man ikke fikk flere barn, blant respondentene som ikke regner med å få (flere) barn, men som har oppgitt at de ønsker flere enn de har. Menn og kvinner med og uten barn.

Note: Svar på spørsmålet «Vi kommer her med ulike mulige grunner til at du ikke har fått eller regner med å få flere barn enn dem du har i dag, selv om du har oppgitt et høyere ideelt antall barn. Vennligst angi betydningen av disse grunnene». Spørsmålene er stilt til respondenter som regner seg ferdige med å få barn, og som har oppgitt et høyere ønsket antall barn enn antallet barn de har. Øverste panel viser svarfordelingen, nederste panel viser gjennomsnittlig standardisert score. Kvinner n = 1424, menn n = 588.

I øverste panel i figur 7.1 viser vi svarfordelingen for hver av faktorene respondentene skulle vurdere. Vi har delt inn utvalget i menn og kvinner med og uten barn.

Blant mennene uten barn i denne gruppen er det at forholdet tok slutt, den årsaken flest oppgir som «veldig viktig», etterfulgt av for liten bolig og at partneren ikke ønsket flere barn. Blant mennene med barn er derimot det at det er for dyrt, den årsaken flest oppgir som «veldig viktig», etterfulgt av overskudd i hverdagen og hensyn til eldre søsken.

Blant kvinnene uten barn i denne gruppen er fertilitetsproblemer og å ha blitt for gammel årsakene flest oppgir som «veldig viktig», etterfulgt av helse og overskudd i hverdagen. Blant kvinnene med barn er hensynet til eldre søsken og overskudd i hverdagen årsakene flest oppgir som «veldig viktig».

I nederste panel i figur 7.1 har vi benyttet samme metode for å beregne score gitt til de ulike grunnene, som vi brukte for politiske tiltak i kapittel 5. Grunnene er sortert etter høyest samlet score på tvers av gruppene. Dersom vi ser på alle gruppene under ett, kommer manglende overskudd i hverdagen ut som viktigste grunn til ikke å få (flere) barn, til tross for et høyere ideelt antall barn. Hensynet til klimaet kommer ut som minst viktig. Den nest viktigste grunnen når vi ser på alle under ett, er at partneren ikke ønsket barn. Her har vi altså betinget på at respondenten selv har oppgitt et ønske om flere barn. Dette samsvarer med studier som viser at den partneren som ønsker færrest barn, utøver en form for veto rett i beslutningen om flere barn (Doepke & Kindermann, 2019), og i tillegg

funnene vi presenterte i kapittel 3, hvor vi så at respondentene i stor grad uttrykker vilje til å komme partneren i møte dersom partneren ønsker færre barn enn de selv gjør. Det er verdt å merke seg at det blant kvinner uten barn gis langt lavere relativ score til denne grunnen enn blant menn og blant kvinner med barn. Kvinner uten barn legger større vekt på sykdom, fertilitetsproblemer, alder og manglende overskudd som viktige grunner til at de regner med å forbli ufri-villig barnløse. Menn uten barn i denne gruppen utmerker seg på sin side med å oppgi at forholdet tok slutt som en viktig årsak til at de regner med å forbli ufri-villig barnløse.

7.2 Vurderinger blant ulike grupper av foreldre

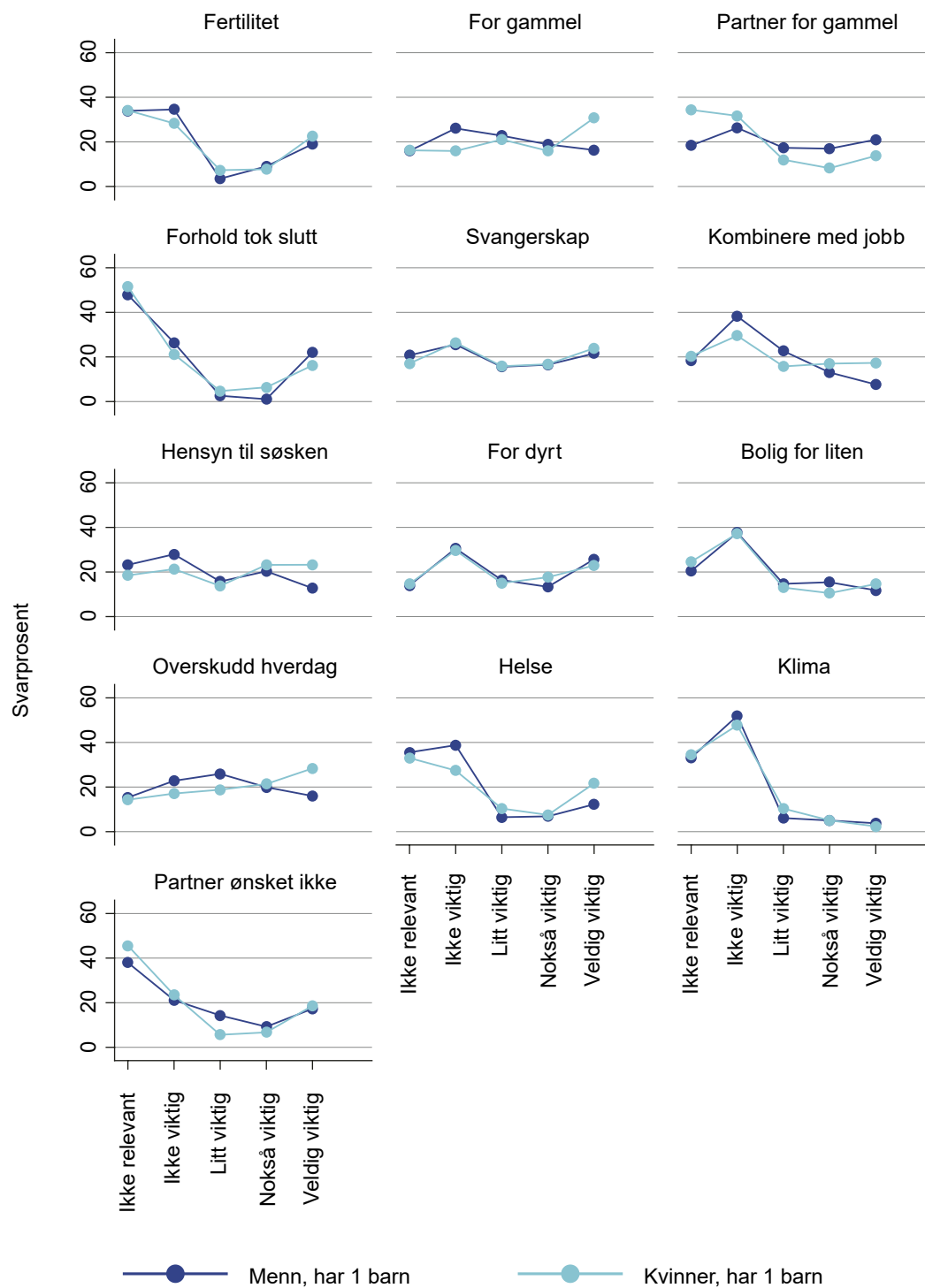
I dette delkapitlet skal vi se nærmere på de som har henholdsvis ett og to barn, som regner seg som ferdige med å få barn, men som har oppgitt at de ønsker flere barn. Hva mener disse er viktige grunner til at de ikke fikk det antallet barn de ønsket?

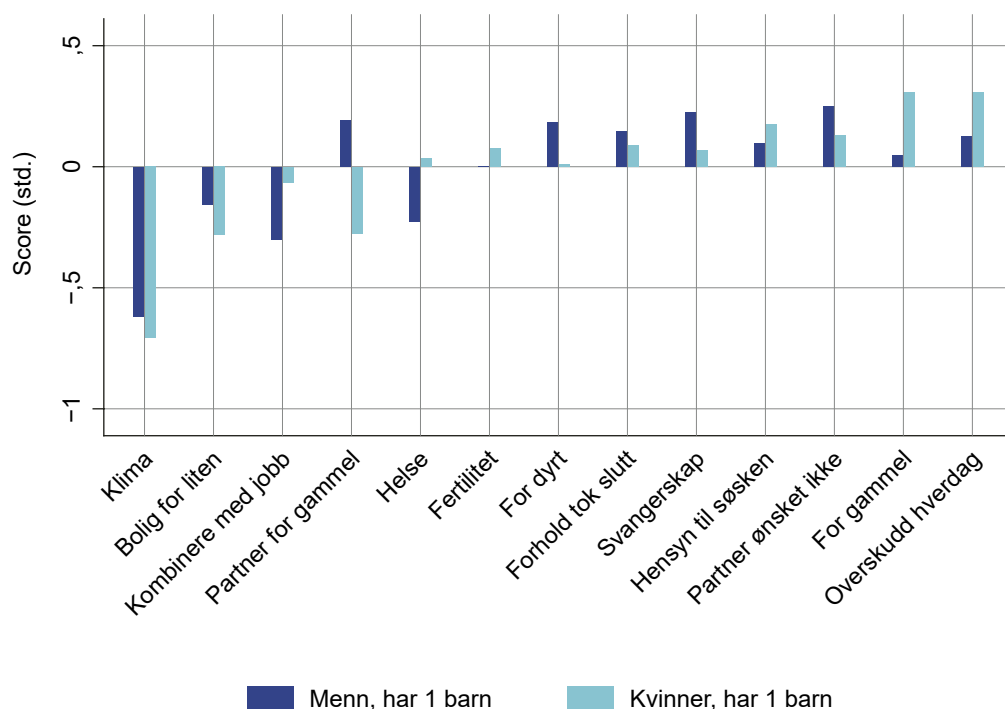
7.2.2 Grunner til ikke å få flere barn blant de som fikk ett barn, men ønsket flere

I figur 7.1 viste vi respondentenes vurdering av betydningen av ulike grunner til å ikke ha fått så mange barn som de ønsker seg, blant alle respondentene som ikke regner med å få flere barn. Vi skilte mellom de som har barn, og de som ikke har barn på undersøkelsestidspunktet. Blant de som har barn, er det også interessant å se på forskjeller etter hvor mange barn de har.

Blant de 2010 respondentene som har ett barn, har 565 personer (28 prosent) oppgitt både et høyere antall barn de ideelt sett ønsker seg, og at de ikke regner med å få flere barn. I figur 7.2 viser vi svarfordelingen deres i øverste panel og gjennomsnittlig relativ score i nederste panel. Vi har delt inn utvalget i menn og kvinner.

Figur 7.2 Vurdering av årsakene til at man ikke fikk flere barn, blant respondentene med ett barn og som ikke regner med å få flere barn, men som har oppgitt at de ønsker flere. Menn og kvinner

Note: Svar på spørsmålet «Vi kommer her med ulike mulige grunner til at du ikke har fått eller regner med å få flere barn enn dem du har i dag, selv om du har oppgitt et høyere ideelt antall barn. Vennligst angi betydningen av disse grunnene». Spørsmålet er stilt til respondentene som regner seg ferdige med å få barn, og som har oppgitt et høyere ønsket antall barn enn antallet barn de har. Utvalget her er respondentene med ett barn. Øverste panel viser svarfordelingen, nederste panel viser gjennomsnittlig standardisert score. Kvinner n = 264, menn n = 98.

Blant kvinner kommer overskudd i hverdagen ut som viktigste grunn til ikke å ha fått flere barn. Hensynet til klimaet/miljøet oppgis som minst viktig blant både menn og kvinner. Blant kvinner er også det å være for gammel oppgitt som viktigste grunn – mens fertilitetsproblemer kommer mye lengre ned i samlet score, så det ser ut til å være en vurdering av alder mer enn en biologisk hindring som er vurdert som årsak. Blant menn er det at partneren ikke ønsket flere barn, oppgitt som viktigste grunn til å ikke ha fått mer enn ett barn, til tross for et ønske om flere. Blant disse mennene er andre viktige grunner også at partneren ble for gammel og belastningen i tilknytning til svangerskap, etterfulgt av at det var for dyrt å få flere barn, og at forholdet tok slutt.

Blant både kvinner og menn i denne gruppen kommer at boligen er for liten langt ned på listen over årsaker. Det samme gjelder muligheten for å kombinere barn med jobb. Heller ikke helse ser ut til å ha spilt særlig inn. Imidlertid har svarfordelingen en u-form når det gjelder fertilitetsproblemer, at forholdet tok slutt, og at det er for dyrt. Dette betyr at det både er mange som har oppgitt disse som viktige grunner, og mange som har oppgitt de som uviktige – blant både menn og kvinner.

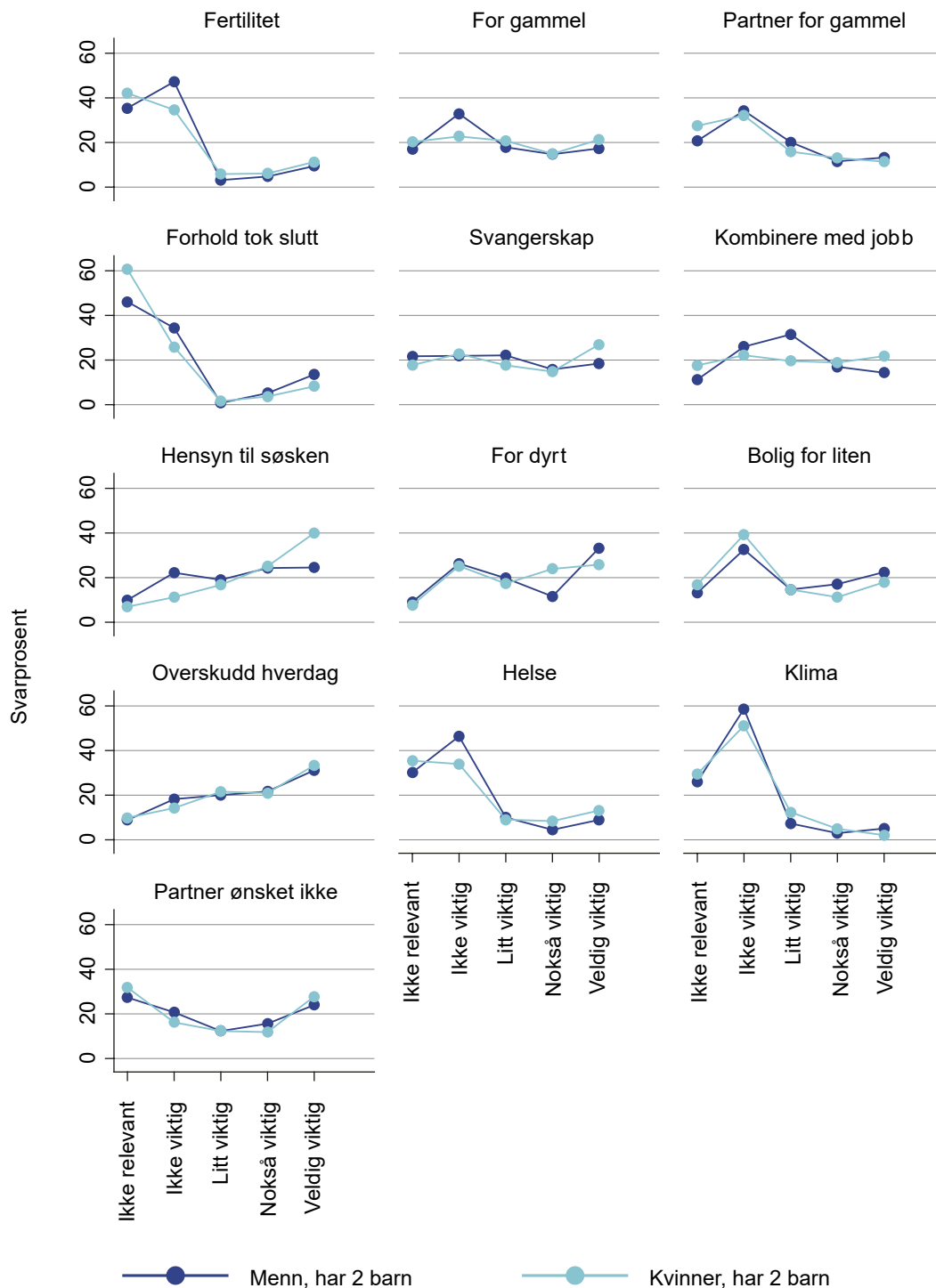
7.2.3 De som fikk to barn, men ønsket flere

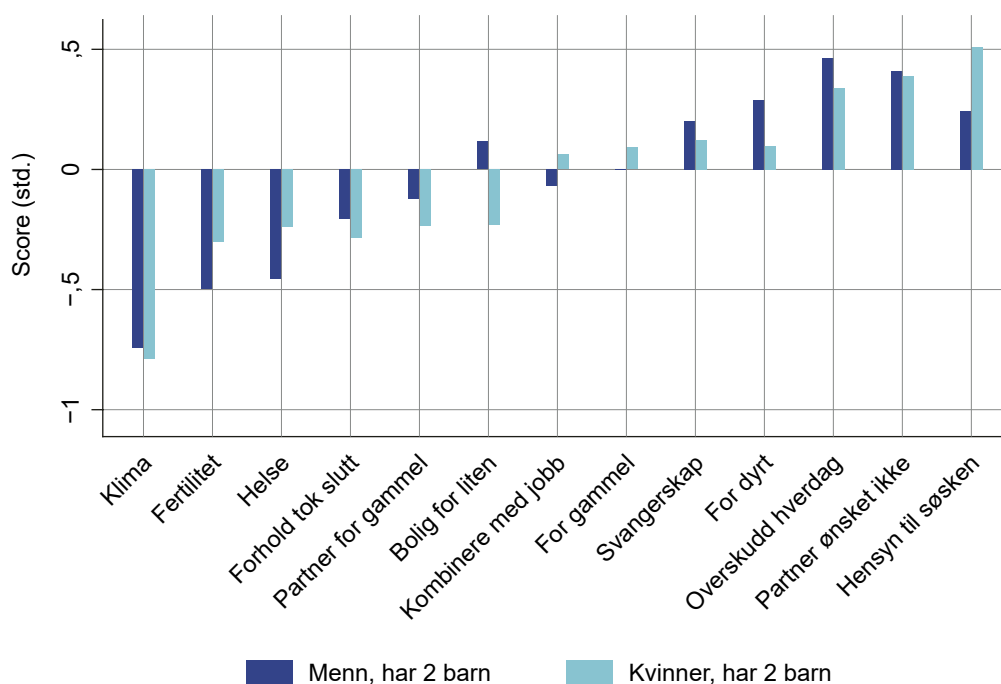
Blant de 3244 respondentene som har to barn, oppgir 933 personer (29 prosent) at de ønsker flere, men regner seg som ferdige med å få barn. I figur 7.7 viser vi

svarfordelingen deres i øverste panel og gjennomsnittlig relativ score i nederste panel. Vi har delt inn utvalget i menn og kvinner.

Figur 7.7: Vurdering av ulike grunner til ikke å få flere barn, blant respondentene med to barn som ikke regner med å få flere barn. Menn og kvinner

Figur 7.3 Vurdering av årsakene til at man ikke fikk flere barn, blant respondentene med to barn og som ikke regner med å få flere barn, men som har oppgitt at de ønsker flere. Menn og kvinner

Note: Svar på spørsmålet «Vi kommer her med ulike mulige grunner til at du ikke har fått eller regner med å få flere barn enn dem du har i dag, selv om du har oppgitt et høyere ideelt antall barn. Vennligst angi betydningen av disse grunnene». Spørsmålet er stilt til respondentene som regner seg ferdige med å få barn, og som har oppgitt et høyere ønsket antall barn enn antallet barn de har. Utvalget her er respondentene med to barn. Øverste panel viser svarfordelingen, nederste panel viser gjennomsnittlig standardisert score. Kvinner n = 410, menn n = 127.

I figuren har vi altså plukket ut kvinner og menn i samme situasjon og med samme preferanser: De har to barn og regner ikke med å få flere, men de har oppgitt et ideelt antall barn som er høyere enn to. Siden vi vet at menn og kvinner ofte har ulik sannsynlighet for å ønske seg flere enn to barn, er det derfor ikke så overraskende at vi kan se i øverste panel i figur 7.7 at disse mennene og kvinnene gjør likere vurderinger enn alle mennene og kvinnene med barn i figur 7.1. Dersom vi ser på svarfordelingen, er det flest som oppgir at det er for dyrt og hensynet til søsken som «veldig viktig». Når vi slår sammen vurderingene og regner ut gjennomsnittlig score i nederste panel, kommer hensynet til søsken ut som viktigste årsak samlet sett, men vi ser at dette veier noe tyngre blant kvinner enn blant menn. Blant menn er det manglende overskudd i hverdagen som får høyest samlet score. For både menn og kvinner har det at partneren ikke ønsket flere barn, nest høyeste score. Dette kan indikere at den som ønsker færrest barn i et parforhold har en form for veto rett, slik Doepke og Kindermann (2019) argumenterer for.

Både menn og kvinner gir lavest samlet score til hensynet til klimaet/miljøet, etterfulgt av fertilitetsproblemer. Også sykdom, at forholdet tok slutt, og at partneren ble for gammel kommer ut med relativt lav samlet score. Interessant nok kommer heller ikke for liten bolig eller vanskeligheter med å kombinere flere barn med jobb ut med mer enn middels høy score. Begge grunnene er foreslått som viktige for å forstå nedgangen i fødselstall, som lenge så ut til å særlig skyldes at færre familier får tre barn.

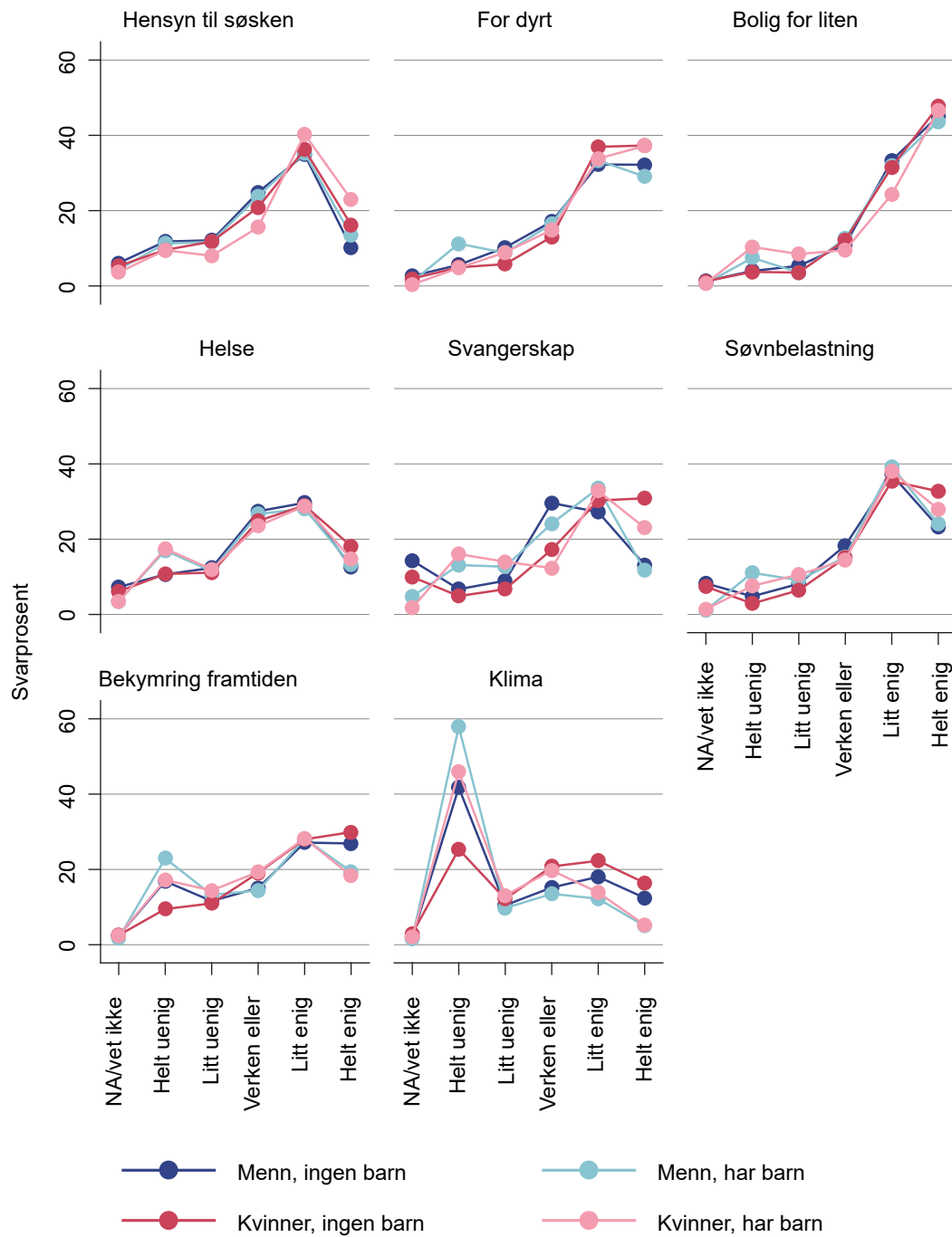
7.3 Grunner til å ikke ønske seg flere barn, blant respondentene som ikke regner seg som ferdige med å få barn

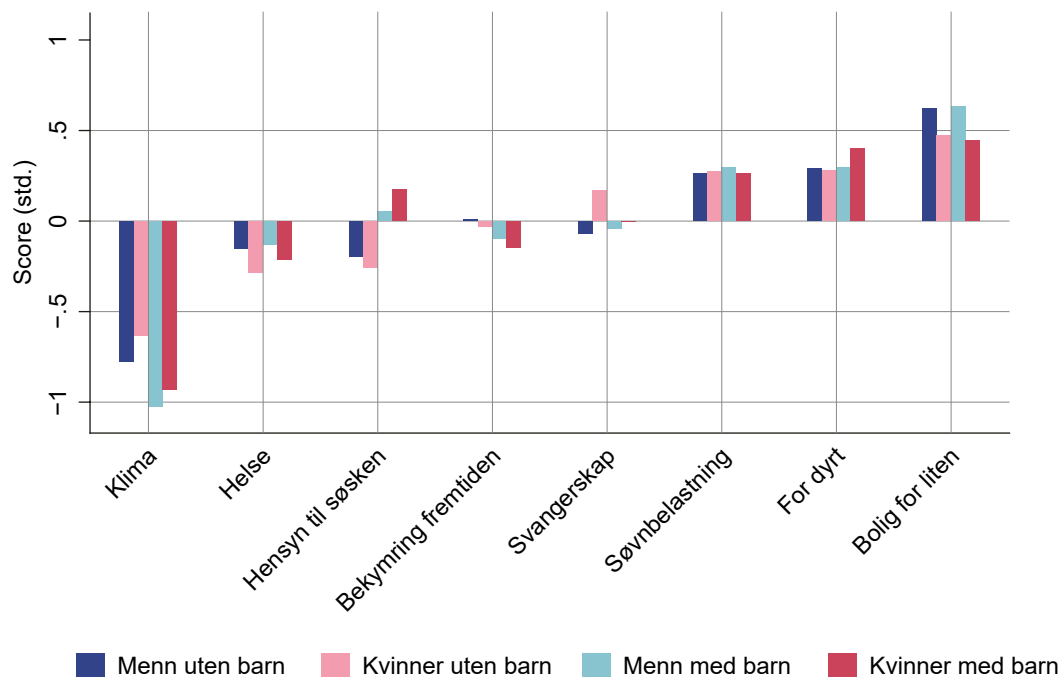
Alle som ikke svarte «Nei» på spørsmålet om de regnet med å få flere barn – altså de 29 prosentene som svarte «Ja», og de 17 prosentene som svarte «Vet ikke», fikk spørsmålet: «Vi kommer her med ulike mulige grunner til at du ikke ønsker flere enn [x] barn (ditt svar om ideelt antall barn). Vennligst si deg enig eller uenig i påstandene:»

- Flere barn går ut over omsorg for/oppfølging av eldre søsken
- Barn koster for mye i forbruk (mat, klær, fritidsaktiviteter)
- Flere barn ville gitt behov for større bolig
- Flere barn ville gått ut over min eller partners helse
- Belastningen knyttet til svangerskap/fødsel er for stor
- Søvnbelastningen ved å ha små barn er for stor
- Jeg er bekymret for framtiden
- Jeg ville ikke ha flere barn av hensyn til klima/miljø

Svaralternativene var «Helt uenig», «Litt uenig», «Verken/eller», «Litt enig», «Helt enig» og «Vet ikke». Resultatene er vist i figur 7.4.

Figur 7.4 Vurdering av årsaker til å ikke ønske seg flere barn, blant respondentene som ikke regner seg som ferdige med å få barn. Menn og kvinner med og uten barn.

Figurnote: Svar på spørsmålet «Vi kommer her med ulike mulige grunner til at du ikke ønsker flere enn [x] barn (ditt svar om ideelt antall barn). Vennligst si deg enig eller uenig i påstandene». Spørsmålet er stilt til respondentene som ikke regner seg ferdige med å få barn. Øverste panel viser svarfordelingen, nederste panel viser gjennomsnittlig standardisert score. Kvinner n = 3056, menn n = 2312.

I øverste panel i figur 7.4 viser vi fordelingen av svarene, og i nederste panel viser vi relativ score gitt til de ulike grunnene (beregnet med samme metode som for politiske tiltak i kapittel 5). Vi har delt inn utvalget i menn og kvinner med og uten barn.

Sammenliknet med svarene vist i figur 7.1 er det langt større enighet på tvers av gruppene når det gjelder grunner til å ikke ønske seg flere barn. Det er ingen store forskjeller mellom menn og kvinner i hvilke grunner som flest sier seg enig eller uenig i. For liten bolig og at det er for dyrt, kommer ut som viktigste grunner til å ikke ønske seg flere barn, og hensynet til klimaet/miljøet som klart minst viktig.

7.4 Sammendrag

I dette kapitlet har vi sett nærmere på grunner til å ikke få eller ønske seg flere barn enn det respondentene har oppgitt. Omtrent halvparten av utvalget regner seg som ferdige med å få barn, og 32 prosent av disse igjen har oppgitt et høyere antall barn de synes er ideelt, enn det de faktisk har.

Blant disse 32 prosentene som ideelt sett ønsket seg flere barn, men ikke regnet med å få flere, er overskudd i hverdagen og at partneren ikke ønsket (flere) barn, relativt viktige grunner til at de regner seg som ferdige med å få barn. Blant barnløse kvinner er helse, fertilitet og alder relativt viktige grunner til at de forventer å forbli ufrivillig barnløse, mens blant barnløse menn er det at parforholdet tok slutt den klart viktigste grunnen, men også at partner ikke ønsket barn

og overskudd i hverdagen. Blant kvinner og menn med barn er overskudd i hverdagen og at partner ikke ønsket flere viktige grunner til at man regner seg som ferdige med å få barn. I tillegg vektlegger kvinner hensyn til barn man allerede har som relativt viktig, mens menn vektlegger økonomiske faktorer som relativt viktig..

Blant de som har ett barn, er det stor variasjon i hva som oppgis som viktige og ikke viktige grunner til at de ikke regner med å få flere barn. Det er derfor vanskelig å trekke fram enkelte grunner som spesielt viktige. Blant de som har to barn og ikke regner med å få flere, er det større enighet. Overskudd i hverdagen og at partneren ikke ønsket flere barn, er relativt viktige grunner blant både kvinner og menn. Hensynet til barn man allerede har er relativt viktigere blant kvinner enn blant menn, mens at det er for dyrt oppgis som relativt viktigere blant menn enn blant kvinner.

Den halvparten som ikke regner seg som ferdige med å få barn, fikk spørsmål om grunner til at de ikke ønsket seg flere barn. De relativt viktigste grunnene er at boligen er for liten, at det er for dyrt, og at søvnbelastningen ved å få (flere) barn er for stor. Det er i liten grad forskjeller i svarene mellom de som har barn, og de som ikke har barn, eller mellom kjønnene.

8 Balanse mellom familie og jobb

Det har vært rettet en del oppmerksomhet mot hvordan familier med to inntekter opplever tidspresset i hverdagen, og om dette også har en sammenheng med valget av hvor mange barn de har og når de eventuelt prøver å få dem. Vi har vist i kapittel 3 at en del respondenter i dette utvalget har mange færre barn enn de ønsker seg, og at mange regner seg som ferdige med å få barn uten å ha fått det antallet barn de ønsker. I kapittel 7 har vi også sett at overskudd i hverdagen er en relativt viktig grunn til hvorfor man ikke ønsker seg eller regner med å få flere barn. Her skal vi gå nærmere inn på hvordan personene i utvalget opplever balansen mellom jobb og familieliv/fritid.

Da respondentene svarte på undersøkelsen (høsten 2022), var restriksjonene knyttet til koronapandemien opphevet, men fortsatt friskt i minne. Fordi pandemien presset fram en rekke tilpasninger i arbeidslivet for bruk av hjemmekontor, ønsket vi å se om dette kan ha endret måten folk i dette utvalget jobbet på. Alle respondentene har fått spørsmål knyttet til bruken av hjemmekontor før, under og etter pandemien. Mer fleksibilitet knyttet til hvor man jobber kan potensielt avhjelpe på tidspresset en del familier opplever. Alle respondentene i jobb fikk også spørsmål om hvordan de opplevde balansen mellom jobb og familieliv.

8.1 Arbeid hjemmefra: Før og etter pandemien

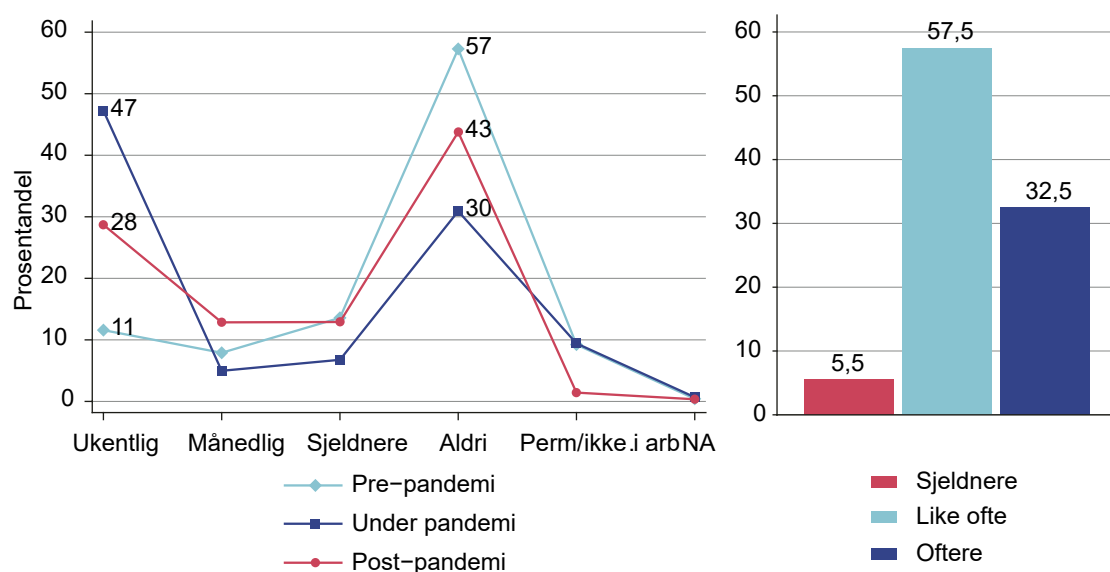
Spørsmålene knyttet til bruken av hjemmekontor var som følger, og ble stilt til alle respondentene:

- Hvor ofte jobbet du hjemmefra hele dagen i arbeidsforholdet du var i før pandemien?
- Hvor ofte jobbet du hjemmefra hele dagen i arbeidsforholdet du var i under pandemien?
- Hvor ofte jobber du hjemmefra hele dagen i arbeidsforholdet du er i nå?

Det siste spørsmålet ble stilt til de av respondentene som tidligere i undersøkelsen hadde oppgitt at de er i arbeid nå. Svaralternativene var «Hver dag», «Flere dager i uken», «En dag i uken», «Månedlig, men ikke hver uke», «Sjeldnere», «Aldri», «Var permittert/ikke i arbeid».

Figur 8.1, panel a) viser svarfordelingen for alle tre spørsmålene. Vi har slått sammen de tre svaralternativene som tilsvarer at man jobbet minst en dag i uken på hjemmekontor. Før pandemien var det 11 prosent som gjorde dette, mens 57 prosent aldri jobbet hjemmefra. Det er samtidig rundt 20 prosent som jobbet månedlig eller sjeldnere hjemmefra og 10 prosent som ikke var i jobb, eller som var permittert. Under pandemien jobbet hele 47 prosent ukentlig hjemmefra, mens rundt 10 prosent jobbet månedlig eller sjeldnere hjemmefra, og 30 prosent jobbet aldri hjemmefra. Rundt 10 prosent var enten permittert eller ikke i arbeid. Dersom man antar at respondentene hadde samme type arbeid under pandemien som før eller etter, kan dette tyde på at rundt 30 prosent har jobber som krever tilstedeværelse på arbeidsplassen, da det under pandemien var sterke forventninger om å jobbe hjemmefra dersom det var mulig. Etter pandemien ser vi at andelen som jobber hjemmefra, går noe tilbake igjen, til 28 prosent. Det er likevel langt høyere enn nivået før pandemien. Det er også flere som oppgir å jobbe hjemmefra månedlig nå enn før og under pandemien.

Figur 8.1 Bruk av hjemmekontor, før pandemien, under pandemien og etter pandemien.

(a) Svarfordeling før, under og etter pandemien

(b) Endring i bruk av hjemmekontor fra før pandemien

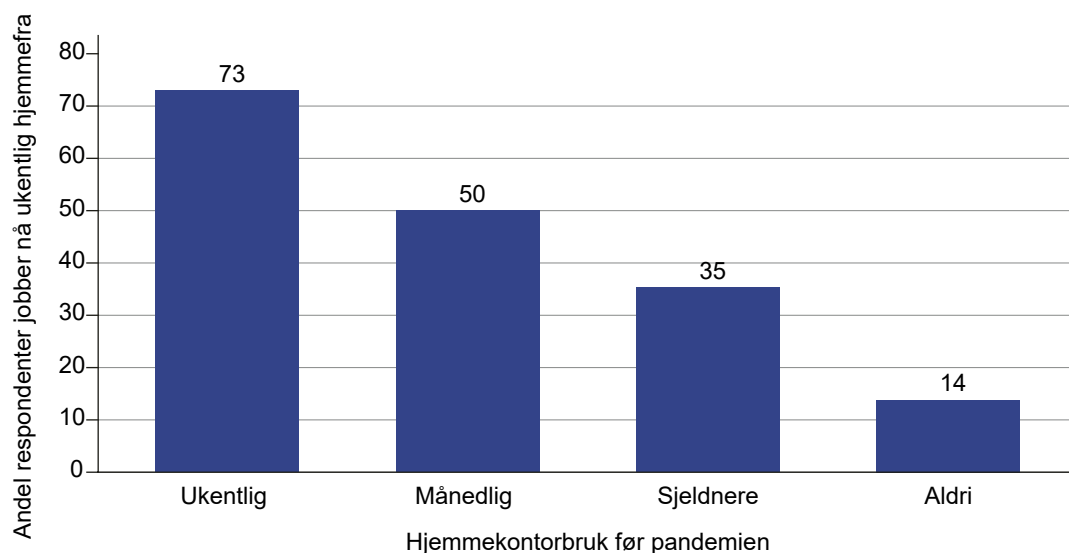
Figurnote: Panel a) viser svarfordelingen på spørsmålet «Hvor ofte [jobbet/jobber] du hjemmefra hele dagen i arbeidsforholdet du [var i før pandemien/var i under pandemien/er i nå]. Spørsmålene om hvor ofte de jobbet hjemmefra før og under pandemien, er stilt til alle respondentene (n = 10 623). Spørsmålet om hvor ofte de jobber hjemmefra nå, er stilt til respondentene som har oppgitt at de er i arbeid på svartidspunktet (n = 11 575). Panel b) viser andelen som bruker hjemmekontor henholdsvis sjeldnere, like ofte eller oftere nå enn før pandemien. Dette er basert på svar på spørsmålet om bruk av hjemmekontor før pandemien og spørsmålet om bruk av hjemmekontor i arbeidsforholdet i dag. Utvalget er derfor alle som har oppgitt å være i arbeid på svartidspunktet (n = 10 623).

Panel b i figur 8.1 viser andelen som jobber henholdsvis sjeldnere, like ofte eller oftere hjemmefra nå sammenliknet med før pandemien, og baserer seg på svarene på de to spørsmålene om bruk av hjemmekontor før og etter pandemien. Utvalget er derfor alle som er i arbeid nå. Vi ser at det er få som jobber sjeldnere hjemmefra, mens et flertall jobber like ofte hjemmefra nå som før pandemien (57 prosent). Omtrent en av tre jobber oftere hjemmefra nå enn før pandemien

(32 prosent). Dette kan tyde på at pandemien endret vaner, preferanser og tilrettelegging for bruk av hjemmekontor, også i tiden etter pandemien. Det kan også være at noen har endret jobb til en mer fleksibel arbeidsplass eller et yrke som gir mer rom for bruk av hjemmekontor.

I figur 8.2 viser vi andelen som jobber ukentlig hjemmefra nå, etter hvor ofte de jobbet på hjemmekontor før pandemien. 73 prosent av de som jobbet hjemmefra ukentlig før pandemien, jobber også hjemmefra ukentlig etter pandemien. Det er altså nesten en av fire av disse som har redusert bruken av hjemmekontor etter pandemien. Omtrent halvparten av de som før pandemien jobbet månedlig hjemmefra, jobber nå ukentlig hjemmefra. Blant de som før pandemien sjeldent eller aldri jobbet hjemmefra, er det nå henholdsvis 35 prosent og 14 prosent som jobber ukentlig hjemmefra. Det er altså en tydelig dreining mot å jobbe hjemmefra ukentlig blant alle gruppene.

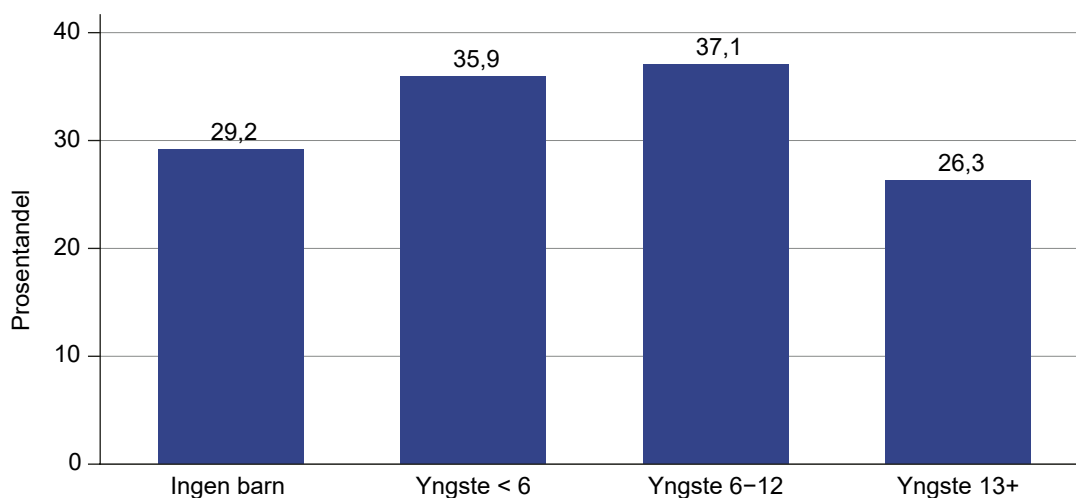
Figur 8.2 Andelen som nå jobber hjemmefra ukentlig, fordelt etter bruken av hjemmekontor før pandemien.

Figurnote: Figuren viser andelen som har svart «Hver dag», «Flere dager i uken» eller «En dag i uken» på spørsmålet «Hvor ofte jobber du hjemmefra i arbeidsforholdet du er i nå?». Utvalget er delt etter hvor ofte de oppgir å ha jobbet hjemmefra før pandemien, der vi også har slått sammen de tre kategoriene «Hver dag», «Flere dager i uken» eller «En dag i uken» til «Ukentlig». Utvalget er alle som er i jobb nå (n = 10 623).

I figur 8.3 viser vi andelen som er oftere på hjemmekontor nå enn før pandemien, etter om man har barn og alderen på det yngste barnet. Mellom 26 prosent og 37 prosent benytter hjemmekontor oftere nå enn før, og det er særlig de med barn under 13 år som oftere jobber hjemmefra nå enn før pandemien.

Figur 8.3 Andelen som er oftere på hjemmekontor nå enn før pandemien, etter foreldrestatus og alder på det yngste barnet

Figurnote: Figuren viser andelen som benytter hjemmekontor oftere nå enn før pandemien, etter alder på det yngste barnet. n = 10623.

8.2 Opplevelse av balanse mellom familie og jobb

Respondentene som har svart at de er i jobb, fikk følgende spørsmål knyttet til balanse mellom familie og jobb: «I løpet av de siste to ukene, hvor ofte har du opplevd følgende?»

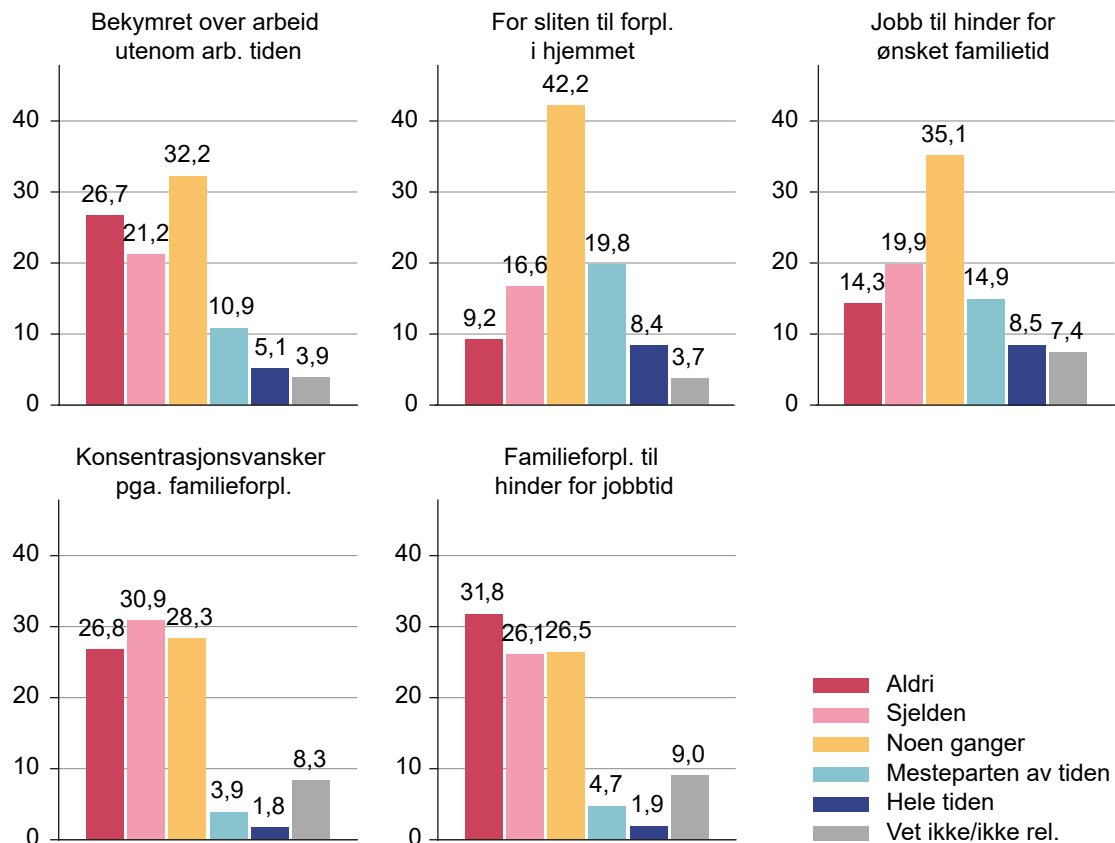
- Bekymret deg over arbeid utenom arbeidstiden.
- Vært for sliten etter jobb til å gjøre husarbeid og følge opp andre forpliktelser i hjemmet.
- Følt at jobben din har ført til at du må bruke mindre tid på familie enn du egentlig ønsker.
- Opplevd at det er vanskelig å konsentrere deg om arbeidsoppgavene dine mens du er på jobb, på grunn av familieforpliktelser.
- Opplevd at familieforpliktelser har hindret deg i å bruke nok tid på jobb.

Svaralternativene var «Hele tiden», «Mesteparten av tiden», «Noen ganger», «Sjelden», «Aldri» og «Vet ikke».

I figur 8.4 viser vi svarfordelingen for hvert av utsagnene blant alle respondentene som er i arbeid. Figuren viser at et flertall svarer «Sjelden» eller «Aldri» på utsagnene om at familieforpliktelser er til hinder for å bruke nok tid på jobb, og at det er vanskelig å konsentrere seg om jobben på grunn av familieforpliktelser. Rundt 16 prosent svarer at de mesteparten av tiden eller hele tiden er bekymret over arbeid utenom arbeidstid. For utsagnene om å være for sliten til å følge opp forpliktelser i hjemmet og at jobb er til hinder for ønsket familietid finner vi de høyeste andelen som svarer enten «Mesteparten av tiden» eller «Hele tiden»

(hhv. 28 prosent og 23 prosent). Det er også relativt mange som svarer «Noen ganger» på alle utsagnene.

Figur 8.4 Vurdering av balanse mellom familie og jobb, alle respondentene. Svarfordeling

Figurnote: Figuren viser svarfordelingen på spørsmålet «I løpet av de siste to ukene, hvor ofte har du opplevd følgende?», blant respondenterne som har oppgitt å være i arbeid. Kvinner n = 6274, menn n = 4247.

I figur 8.5 viser vi andelen som har svart «Mesteparten av tiden» eller «Hele tiden» på hvert av utsagnene, etter kjønn og antall barn de har. For utsagnet om å være bekymret for jobben utenom arbeidstiden, er det omtrent like høye andeler i hver gruppe (mellom 12 og 16 prosent), med unntak av barnløse kvinner, hvor 20 prosent svarer et av disse alternativene.

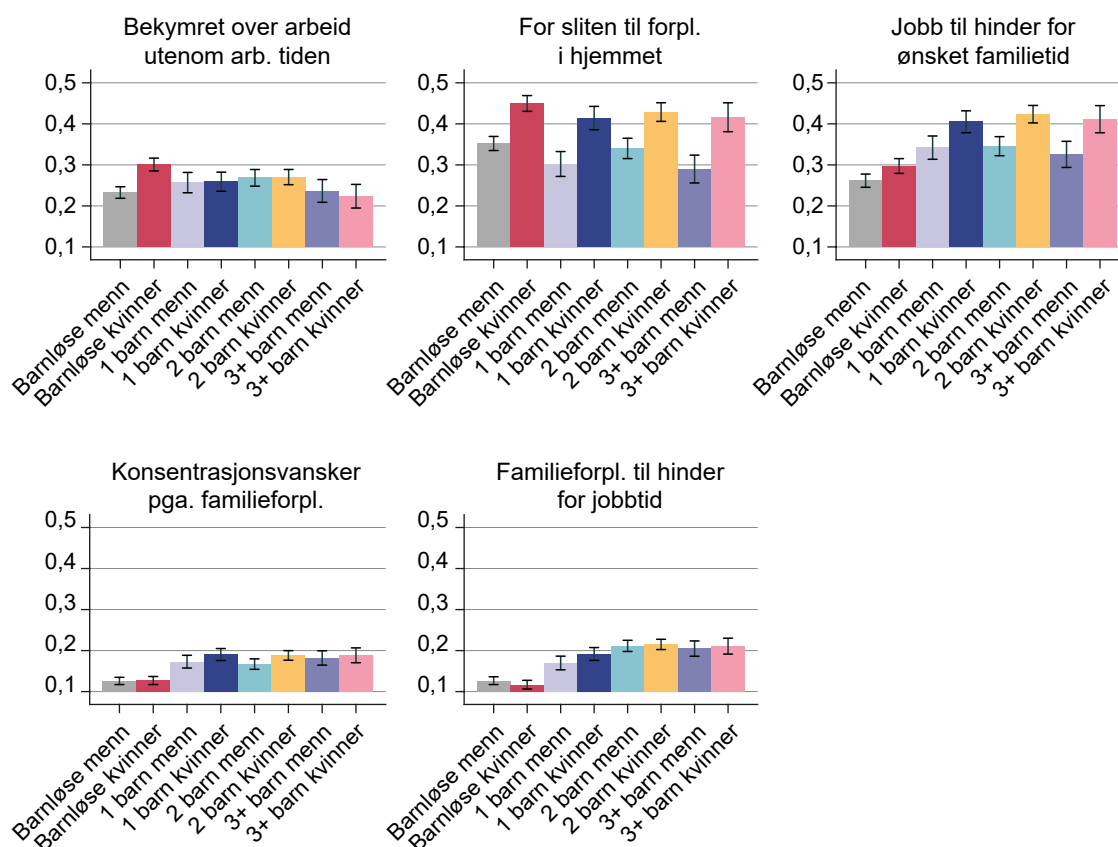
Når det gjelder utsagnet om å være for sliten til å oppfylle familieforpliktelser, er det en positiv sammenheng mellom å være kvinne og å svare høyt på skalaen, mens det er ingen signifikant sammenheng mellom antallet barn og svarene til respondentene. Over 30 prosent av kvinnene svarer høyt på skalaen, mens mellom 20 og 25 prosent av mennene svarer tilsvarende.

Det er også en positiv sammenheng mellom å være kvinne og å ofte oppleve at jobben er til hinder for ønsket familietid, og mellom å ha barn og ofte oppleve dette. Det er derimot ingen sammenheng mellom antallet barn og det å svare høyt på skalaen blant menn og kvinner med barn.

For de to siste utsagnene, om konsentrasjonsvansker på jobb og at familieforpliktelse hindrer jobb, er det generelt lave andeler som svarer høyt på skalaen. Det er blant barnløse kvinner og menn vi finner de aller laveste andelene, og dette er som forventet.

Svarene tyder på at respondentene i større grad opplever at forpliktelser knyttet til jobben påvirker familietiden og forpliktelsene i hjemmet negativt, enn at familien påvirker jobben negativt. Særlig gjelder dette for kvinner.

Figur 8.5 Vurdering av balansen mellom familie og jobb. Menn og kvinner med ulike antall barn.

Figurnote: Figuren viser andelen som svarer «Hele tiden» eller «Mesteparten av tiden» på spørsmålet «I løpet av de siste to ukene, hvor ofte har du opplevd følgende?», blant kvinner og menn som har ulike antall barn. Respondentene er de som oppgir å være i arbeid. n = 10 492.

8.3 Sammendrag

I dette kapitlet har vi sett nærmere på hvordan respondentene opplever balansen mellom jobb og fritid/familietid.

Mer fleksibilitet knyttet til hvor man jobber kan potensielt avhjelpe på tidspresset en del familier opplever. Vi har derfor undersøkt hvor vanlig det er blant respondentene å jobbe hjemmefra. Vi finner at omtrent 20 prosent jobber hjemmefra minst én dag i uken. Sammenliknet med hvor ofte de jobbet hjemmefra før pandemien, er det omtrent en tredjedel som oftere benytter hjemmekontor nå

enn før pandemien, hvilket er en nokså stor endring. Det er særlig mange blant de med barn under ungdomsskolealder som jobber oftere hjemmefra nå enn før pandemien (37 prosent), mens 29 prosent av barnløse og 26 prosent av de med eldre barn jobber oftere hjemmefra.

Respondentene ble bedt om å vurdere en rekke utsagn knyttet til forholdet mellom jobb og familietid/fritid og angi hvor ofte de opplever disse utsagnene. For utsagnet om å være for sliten til å følge opp forpliktelser i hjemmet, svarer 28 prosent at de opplever dette enten «Mesteparten av tiden» eller «Hele tiden». Her finner vi imidlertid også store kjønnsforskjeller, hvor over 30 prosent av kvinnene svarer dette, mens under 25 prosent av mennene svarer det samme. Det er imidlertid liten sammenheng mellom hvorvidt man har barn eller antallet barn og andelen som svarer dette. Når det gjelder utsagnet om at jobb er til hinder for ønsket familietid, opplever særlig mange kvinner med barn dette, enten hele tiden eller mesteparten av tiden (29 prosent), mens en noe lavere andel menn med barn svarer tilsvarende (22 prosent). Antallet barn man har, har mindre å si, men blant barnløse er andelen langt lavere, hvilket også er som forventet. Når det gjelder de andre utsagnene, er det relativt få som svarer høyt på skalaen. Dette er spørsmål som handler om å bekymre seg for jobb, konsentrasjonsvansker på jobb og at familieforpliktelser er til hinder for jobb. Det er interessant at det altså tegner seg et mønster der folk først og fremst opplever å ikke strekke til hjemme, heller enn å ikke strekke til på jobb.

Litteraturliste

- Cools, S., Markussen, S. & Strøm, M. (2017). Children and careers: How family size affects parents' labor market outcomes in the long run. *Demography*, 54(5), 1773–1793.
- Cools, S. & Strøm, M. (2020) Ønsker om barn – en spørreundersøkelse om fertilitet, arbeidsliv og familiepolitikk. Rapport – Institutt for samfunnsforskning, 2020.
- Doepke, M. & Kindermann, F. (2019) Bargaining over babies: Theory, evidence, and policy implications. *American Economic Review*, 109(9): 3264–3306.
- Kleven, H., Landais, C. & Søgaard, J. E. (2019). Children and gender inequality: Evidence from Denmark. *American Economic Journal: Applied Economics*, 11(4), 181–209.
- Kleven, H., Landais, C., Posch, J., Steinhauer, A. & Zweimüller, J. (2019, May). Child penalties across countries: Evidence and explanations. In *AEA Papers and Proceedings* (Vol. 109, pp. 122–126). 2014 Broadway, Suite 305, Nashville, TN 37203: American Economic Association.
- Morosow, K. & Kolk, M. (2020) How does birth order and number of siblings affect fertility? A within-family comparison using swedish register data. *European Journal of Population*, 36 (2):197–233.
- Myrskylä, M. & Margolis, R. (2014). Happiness: Before and after the kids. *Demography*, 51(5), 1843–1866.

Vil vi ha barn?

Andre runde av spørreundersøkelsen om fertilitet, arbeidsliv og familiepolitikk

Denne rapporten presenterer hovedfunnene fra andre runde av Institutt for samfunnsforsknings spørreundersøkelse om familiepolitikk og holdninger til å få barn, med 12 831 respondenter i alderen 24-46 år. Målet med undersøkelsen er å undersøke oppfatninger blant menn og kvinner som er i eller nettopp har passert fruktbar alder, om hvilke forhold som betyr eller betød noe for valget om å få eller ikke få flere barn. Første runde av undersøkelsen ble gjennomført i 2019.

Rapporten tar for seg ulike problemstillinger knyttet til beslutninger om å få barn: Hvor mange og når; uenighet mellom menn og kvinner innad i par; samsvar mellom ønsker og faktisk antall barn. Videre undersøker rapporten hvordan menn og kvinner vurderer den sannsynlige virkningen av ulike familiepolitiske tiltak på egen fruktbarhet, og hvordan det å få barn påvirker arbeidsliv og livskvalitet, og hvilke grunner respondentene har til å ikke få eller ønske seg flere barn. Til slutt tar rapporten for seg nye spørsmål om balanse mellom familie og jobb, som ikke var med i første runde av spørreundersøkelsen.